

CARTE DE DOR

redactor : virgil ierunca

9

PARIS

ION ION
(partizan)

DOR DE ȚARA ROMÂNEASCĂ +)

Tu erai până mai ieri
Țara unei primăveri.
Glasul tău acum se'n dreaptă
Spre Apusul Soarelui
Ca de acolo din Apus
Să te audă'un nou Isus
Vența lui să o jertfească
Țara să-ți'o miluiască.

ION I. ION
(alt partizan)

V I S

Mamă visat aseară'n țară ia sculați în sus măi Frați că
v'am a dus nuci în spate Dar voi mai trăiți părinți
credeți că sunt în morminți
Când Brazil în vânt vorbind Fugi tu noapte cea haină spintecată
de lumină vie ziua cea Frumoasă care am plecat de acasă Bra-
zi imd spun mereu și în truna De ce nu se poate acum ieu le
spui că nusăpoate avem comuniști în spate Căstea vor
sănemănânce Botăi Dumnezeu în vânt Hai Din țară
să fugim căste vor săne sugrume

+) Aici și acum "Caetele" acestea se deschid altfel și cu o altfel
de poezie. O poezie care - după Lautréamont - ar putea fi făcută de toa-
tă lumea, dar care aparține unor aleși. Cei ce întrebă - în aceste poe-
me - cuvintele pentru a răspunde nefericirii lor în lume, conștiinței
acestei nefericiri, sunt partizani. Ei vin din țara outropită de ultimii
barbari pentru a investi fapta cu vorba. Mulți dintre cititorii delicăți
ai exilului vor vorbi poate de sărăcie cu duhul a partizanului-poet care
dă poetului ce e al partizanului. Nu odată amenință categoriile, nu odată
bântuie simplificarea.

Bineînțeles că cel ce va căuta aici poezia, după chipul și asemana-
rea ei înșiși - așa cum o vrea o strâmtă tradiție a verbului - n'o va
găsi.

Bineînțeles că nu vor primi aceste texte nici vecinii mei de dinco-
ce de literă sau de dincolo de sistem pentru care arta are canoane și pu-
dori. Nu însă ocelora se adresează aceste rînduri.

Ci numai acelorora pentru care poezia e întrebare și imprudență, sără-
cie cu duhul situată între sînge și sînge. Ci numai acelorora care nu con-
fundă caligrafia cu deochiul existenței, ortografia cu harul exact.

v.i.

"NOAPTEA DE SÂNZIENE" +)

Prejudecata care a învăluit între cele două războaie romanul de "idei" mai dăinuie încă. Despre ea, Mircea Eliade scria în 1939: "Noi-m-crederea criticilor literari și a elitelor față de 'romanul de idei', crederea lor admirație pentru epicul pur - este o formă derivată a snobismului. 'Romane cu idei' sunt cel puțin o jumătate din capodoperile romanului. Tortă opere lui Dostoievski e copleșită de 'idei', Dickens e plin de discuții erudite, Proust e covârșit de abstracțiuni. (...) De altfel este cu desăvârșire absurd să crezi că dacă spui: 'Vasilescu mi-a vorbit despre nemurirea sufletului' faci epică - iar dacă scrii: 'Am citit bit despre nemurirea sufletului' faci teorie. (...) Doarsemenea spaima de dialog într-o carte de Bergson", faci teorie. (...) Oamenii își pot gul inteligent și interesant, mi se pare nejustificată. Oamenii își pot spune și lucruri semnificative, nu numai prostii. De ce e neapărată neapărată nevoie ca un dialog să fie tern și neinteresant - ca el să fie epic?" (++)

După războiu, confuzia s'a stabilit poate și mai mult în Franța, prin apariția unei false literaturi de "idei", aceea semnată de Sartre și Simone de Beauvoir - și ne gândim la "Les Chemins de la Liberté" iar nu la "La Nausée", la "Les Mandarins" iar nu la "Le Sang des autres" - care n'a izbutit să integreze ideea în substanța epică. Cu toate acestea și Sartre și Simone de Beauvoir luaseră precauții intense, sărăcia extremă a unui dialog voit primar urma să compenseze "teoriile" strecurate în carte, situațiile "intelectuale" la care erau nevoite să se supună personajii. (În "Les Mandarins" intelectuali de la Saint-Germain-des-Près vorbesc ca portarii sau vânzătorii de la Uniprix).

Niciun fel de prudență în schimb la Mircea Eliade. Nu numai că personajii "Noptii de Sânziene" (și nu ne gândim doar la Ștefan) sunt posedate de idei și le trăesc până la macerare, dar convorbirile lor îndrăznesc să fie interesante, crse de probleme. Mircea Eliade nu se mulțumește să facă din timp eroul principal - ascuns și atot-stăpânitor - al romanului, dar îi și dăruiește loc de cinste în discuțiile dintre Ștefan și Birig, sau în monologurile degradate ale lui Bibicescu. (Bineînțeles că Timpul mistuie romanele lui Faulkner dar numele lui nu este rostit de eroii care-l trăesc ca un destin neînțeles, iar nu ca problemă lucidă, ca obsesie). Personajii "Noptii de Sânziene" nu trăesc doar problema Timpului sub formă de destin, ci fac din ea prilej de conștiință. "Problema" timpului este poate prost spus, "problema" izvorâte din timp

+) "Noaptea de Sânziene" a apărut în traducerea franceză a lui Alain Guillemin, sub titlul "Forêt Interdite" (Editura Gallimard, Colecția du Monde Entier, 640 pagini, Paris, 1955)

++) "Fragmentarium", Vremea, București, 1939. Asupra acestei probleme, Mircea Eliade revine și în ultimul roman, punând pe unul din personajii, scriitorul Ciru Partenie, să pomenescă în Jurnalul lui de dificultățile de a crea "personajii intelectuale" în epică.

ar exprima mai întregit bogăția temelor care nutrește romanul, care revin aceluiași și alte mereu. Timpul nu este aici numai obsesia pierderii lui, obsesia de tip proustian, ci și nostalgie a paradisului dintâi, dorință esențială de a reintegra ritmul cosmic, de a scăpa de "Timpul-Morose", de a ieși din Istorie, de altfel niciodată deplin acceptată în spațiul românesc. (Nimic mai firesc de altminteri, Istoria fiind pentru acest spațiu totdeauna blestem și nenoroc, iar nu ca în Occident invitație la acțiune și isvor de civilizație).

Toate aceste probleme filtrate în semne și mituri le-am mai întâlnit în opera științifică și filozofică a lui Mircea Eliade; pentru niciunul din cititorii lui - chiar occidental - ele nu sunt inedite. Ceeace este însă inedit este integrarea lor în materia epică cu rezultate atât de fericite ca în "Noaptea de Sânziene". Căci până la urmă, acest roman nu este într-una o "ilustrație" a teoriilor sau întrebărilor lui Mircea Eliade, un eseu pe mai multe voci, ci pur și simplu un mare roman de dragoste desfășurat în timpul și spațiul românesc. Legenda acestei iubiri ca și evocarea, fără pitoresc și facilități, a acestui spațiu, introducerea lui în literatura occidentală ca un dat și o realitate, acest lucru ni se pare a fi semnificația ultimă a "Noptii de Sânziene".

Cum izbuteste Mircea Eliade să impună această atmosferă pur românească care nu datorează nimic nici climatelor occidentale și nici aceluia rusesc de tip dostoevskian, rămâne până la urmă un mister. Prin niciun pitoresc și desigur prin nicio descriere directă. Bucureștii nu se desosebesc aparent de vreun alt oraș din Europa: aceleași străzi, cafenele, anotimpuri de aiurea. Țăranii lui - puțini - nu sunt specifici ca la Rebreanu, înodați în instincte și sânge. Mahalaua lui - și ne gândim la "Grădina Veseliei" - nu este rafinată levantină ca la Mihail Caragiale și nici violent înflorată ca la G.L. Zamfirescu - mai curând gtearsă și păstrată în emintire ca o muzică venită de departe sau o mătase uzată de trecerea anilor. Drumurile țării nu sunt înecate în descrieri fericite și bogate ca la Sadoveanu. Și totuși lumina aceea ciurată care se desprinde din "Noaptea de Sânziene" nu se poate ridica decât deasupra unui spațiu românesc. Furtuna care se deslănțuie atunci când Birig se duce la Ilesna cu mesagiul din labirint, este o furtună din București și nu de altundeva, seceta băntuie real în Moldova și nu pe alte meleaguri, înțeleptul Anisie se află doar în munții noștri, țăranii întâlniți de Ștefan sunt permanența noastră, iar pe câmpiile țării oamenii care îngeunuchiază la trecerea morților de la Stalingrad, crează un mit al morții isvorit din pământul românesc. Rar ne-a fost dat să întâlnim un spațiu românesc real care să nu datoreze existența lui numai cuvintelor. Taina acestui spațiu niciodată trădat rămâne pentru noi întreagă.

Din el se desprind personajii romanului. Și mai întâi Ștefan Viziru. Mai mult decât un personaj intelectual ale cărui nesfârșite monologuri pot exaspera pe unii și seduce pe alții, Ștefan ne pare eroul absent prin excelență al romanului modern. El se află morou alături de evenimente, de oameni și situații, sălășluind altundeva în căutare de semne și semnificații pe care nu le poate găsi, care-i sunt interzise deoarece n'a înțeles primul semn ce i-a fost făcut. Nu l-a înțeles sau nu i-a fost îngăduit să-l înțeleagă, ceea ce poate fi același lucru. Se vor-

MIRCEA ELIADE

JURNALUL "NOPTII DE SÂNZIENE"

Cuvânt de lămurire. La sugestia prietenului Virgil Ierunca, am desprins din Jurnalul meu cam tot ce am găsit însemnat în legătură cu Noaptea de Sânziene. Deși număroase, însemnările acestea nu alcătuiesc propriu zis un "Jurnal de roman", în sensul în care a scris, bunăoară, André Gide Le Journal des Faux-monnayeurs. Nu avem un caiet rezervat reflecțiilor, observațiilor, planurilor notate pe măsură ce scriam romanul; cu alte cuvinte nu țineam un "Jurnal de gențior", care singur ar fi putut prezenta interes pentru scriitori ca și pentru acei cititori curioși să afle cum se alcătuiește un roman. Pe de altă parte, nescriind un jurnal cu gândul de a fi publicat într-o zi - așa cum scrie, bunăoară, Julien Green admirabilul lui Journal - mulțumindu-mă să însemn gânduri și întâmplări exclusiv pentru bucuria de a le reciti mai târziu, paginile de față nu au densitatea unui text literar. Dacă am acceptat totuși să le public în această ediție limitată a Caietelor de dor, am făcut-o în primul rând pentru interesul lor documentar; căci orice text intim al unui scriitor este, în felul lui, un "document" interesând istoria literară. Am socotit necesară această precizie, pentru că cititorul să nu se aștepte la cine știe ce mărturisiri, reflecții sau teorii asupra artei romanului, și nici măcar la un comentariu critic asupra Noptii de Sânziene (apărut, în Octombrie 1955, sub titlul: Forêt Interdite, Gallimard, collection "du Monde Entier", 640 pagini). Nu că aș deprecia comentariul pe care un autor ar îndrăzni să-l facă asupra propriei sale opere; dimpotrivă, asemenea considerații critice mi se par de cel mai mare interes. Vreau doar să preîntâmpin orice eventuală neînțelegere,

precizând că paginile de față sunt simple note personale, fără nicio pretenție teoretică. Transcriindu-le, am suprimat toate aluziile la evenimente contemporane sau întâmplările personale. Suprimările mai importante au fost notate prin sigla (...). În paranteze, precedate de N.B., am amintit, foarte sumar, lucrările științifice sau cursurile pentru pregătirea cărora eram adeseori silit să întrerup romanul.

21 Iunie 1949. Solstițiul de vară și noaptea de Sânziene își păstrează, pentru mine, toate farmecele și toate prestigiile. Se întâmplă ceva - și ziua aceasta mi se pare nu numai cea mai lungă, ci pur și simplu alta decât cea de ieri sau cea de mâine.

Cândva, în Portugalia, imaginasem un fel de poveste cu miracolul regenerării și tinereții veșnice dobândite într-o noapte de Sânziene. Imaginasem, o puțin spus, multe zile de arândul am trăit parcă sub vraja acestui mister. Trăiam așteptând: să mi se întâmple ceva, să mi se dezvăluie ceva.

+

Am reluat lucrul, până la patru dimineața, la Șamanism. Am terminat de transcris capitolul despre simbolismul costumului șamanic. Alte capitole schițate, și în parte scrise. Ca de obicei, paralizat în "momentul critic", când se îngână rmargul cu seara, după 8.30 și până la 9.30. Teribilă melancolie; solitudine, și gustul zădărniciilor în întoarcerea ființă, parcă ar fi purtat de sânge (...). Deabia când reîntâlnesc noaptea deasupra mea îmi vin în fire. Împăcat, reîncep lucrul.

26 Iunie. Duminică. Glorious day. După amiază, la Abbaye de Royaumont, invitat de Mme de F. să ascult ultimul concert din ciclul "Semaines musicales internationales". Drum cu autocarul, printre lanuri bătute cu maci; și deodată mă trezesc, ca într'un vis, emoționat, căci mă întâmpină peisajele copilăriei mele, regăsesc cerul și câmpul românesc. Întotdeauna încădădă cât de mult mă apăsă munca și erudiția de omul/pământului și al văzduhului din care am fost desprins.

Linistită, greu și în percul acestei Abbaye amuțite în ruinele ei. Concertul are loc în fostul refectoriu. Dar nimic din tot ce am ascultat n'a putut aboli emoția de la început, bruscă incursiune în Pădure și în Vară. Cartea despre șamanism mi se pare, de aici, derizorie și - ceea ce și e, în fond - o amără, deznădăjduită luptă împotriva timpului. La întoarcere, în autocar, "văd" un roman, care mă încântă într'atât încât mă întreb dacă n'ar trebui să încep imediat să-l scriu. La început, îmi propusese să profit de această oliberare de știință ca să văd ce s'ar putea face cu manuscrisele mele de mult întrerupte, în special cu Apocalips. Dar încercarea m'a dezamăgit, și a trebuit să inventez ad hoc un roman, cu filmarea căruia am petrecut până la intrarea în Paris.

27 Iunie. Toată ziua azi, oarecum în état de grâce. "Văd" admirabil începutul și sfârșitul romanului. Știu doar destul de vag ce se va întâmpla între acest început și sfârșit (1936-37 - 1948-49). Doisprezece ani de viață românească; și vreau să utilizez mult din ce-am văzut și am auzit de la alții, dar mai ales și vreau să mă las purtat de imaginație și să regăsesc, ca într'un vis, acel timp paradisiac al Bucureștiului tinereții mele.

Încep chiar capitolul I. Scriu trei pagini. Desporec că merg prea repede, că-mi aleargă creionul pe hârtie. Neavând de gând să scriu mai mult de 600 de pagini, trebuie să găsesc o cadență lentă, o proză condusă. Der la 6.30 seara mă întâlnesc cu Lichol Carrouges. La 8, mă dădă la Turdeanu. La 11 noaptea îl văd pe Herescu. Ajung acasă după miezul nopții. Din fericire, vecinul dela Nr. 18 s'a culcat. Nu mai risc să-l aud făcându-și toaleta, tugiind, spălându-se pe dinți. Nu mă simt obosit, dar sunt prea surexcitat ca să pot scrie. Încearcă să închei capitolele următoare, însemn câteva amănunte. Aproape de unu, mă apucă gemenism.

Decă și putea lucra la ambele cărți deodată! Să consacru, bunăoară, după amiezile gemenismului - iar după miezul nopții, să scriu la roman.

28 Iunie. În drum spre Lusée Guimet, am descoperit cum și putea integra în Noaptea de Sânziene (căci așa se cheamă noul meu roman) o bună parte din Apocalips; adică, toate episoadele semnificative. Renunț la toată partea I-a, Vădestra în liceu și Universitate. Întâlnirea cu Stefan, posibilă doar prin vecinătatea camerelor de hotel. (Voiu folosi o parte din experiența mea cu Nrul 18). Scap, astfel, de o "work in progress" care mă obseda de mulți ani. Și salvez totuși măcar 100-120 de pagini din cele peste 300 scrise.

(N.B. Apocalips, început la 12 Decembrie 1942, fusese definitiv abandonat în primăvara 1944).

Am și scris destul de bine astăzi (căci abia ajuns în fața lăzului mi-am amintit că Lartea e închis) decă nu aveam vizita lui Lucentini, pe la 6, și nu mă prindea la telefon, pe la 8, L.F., în trocere prin Paris. Mă duc s'o văd la 10, la Hotel Terminus, lângă St. Lazare. Mai erau Paul Lus și Chandra, atașat de presă la ambasada Indiei. Discuții despre nimicuri științifice și ebisuri metafizice. Zămbetul de timid martirizat al lui Paul Lus. Abia după miezul nopții mă reîntorc acasă. Mă întreb ce-și mai putea face.

3 Iulie. Am întrerupt cartea despre gemenism și lucrez tot timpul la Noaptea de Sânziene. Mi-am cumpărat edineacori acest stylo-bille, căci în ultimele zile consumasem trei creioane. Încearcă astfel să-mi salvez manuscrislele, care deveneau ilizibile în câteva luni.

Mulțumit de ce-am lucrat. Peste 30 de pagini mari. M'am oprit la tehnica din acel capitol al Huligienilor care îi plăcea atât de mult lui Mihail Sebastian: scene extrem de concentrate, aproape fragmente. Numai așa și putea parcure 12 ani în 700-800 de pagini. Primejdie: să

mă las antrenat în frânturi dialogate cu "sens filozofic". Trebuie să fac efortul de a părea mediocru, trecând pe lângă "subiectele grece", fără să le adâncesc. Altminteri, mi-ar trebui 2.000 de pagini.

5 Iulie. Imi aduc deodată aminte că exact acum 20 de ani, pe teribilele călduri din Calcutta, scriam "Visul unei nopți de vară" din Isabel. Același vis solstițial, cu o altă structură și întinzându-se pe alte niveluri se află și în centrul Nopții de Sânziene. Să fie oare numai o coincidență? Mitul și simbolul solstițiului mă obsedază de foarte mulți ani. Uitasem, însă, că mă urmărea dela Isabel...

9 Iulie. Scoaterea unei măsole îmi întrerupe lucrul la roman. Mai am, de altminteri, o seamă de mici lucruri de terminat. Mă apuc de prefăta cerută de Payot pentru cartea Laviosei Zambotti. În program: articolul pentru Critique și recenzia The Gate of Horn pentru Bibliotheca Orientalis. Apoi, Capri.

13 Iulie. Plec mâine seară la Capri. De câteva zile nu mai scriu la roman. Încă n'am terminat lectura traducerii Laitreii pe care mi-a adus-o acum câteva zile A. Guillermou.

Iau al IV-lea tom din Jurnalul lui Julien Green și răsfoiesc începutul anului 1943, începând, ca de obicei, să-mi amintesc întâmplările și reacțiile mele de atunci. Cad peste această frază: "Je ne sais pourquoi je note ces petites choses; c'est peut-être l'éternel désir d'emprisonner avec des mots l'instant qui passe..." (p. 15). Cred că în seara aceea de a "salva" clipole stă tot secretul și farmeul Jurnalului lui Green. Altminteri, paginile lui, mai ales în ultimele două volume, sunt destul de oarecare.

15 Iulie. Genova. Leandrii adolescenței mele. Regăsesc Italia și mă întreb cum am putut lăsa să treacă atâția ani fără a o revede...

12 Septembrie. M'am reîntors alături din Italia. Am purtat cu mine acest caiet aproape două luni, fără a însemna nimic (...).

La Capri, aproape că n'am avut vacanță. Câteva zile după sosirea mea, m'am reapucat de roman. În cele vreo 40 de zile de lucru, am ajuns la pagina 302: bombardamentul dela Londra. Avem, cred, vreo 40-50 pagini deja scrise la Paris; și am salvat în total vreo 80 de pagini din Apocalips (...).

13 Septembrie. Nu m'am dus, cum anunțasem, la Royumont. Toată ziua bolnav. Nu m'am reînvățat cu regimul de restaurant ieftan. Încearcă să corectez romanul. Lărg, dar destul de greu. Mi se pare mult mai puțin bun decât mă așteptam. Dar mi-e teamă că impresia asta ar putea însemna și altceva, ar putea fi semnul că mă detașez de literatură.

Toată ziua, încurcat, apăsător. La căderea nopții, o ploaie lungă și repede, de vrea tîrzie; dar parcă totuși și de toamnă. Stau multă vreme la fereastră. Apoi aud vecinul dela Nrul 18, și mă reîntorc la birou. Am de scris un număr considerabil de scrisori.

Spaltmann îmi scrie impresiile despre primele 360 pagini dactilografiate. Pare mulțumit - dar nu entuziasmat. Remarcă, pe bună dreptate, că Vădestra e cel mai reușit dintre toate personagiile. Îi răspund pe loc, de ce : l-am luat deagata din Apocalips, și i-am acordat, lui singur, aproape o treime din cele 360 de pagini. Toate celelalte personaje par sumare alături de el.

(N.B. Romanul a fost întrerupt la începutul lui Decembrie. Lucru la Le Chamanisme și la conferințele dela Universitatea din Roma, Martie 1950. Vara, lucru la conferințele pentru Eranos, Ascona, și Le Chamanisme. Toamna, Congresul de Istoria Religiiilor din Amsterdam. Apere, în Septembrie, La Nuit Bengali. Din 15 Octombrie, găzduit de Dr. René Laforgue, în rue de la Tour).

28 Octombrie 1950. Intr'un raft din biblioteca doctorului, găsesc traducerea franceză a lui Războiu și Pace. O răsfoiesc cu melancolie - și luptând totodată cu ispita de a o reciti. Exact acum zece ani, la Oxford, o recitisem. Curând după aceea mă apucasem de Viață Nouă. Câte iluzii, câte plănuri, și mai ales câtă muncă - înecate toate în același naufragiu care amenință parcă orice întreprindere majoră la care mă încumet. În ultimii zece ani am revenit de trei ori la roman - și am abandonat după câteva luni de scris. Viață Nouă, în 1940-1941 ; Apocalips, în 1942-44. Acum, Noaptea de Sânziene. Nu mai am respirația lungă ? Vana mea epică a secat ? Parcă nu-mi vine să cred. Dar am mereu nefericitele mele cărți științifice de terminat. Și chiar pentru ele găsesc tot mai puțin timp liber. De când m'am mutat în rue de la Tour, muncesc mereu, câte 12-14 ore pe zi - tot pentru studii, articole, conferințe. Deabia m'am roapucat de gamanism. Încă nu-mi dau seama când voi redeveni liber pentru roman...

Câte posibilități risipite pentru lucruri de minimă importanță. Ce neghiob mă portocu mine însumi, în acești ultimi ani de libertate care, prin miracol, mi-au fost dăruți. În loc să mă concentrez exclusiv asupra cărților mele majore, și în primul rând asupra romanului, mă cheltuiesc în conferințe, studii și articole. Cât are să-mi pară de rău mai târziu !..

(N.B. Toamna 1950 și iarne 1951, închinată aproape exclusiv Samenismului. Manuscrisul e trimis la tipar la 25 Martie 1951. În aceeași zi, plecăm în Sicilia).

Taormina, 2 Aprilie 1951. (...) Mă reîntorc adesea cu gândul la romanul meu. Foarte multe pasagi mi se par stridente. Mă tot întreb : cum s'ar putea care sorie firească, simplu, "credibil" despre lucruri atât de "mari" ca trecerea timpului, dragostea, miracolul întâmplărilor ? Și fără a recurge la cele 2.000 de pagini la care avea dreptul Tolstoi ?..

Palermo, 7 Aprilie. (...) Îmi place această mare și rece cameră din hotelul Villa Lincoln. Totul îmi amintește de odăile dnei Perris, în

Rippon Street. Case clădite pentru a apăra de căldură. Deodată, înapoi în timp ; Calcutta 1929. Și apoi, pe neașteptate, resimt în cerul gurii, fierbinte și foarte amar, gustul de cenușă al Noptii de Sânziene.

Paris, 9 Iunie. Terminând și textul pentru Enciclopedia N R F, pe care Queneau mi-l ceruse, prin ultimatum, la 1 Iunie, terminând și a doua corectură a Samenismului, ietă-mă "liber". Aproape că nu pot crede. Cinci zile superbe, de început victorios de vară. Am fost la Versailles. Existența care își capătă savoare readulmecată din urmă.

Ezit încă : să mă reapuc de roman, de conferințele pentru Ascona, sau de micul volum Le Tentrisme, făgăduit acum 3-4 ani lui Georges Bataille ? Am încercat să recitesc începutul romanului. Imposibil ! Surprinzător de artificial. Mă întreb cum am putut crede în asemenea pagini. Va trebui să refac tot începutul. Dar cum și când ? Niciunul din personagiile principale n'are consistență. Scriam "inspirat" - și totul mi se părea "frumos" pentrucă îmi visam visul meu și nu vedeam textul pe care îl scriam. Și din nefericire, eu nu pot scrie literatură decât nu sunt "inspirat". Puteam, cel mult, pe vremuri, când eram tânăr și obligat să public ca să trăiesc ; atunci puteam termina în silă, neinspirat, ceea ce începusem într'un moment de euforie.

12 Iunie. Îl cunosc astăzi pe Günther Spaltmann, traducătorul meu. Un tânăr de vreo 35 de ani, blond, spătos, jovial, cu replici neașteptate, imensă lectură și humor. După o corespondență de cinci ani, și după ce mi-a citit aproape toate cărțile (a tradus vreo șase !), avem foarte multe să ne spunem. Dar eu îl provoc dela început : romanul. Rezervele pe care le fac asupra începutului, sunt exact ale mele. Îmi sugerează o ieșire : să deschid romanul cu Vădestra. Dar întreaga cheie a romanului stă în întâlnirea din seara de Sânziene într-o pădure.

Îmi spune că ar trebui să mă consacru de aici înainte literaturii. Am întârziat destul în știință. Și, după ce-mi citește în palmă, edaogă : ar trebui să mă grăhesc. Dacă anii aceștia nu izbutesc să prind din nou firele care se urzesc din "subconștientul" meu, risc să pierd pentru totdeauna darul imaginației. Voi rămâne lucid, critic, filosof - până la sfârșitul vieții. (...)

19 Iunie. M'am tot chinuit, săptămâna aceasta, încercând să "salvez" romanul. Uneori, eram deznădăjduit : totul mi se părea iremediabil mediocru, factice, de prost gust chiar. Dar cred că am găsit, sau sunt pe cale de a găsi, o soluție : să renunț la întâmplările incredibile și la atmosfera de fecerie din primele zeci de pagini, să le prezint numai ca o dorință - absurdă și totuși logică - a lui Stefan, și să mă concentrez întreaga acțiune. Cele 500 de pagini scrise ar trebui să devină 250-300. Și, așa cum am și început de altfel, trebuie să "îngroz", saturându-le, în concret, personagiile principale, prea aburii și prea cerebrale în prima redacțiune.

Cred totuși că am învățat ceva : că nu se poate scrie (bine) epică decât încet, revenind mereu asupra paginilor scrise, refăcând de mai multe ori un episod. Brice Parain avea dreptate, vorbindu-mi despre căr-

ți (despre oricare carte) : după ce ai terminat-o, o pui în sertar și încopi s'o scrii din nou.

24 Iunie. Am izbutit, după vreo două, trei încercări, să scriu începutul romanului. Dar va trebui să rescriu mai mult de jumătate din manuscris. Adică, tot ce nu e în legătură cu Vădestra.

Și, o curios, îndată ce mă apuc să lucrăz la acest roman, sunt doborât pe îndelute de o neînțeleasă tristețe care, până la urmă, mă secătuește.

29 Iunie. Lăine ne reîntorcem la Hôtel de Suède. Dar numai pentru 4-5 zile, căci la 5 Iulie plecăm la Guétary. Ne mutăm definitiv. Ni s'a urcat iar prețul camarii. (...) Mă se strânge inima când mă gândesc la plecarea din rue Vaneau. Am locuit aici petru ani și jumătate, am scris, am văzut apărute primele cărți. (...) O bibliotecă întreagă de cărți, geamantane, hârtii, corespondență.

Am scris vreo 40 de pagini. Am rămas, în această nouă redacțiune, doar paginile cu Vădestra și cu dna Porumbache. Presimt încă un număr considerabil de dificultăți. În primul rând : cum fac trecerea de la prezentarea directă, în prezent, a primei redacțiuni - la timpul concentrat, la reîntoarcerile în trecut pe care trebuie să le utilizez ca să pot salva romanul ?..

Guétary, 16 Iulie. Dala 5 Iulie, aici, la Villa Bidé-Hégua. Pe șoseaua națională. Primele zile, incapabil să fac ceva din cauza sgomotului ; dar încep să mă obișnuiesc.

Am redeschis caietul ca să notez un scurt "buletin" în legătură cu romanul. Sunt la pagina 90. Am integrat vreo 30 pagini cu Vădestra. Restul, scris, aproape în întregime, din nou. Dar încă n'am reușit un "început de roman" așa cum doresc : insolit, turburător și totuși verosimil. (Parcă tot romanul acesta e stigmatizat de falsa feerie pe care i-o dădusem în prima versiune. Exasperat de prețul pe care trebuie să-l plătesc pentru acele nefericite euforii de acum doi ani, când scriam "inspirat" ...). Mă oprișem la o versiune care, acum o săptămână, mi se părea bună. Recitind-o în textul dactilografiat de Christinel, mă deprimă. Câteva pagini excelente ; restul, foarte oarecare, umplutură. Este tocmai ce mă indigna în versiunea 1949 : e scris ca să fie scris ; nimic altceva. Nicu un efort creier. Mă exasperează facilitatea mea de atunci, de care încă nu m'am lecut. (...). Nu fac nimic ca să descopăr, să inventez. Accept prima soluție pe care o întrevăd, oricare ar fi (...).

Guétary, 31 Iulie. Lăine ne reîntorcem la Paris. Vacanța mea se sfârșește. În aceste 25 de zile am lucrat tot timpul, câte 7-8 ore pe zi. Rari excursii la Biarritz, Saint-Jean-de-Luz, Hendaye. Am ajuns la pagina 182, și până ieri, alături, eram mulțumit. Dar am recitit astăzi o parte din manuscris, și sunt din nou descurajat. Fără îndoială, noua versiune este net superioară. Anumite pasagii, "văzute" și scrise acum, mi se par excelente. Am rezolvat o seamă de dificultăți. Dar am de luptat cu altele, care mă paralizază. Cea dintâi : asemănarea fizică între Stefan și Partenie, care e un truc facil și astăzi mă exasperează.

rează. (Cine m'a pus ? Cine m'a pus?!..). Nu mai pot renunța la el. Romanul - în toată această parte - se ține prin "confuzia" fatală în care și pierde viața Partenie. Altă dificultate : aplacarea lui Stefan către "fantastic". Nu se manifestă decât în anumite împrejurări ; în restul timpului, Stefan e "normal". De aici, incongruențele și lipsade unite a romanului. Insfârșit, mă paralizează lungimea cronologică a romanului : 12 ani. Chiar cu abuzul pe care-l fac de tehnica timpului concentrat, nu pot evita acești doisprezece ani, care, în plus, sunt ani grei de istorie, a nii războiului și ai ocupației rusești.

Sunt furios că, în 1949, m'am apucat de acest roman absurd. Ași fi putut relua urmarea Huliganilor (acele aproape cinci sute pagini scrise..) sau așa fi putut inventa altceva care să-mi îngăduie desfășurarea actualilor mele posibilități. Dar am ales un subiect care mă exasperează prin dificultățile și imposibilitățile lui.

Iar mâine mă reîntorc la Paris și mă apuc de conferințele pentru Ascona.

Paris, 5 August. Încep să înțeleg de unde vine sentimentul de zădărnici și, uneori, panica, deznădejdea care mă cuprinde de câte ori încerc să-mi reprezint romanul ca un întreg : îl văd nu numai ca un roman, ci și ca o frescă istorică. Un fel de Războiu și Pace. Ori, aici stă greșala mea. Acest roman de desfășoară pe 12 ani, este, într'un anumit sens, și o frescă - dar centrul lui de gravitate stă aiurea : în diferitele concepții ale timpului pe care le-au asumat personagiile principale. Dacă încerc să scriu o frescă istorică, ratez dela început până la sfârșit. Nu cu eroi ca Vădestra sau Stefan așa putea prezenta un Războiu și Pace al României contemporane. Romanul ăsta - frescă istorică - l-ași putea scrie, dar altădată. În niciun caz nu va putea fi Noaptea de Sânziene. Trebuie, deci, să am curajul să rezum, să "sar peste evenimente". Numai destinul personajelor interesează - nu istoria contemporană. Cred că se va remarcă trecerea dela "timpul fantastic" al începutului (întâlnirea din Pădure) la "timpul psihologic" al primelor capitole și, din ce în ce mai despotice, la "timpul istoric" dela sfârșit. Finalul - Sânzienele 1948 - reduce pe Stefan în timpul fantastic al copilăriei, întrevăzut doar ca prin ceață în Pădurea dela Băneasa.

(N.B. August-Septembrie : pregătirea conferințelor dela Ascona. Luzerna-Geneva. Reîntors la Paris la 6 Septembrie).

15 Septembrie. Mă reapuc de roman. Recitesc tot ce-am lucrat la Guétary și nu mă descurajez. În afară de scurte pasagii, textul cred că e "definitiv". Dar mă apucă un fel de furie de a condensa, de a purifica proza, de a o concentra la maximum. Sunt fericit de câte ori pot tăia un rând. Un adjectiv abolit, mă încântă. Lucrez în special episoadele cu Vădestra (singurele care mi se par desăvârșite), și suprim, rezum, strâng. Dar n'am scris încă începutul romanului ("prologul"). Paginile dela Guétary nu mă mulțumesc.

17 Septembrie. Astăzi am avut pentru prima oară sentimentul că așa putea termina romanul, că ceance îmi mai rămâne de scris nu e chiar atât

sesem în August 1949, la Capri. Pot spune că într'un anumit sens am scris un roman nou. Încă două, lungi, capitole - și termin partea I-a. O bună parte din ele au fost scrise în toamna 1949, însă nu știu dacă voi putea salva mai mult de 10-15 pagini. Va trebui să recurg din ce în ce mai în sistenta la tehnica Buligianilor (film mental, mici capitole sincronice, etc.) ca să pot concentra acțiunea anului 1941. Renunțând la absurda ambiție de a scrie o "frescă", nu mai sunt obsedat de marile evenimente istorice (declanșarea războiului, etc.). Toate aster, dacă voi trăi, își vor găsi locul în Viață Nouă.

21 Ianuarie. Lucrez, în aparență, totă ziua la roman - dar efectiv doar câteva cenzuri. Nu sunt într'o perioadă de "inspirație". Scriu încet, mă întrerup de mai multe ori la fiecare pagină. Învințesc greu. "Văd", însă, tot mai clar articularea părții a II-a. Acum, mă aflu în miezul capitoleului VIII. Partea I-a va avea două capitole. În dosare, găsesc mereu texte scrise acum doi ani, însă numai arareori le pot utiliza. Nu numai că sunt prost scrise, dar și substanța lor epică e lipsită de interes. Romanul trebuie încontinuu reinventat. Dacă ași fi înțeles lucrul acesta de astă vară, și nu m'ași fi trudit să "salvez" părți din vechiul versiume, deja dactilografiată, ași fi fost estăzi mult mai înaintat.

25 Ianuarie. Termin capitoleul VIII. Sunt mulțumit că am reușit măcar să schimb pe Stella Zissu, atât de palidă și nesărată în prima versiune, și să introduc familia Irinei. Dar sunt tot atât de nemulțumit de Ioana. Sper că Ioana va dobândi relief deabia în partea II-a, în prezenta morții ei, și după aceea, prin amintirile lui Stefan și ale Irinei.

31 Ianuarie. Când am venit aici, la Monte Carlo, îmi spuneam că luna Ianuarie îmi va fi de ajuns ca să termin partea I-a și să încep partea II-a. În seara ultimă zi de Ianuarie, mă aflu deabia în mijlocul capitoleului IX. Și încă n'am scris prologul...

Doi zile cu Alice Godel, venită cu avionul dela Ismailia. Îmi aduce manuscrisul doctorului, Essai sur l'expérience libératrice, care va opera la Gallimard prefăcut de mine. Însuși îmi cere de urgență capitolele despre Yoga pentru ediția americană, îngrijită de Sorokin. Am o imensă corespondență pe corp, câteva articole de scris și prefata la romanul lui V. Bumbești (...).

2 Februarie. Astăzi, la prânz, am terminat partea I-a. Nu îndrăznesc încă să mă recitesc. Sunt totuși mulțumit, emoționat. Scena finală o văzusem din 1949, și mi se părea prea știută, de prea multe ori filmată mental, ca să o mai pot scrie cu ocaz frăgezime care singură ar putea salva, ar face-o verosimilă.

9 Februarie. Am terminat, însfârșit, "prologul". Cred că am scris, numai în săptămâna aceasta, patru sau cinci versiuni - în afară de celelalte, nenumărate, încercate estăvară, și care nu mă mulțumesc. Imense dificultăți de "atmosfera": trebuia să evit, cu orice preț, feerie sau fantasticul din Serpelle, fără a scrie, totuși, elementul imponderabil, absurd, "predestinat", care era implicat (mai precis: camuflat)

în "mașina care ar fi trebuit să dispară la miezul nopții", și la care nu puteam, în niciun caz, renunța. Destinul, timpul, revelațiile de ordin suprafiresc, toate se "arătă" în romanul meu prin prezența, mai mult sau mai puțin reală, a unei mașini. "Mașina Ileanei" însemna, pentru Stefan, presimțirea unui timp și a unei existențe când ei vor fi împreună, fără sacrificarea Ioanei. Nu-și putea închipui, în 1936 și anii următori, că Ioana va fi ucisă în bombardamentul dela 4 Aprilie 1944, și că el ar putea fi împreună cu Ileana fără să piardă, totuși, dragostea Ioanei.

18 Februarie. (...) De câteva zile, nouă criză vegetonică. Am scris o oarecare prefată la Essai a lui Roger Godel. Mă lupt, ca de obicei, pentru Sorokin. Dar nu sunt "inspirat". Gândă mi-arămas la "literatură". În plus, am scris în ultimele șase săptămâni la roman, și scrisul în franceză merge acum mai greu. (Cioran îmi spune că în ziua în care citește o carte germană, nu mai poate scrie bine franceză...).

Paris, 1 Martie. Ne-am întors alături de noaptea (...). Cât de mult invidiez pe cei care știu să-și țină un Jurnal! Ormăni care găsesc timp să-și noteze impresiile zilnice oricât ar fi de obosiți, de plictisiți. Atâtea observații, întâmplări, planuri - din ultimele două săptămâni, din ultimii ani, tot una e! - pe care nu le-am însemnat, pe care încep să le uit.

(...) N'am mai avut chef, nici timp, să încep partea II-a a romanului. Am pierdut zece zile așteptând comentariile primilor cititori: Speltmann, Vonn, Monier Lovinescu. Abia estăzi le-am primit. Din scrisorile lui Vonn nu mi-am putut da seama decât romanul e sau nu reușit.

În scrisorile-răspuns expediate estăzi lui Speltmann, câteva observații generale asupra romanului care nu sunt lipsite de interes. Descopăr, scriindu-i lui Speltmann, înțelesul adânc al "comportamentului" lui Stefan în scena finală.

13 Martie. De zece zile, bolnav: vegetonie, complicată cu o gastrită (sau, poate, un ulcer; radiografia va decide). Diminuat, amețit, somnoros, abia pot scrie articolele urgente și câteva scrisori. Încă nu mi-am pregătit conferința pe care o țin în trei zile la Musée Guimet, ce să nu mai vorbesc de cursul pentru Universitatea din Lund (...).

Comentarii încurajatoare ale primilor cititori, în special Vonn, Monier și Ierunca. Aceste din urmă entuziasmat de Stefan gide finalul părții I-a (dar neinteresat de Vădestra, care i se pare pur și simplu o reușită "epică, lipsită de "sema"). Mă întrebă mereu: "Dar nu e așa că Stefan și Ileana nu se vor mai întâlni în lume?!"..

20 Martie. Roger Martin du Gard despre metoda lui Gide de a scrie romane (Les Feux Lonnayeurs): "Il se refuse à s'arrêter d'un plan pré-établi. Il ne s'agit pas lui-même où il va, ni très bien où il veut aller. Il écrit d'impulsion, selon le caprice de l'heure. Au milieu d'un chapitre, pour corser la scène, parfois simplement pour placer une réplique savoureuse, il invente un nouveau personnage, auquel il n'avait encore jamais songé, dont la silhouette soudain se dessine et le tente, mais

27 Noembrie. De câteva zile, din nou în 62 bis rue de La Tour. Dr. Leforgue ne-a cedat apartamentul până în Aprilie (...). Păcat că e atât de întunec. Pe maldul din față, unde zăream uneori nopțile, o lumină de la ochi de bord (n'am știut niciodată dacă era acolo un bord, se vede numai opaciul unui vagon, ascuns între scânduri și bălării) - se înalță cum un bloc de gres etaje. E aproape gata. Așijderea în colț, pe Avenue Paul Doumer : opt etaje. Trebuie să aprindem lămpile dela 2 după amiază. Uneori, când e certă, chiar de când ne trezim, diminețile.

O zi înainte de a pleca din rue Duquesne, am expediat lui Roger Caillois, pentru Diogenes, articolul "La Nostalgie du Paradis". A fost ultimul lucru important, științific, pe care-l mai aveam de făcut. Aici, m'am reapucat de literatură. Aproape am terminat o scurtă novelă fantastică : 12.000 capete de viață. O aveam în minte de nouă vreo cinci ani. Am început-o odată, în rue Vaneau, dar era prea mare zgomot în odăia slăturată, și am renunțat.

14 Decembrie. Scriu cum cu cerneală neagră, ca să nu-mi obosesc prea mult ochii. La lumină lămpii, culorilor cernelii "Lărilor de Sud" aproape nu se mai distingea. Pareă și fi scris cu cerneală decolorată.

+

După ce-am terminat 12.000 capete de viață, am recitat romanul. Eram desperat. Inceputul mi s'a părut extrem de slab. Anul trecut, la Lontano, deși simțeam că primele două capitole nu erau încă puse la punct, le-am dat Christinei să le dactilografieză numai ca să pot trece mai departe, să pot termina partea I-a. Ar fi trebuit să mai fac un efort, atunci, să "validez" începutul, și să sporesc substanța Iornei, Ileanei, a lui Stefan. Principalele personaje sunt, în acest roman, cele mai puțin reușite. (Si asta, datorită nefericitei mele idei de a "salva" romanul lui Vădestra, scris cum zece ani, la Lisabona, integrându-l în houl roman ale cărui personaje încă nu se articulează).

Insfârșit, m'am reapucat de lucru, pe brânci. Am renunțat la "prolog". Căteva se va deschide cu Vădestra. Am refăcut toate pasagiile cu Ioana și Stefan. Cred că Ioana începe să capete contur. Dar încă n'am sfârșit de refăcut. Nu mă voi putea apuca de partea II-a înainte de o săptămână. Am pierdut, așa dar, trei săptămâni. Si nici măcar nu pot lucra tot timpul. Scriu și texte alimentare (...).

24 Decembrie. Noaptea de Ajun. Plouă mărunț. Gerul de săptămână trecută s'a înmuiat. Văzduh de Februarie. Dar e atât de întunec, încât în ultimele două zile am lucrat la lămpă chiar și diminețile.

De duminică 21 Decembrie am început primul capitol din partea II-a. Sunt la pagina 12. Imi făgăduiesc că, de data aceasta, să lucrez romanul adică, să corectez, să transcriu de mai multe ori capitolele, până mă vor mulțumi.

25 Decembrie. Dejunăm singuri, Christinel și cu mine. De dimineață am început să scriu la roman, și am continuat totă după amiază. Nease-muit de trist, uit tristetea lucrând. Tristetea care mă copleșește deodată

te ori mă reîntorc la Noaptea de Sânziene.

31 Decembrie. Am lucrat în fiecare zi, dar puține pagini. Sunt la pagina 30. Si totuși, de când m'am reapucat de roman, n'am mai făcut nimic altceva (...).

1 Ianuarie 1953. Revelion la doctorii Dolto-Lorette. Ne reîntorcem la 2, cu Père Bruno, vecinul nostru.

Azi, la 7 seara, termin capitolul I. Apoi ies să mă plimb. Plouă. Azi noaptea ninge. Trecând, pe la 10, prin dreptul Trocaderoului, zăpada călăbășe arborii și acoperise peluzele, mi-a adus deodată iernile din țară.

Continui să fiu trist, dar știu că nu e nimic de făcut. Destinul Noptii de Sânziene.

4 Ianuarie. Scriu în fiecare zi, iar nopțile transcriu. Lă aflu la pagina 8 din capitolul II. Dar uneori sunt atât de trist, de deznădăduit, încât mă întreb ce somn mai e și acesta. Episoadele pe care le lucrez acum sunt destul de triste - dar este oare numai asta ?.. Lă tot gândesc ocaz, la ai mei. Nu mai am de mult veghi. Mi-e groază de ce s'ar fi putut întâmpla. Totul a rămas acolo : tinerețea mea, trecutul meu, familia, prietenii. Si tot ce am făcut și n'am făcut, hărțile din adolescență, manuscrisele, corespondența cu câțiva prieteni care nu mai sunt, cărțile, doborâșul cu primele mele articole din liceu și din Universitate, absolut tot. Aici, în "Occident", nu sunt decât un fragment.

13 Ianuarie. De câteva zile, lucru prost, în silă. A fost de ajuns o ugoră răceală, săptămână trecută, și o rătă, nouă serie de plictiseli mărunte, ca "pofta de literatură" să se risipească. Zile întregi cheltuite ca să scriu o pagină. Am transcris capitolul I. Sunt destul de înaintat în cap. II, dar mă întreb dacă am reușit să-i dau intensitatea pe care o merită. Uneori, eram ispitit să renunț și să mă ocup de ediția II-a din Yoga pe care o așteaptă Payot. Dar mă încăpățânez. Ghinionul meu e că de câte ori mă apucă "pofta de literatură" sunt confiscat de lucrări științifice - iar când redevin liber, "pofta" mă lasă repede. Să însemne asta detașarea mea de literatură ? secătuirea "izvorului epic" ? incapacitate de creație ?..

25 Ianuarie. Astăzi seara am terminat capitolul III. E destul de mare, aproape 60 de pagini. Cum am lucrat tot timpul greu, fără "inspirație", îl transcriam pe măsură ce-l scriam, astfel că astăzi am gata manuscrisul. De mâine, Luni, dacă vrea Dumnezeu, mă apuc de capitolul III. Deși la 28 Ianuarie sosesc soții Godel din Egipt, și iar voi cheltui o săptămână în discuții filozofice și științifice, depărtându-mă de literatură.

28 Ianuarie. Au sosit soții Godel. Pun punct la roman până la seara de 5 Februarie. Dealtfel, pruza asta vine la timp. "Inspirație" abia se mișcă. Nu-mi dau încă bine seamă ce se întâmplă cu mine. Obosesc foarte repede. După câteva săptămâni, orice carte pe care o scriu începe să mă plictisească (...). Si un rămânut care mă exasperază : când redevin li-

5 Mai. Am scris vreo 12 pagini din capitolul V. Nu o versiune definitivă, căci am sărit peste descrieri, am schițat doar articulațiile între scene, etc., mulțumindu-mă să scriu esențialul. Destul de satisfăcut; capitolul acesta va avea un tempo drăcesc.

6 Mai. Astăzi am scris opt pagini. Dacă aș putea avea o săptămână liberă, fără cursul dela Institut, fără întâlniri cu jungioni, fără lecții...

8 Mai. (...) Seara primesc o scrisoare entuziastă dela Monica Iorunce, despre Nuntă în Cer. Grozavă melancolie, amintindu-mi cum am scris cartea asta.

Si un articol al lui Jacques Masui, în Cahiers du Sud: "Mythes et Symboles selon Mircea Eliade". Este primul studiu care apare în Franța asupra operei mele filozofice, și ar trebui să fiu mândru. Dar mă gândesc mereu la Nuntă în Cer, la Noaptea de Sânziene (la care n'am lucrat deloc azi, căci discuțiile cu Jung m'au smuls iar din universul literar). Este perică un făcut cu activitatea mea literară: de câte ori încep să scriu cu poftă la roman, intervin vizite, obligații, și mă împiedecă să continui (...).

10 Mai. Azi dimineață, m'a trezit ninsoarea. Într-o jumătate de oră, totul era alb, ca în toată iernea. Ninge des, compact. Acum a încetat și zăpada se topește încet. Aud din nou păsările din pădure, ciripind dăruț, ca după o catastrofă.

Am înaintat moa o bună după-amiază de scris, numai pentru mine. Ai-oi, în camera de mansardă, îmi regăsesc mansarda mea din strada Melodie.

11 Mai. Zi neasemuită, clară, rece.

Ieri ca și alaltăieri, am scris foarte bine. Sunt la pagina 42, aproape două treimi din capitol. Dar nu îndrăznesc, încă, să-l recitesc. Vreau să termin capitolul, apoi să încep corectura, transcrierea. Încerc și acest nou "sistem" - de a înainta fără a privi ce las în urmă, chit că va trebui să refac în întregime anumite pasagii.

Ascona, 20 Mai. Ajungem pe seară la Casa Gabriella. Un cor fierbinte, acoperit cu nori groși, pregătindu-se de furtună. Nu mai stăm în camera mare, cu terasă, pe care am avut-o anul trecut - ci alături, în odaie din care, pe vremuri, apărea călugărul-fantomă (vezi jurnalul meu de anul trecut). Ca de obicei, pe masa de lucru dna Froebe mi-a așezat un număr oarecare de cărți (...). Si maldărul va crește în fiecare zi, pentru că dna Froebe are obiceiul să-mi dea neconținut alte cărți. În această "atmosferă" pasionantă - cu discuții despre alchimie și gnoză, printre dosarele Archivei Eranos - va trebui să scriu la roman...

23 Mai. ...Si cu toate acestea, am scris foarte bine (...). Cred că dacă voi avea puțin noroc, aș putea termina capitolul V, început în dimineața de 1 Mai, înainte de Joi, când trebuie să-mi pregătesc conferința pentru Clubul Psihologic din Zürich.

Spaltmann îmi scrie: i-a plăcut foarte mult capitolul IV. Il gă-

sește cel mai reușit din partea a doua.

26 Mai. Am încheiat astăzi capitolul V, și sper să termin la noaptea de transcriere. E destul de mare; vreo 60 de pagini. Aproape în întregime dedicat lui Bibicescu. Toate personagiile secundare - "secundare" în momentul când le-am văzut pentru întâia dată - dobândesc o neașteptată demnitate în pragul morții. Stefan rămâne doar un mator al întâmplărilor și morților lor; uncori, îl văd pe Stefan doar ca un "agent de legătură" între diversele grupuri de personaje, subiect pasiv al evenimentelor care - pentru alții - devin destine. Dar mă întreb dacă cititorul își va da seama de acest rol de mator pe care-l are Stefan, mator în înțelesul lui Dante coborând în Infern, trecând prin Purgatoriu, urcând Cerurile - și ascultând, înregistrând, înțelegând mesagiile. E foarte probabil că cititorul va fi dezamăgit - așa cum, într'un anumit fel, sunt și eu - de rolul ăters pe care-l are personajul principal, Stefan. Dar destinul lui de mator și de "agent de legătură", Stefan și l-a dovedit singur, impozitivă voinții mele, a autorului.

1 Iunie. Încep capitolul VI. Scriu două pagini, de care sunt numai pe jumătate mulțumit. Cât de "inspiat" eram săptămâna trecută! ... Dar poate gustul acesta de literatură era, de fapt, consecința pleotiselii mele de a merge la Zürich și a ține conferințe la Clubul Psihologic. De obicei, așa mi se întâmplă: nu-mi place să fac -adică, să scriu - ceea ce sunt silit să fac. Când mă consacru unei cărți, hotărât s'o termin cu orice preț, mă apucă - puțin timp în urmă - dorul de a scrie altceva...

9 Iunie. Capitolul VI înaintază anevoie! Nu numai pentru că "inspirația" schiopătează, dar și datorită scrisorilor și veștilor pe care le primesc (...). Azi primesc invitația de a ține o conferință în cadrul "Rencontres Internationales de Genève", în Septembrie (...). Din Franța vor veni François Mauriac și Robert Schumann. Îmi spun că România trebuie să fie prezentă, și accept - deși știu că lucrul meu personal va fi din nou paralizat pentru multe săptămâni.

18 Iunie. De două zile, plouă într'una, ploaie tropicală, torrențială. Imposibil să facem câțiva pași, chier în grădina. Romanul înaintază - destul de greu, dar sunt mulțumit.

25 Iunie. Plouă într'una. Am întrerupt romanul și m'am apucat de articolul pentru La Nouvelle N R F: "Les mythes du monde moderne". Jean Paulhan mi-a mai scris două scrisori, insistând să i-l trimit cât de curând.

(N.B. Iulie, la Paris: pregătirea conferințelor pentru Eranos și "Rencontres Internationales". August, la Ascona, pentru Eranos. Începutul lui Septembrie, la Geneva, pentru "Rencontres". Dels 10 Septembrie, din nou la Paris; lucru la Yoga Immortalité et Liberté. Manuscrisul e iost terminet la începutul lui Iulie 1954).

Paris, Iunie 1954. (...) Ne-am reîntors aici, în rue de La Tour, dar nu mai recunoaştem casa. Toată mobila, şi covoarele, şi perdelele, etc., au fost transportate la etajul V, unde s'au instalat de curând Delia şi René Laforgue. Avem un pat, câteva scaune - şi eu o masă mărunţă, de scris, la care lucrez, cocoşându-mă. Imi amintesc deodată de ultimele săptămâni petrecute la Cascaes, în casa pe jumătate ruinată (o dărâma primărie) din Piaţa de Peşte, cu băiatulăl mic al lui Călin Botez înaintându-mă încruntat pe podea, luptându-se cu muştele, adunând molozul pe care ni-l trimiteau lucrătorii de-aferă. Aşi vrea să recitesc jurnalul meu de-atunci, dar toate hârtiile şi cărţile au rămas în rue Duhesme. Am venit aici doar cu manuscrisul romanului.

Guillermou a sfârşit traducerea părţii întâia, şi Christinel bate la maşină zi şi noapte, în odaie din fund. Ne îngrozim amândoi cât va ieşi de mare romanul. Cine îl va citi ? Cine îl va cumpăra ?...

+ + +

I-am făgăduit lui Brice Perain să-i las un exemplar dactilografiat din partea I-a, înainte de a pleca în vacanţă.

Am reluat de câteva zile capitolul VI, penultimul. Mă lupt cu o neînţeleasă tristeţe, cu o mare, adâncă oboseală. Imi spun mereu că ar trebui să mă odihnesc, căci nu mai sunt chiar atât de tânăr, dar simt că e prea târziu, că, orice s'ar întâmpla, nu mai am timp, că singurul lucru pe care mi-l izbutesc să-l doresc, e să mă eliberez de roman - întâmplă-se orice s'ar întâmpla după aceea.

+ + +

Cu un mare efort, Christinel a sfârşit azi noapte dactilografierea ultimului capitol din traducerea părţii I-a, şi azi dimineaţă am trecut pe la Gallimard şi i-am lăsat manuscrisul lui Brice Perain.

Măine dimineaţă plecăm la Ascona.

Ascona, 26 Iunie. Când, acum cinci ani, am început să scriu Noaptea de Sânziene, nu ştiam aproape nimic altceva în afară de sfârşit. Ştiam că, după 12 ani, Stefan va reîntâlni pe Ileana, tot într-o pădure, şi că va recunoaşte maşina care (i se păruse lui) dispăruse sau ar fi trebuit să dispară în pădurea dela Băneasa, în noaptea de Sânziene 1936. Cei 12 ani alcătuiau, în mintea mea, un ciclu perfect, închis, homologabil ciclurilor cosmice (secolele An, etc.). Reîntâlnirea din 1948 ar fi trebuit să răscumpere toate încercările şi suferinţele lor. Până în ultimul timp, chiar după ce au început să scriu capitolul final şi mă apropiam de reîntâlnirea din pădurea dela Royeumont, am crezut că reîntâlnirea va însemna, şi pentru unul şi pentru celalt, începutul unei "Vieţi Noi" (renovată). "Căutarea" lui Stefan o homologasem unei Quest iniţiatică. Regăsirea Ileanei echivala împlinirii iniţiierii (înfruntarea victorioasă a tuturor "probelor şi încercărilor" iniţiatică). Ori, astăzi, am înţeles că e vorba de altceva : Stefan era obsedat de "maşina care trebuia să dispară la miezul nopţii", maşina cu care "ar fi trebuit să vină Ileana", în 1936, la Băneasa. Mai mult decât iubirea neînţeleasă pentru Ileana (neînţeleasă, pentru că el continua să fie îndrăgostit de Ioana), ceea ce

pere straniu în întâlnirea dela Băneasa e obsesia maşin ei. Ori, totul se explică dacă maşina Ileanei - reală la Royeumont, 12 ani mai târziu - va fi leagănul morţii lor. Ileana, aşa mi se pare acum, nu-l mai iubeşte. "Căutarea" (The Quest) a lui Stefan ere, deci, căutarea Morţii. Ileana se arată a fi ceea ce era dela început : un înger al Morţii (numai că la început, fără maşina reală, adevăratul ei destin nu putea fi perceptibil). Maşinile au o funcţie arhetipală în roman, şi cititorul avertizat va observa curând că de câte ori apare imaginea unei maşini, se întâmplă o "rupere de nivel" şi destinele se decid sau devin perceptibile. Simbolismul Morţii mi se impune scriind ultimul capitol. Nu ştiu, încă, dacă vor muri amândoi, într'un accident, în acea noapte - deşi finalul acesta ar fi singurul plauzibil. Stefan "a rezolvat toate tainele" (dna Zissu, Partenie, etc.) ; pe nivel anecdotic, această "înţelegere" corespunde "ultimei înţelegeri" a înţeleptului, care e totodată piatra lui de mormânt (într'un anumit sens, viaţa nu mai ere surpriză pentru el ; e un "mort în viaţă"). Existenţa istorică a lui Stefan năr mai avea sens fără Ileana, o dată ce-a izbutit s'o regăsească. Si dacă i se pare că Ileana nu-l mai iubeşte, nu i-e mai rămas nimic altceva de făcut, aici, în lume...

Dar s'ar putea ca, în ultimul moment, să mi se impună o altă soluţie, nu ştiu nici eu care. Pentru că simbolismul Morţii îngăduie orice : o extincţie sau o regenerare, un adevărat incipit vite nove. Voi vedea.

7 Iulie. Azi, la 11,35 dimineaţa, am terminat de scris şi de transcris ultima pagină. Romanul e sfârşit.

Am scris în ultimele zile luptând nu numai cu tristeţea, dar cu o opresiune aproape fizică. Mi-a fost peste putinţă să mă împotrivesc destinului care hotărâse de mult, şi fără ştirea mea, să-i piardă, pe Stefan şi Ileana în acea noapte de Sânziene 1948, undeva, pe o şosea care ducea spre Lausanne. Am scris într'o tensiune continuă - şi parcă vream reflecta furtuna mea lăuntrică, pentru că eu fost tot timpul trăznite şi vijelii, urmate de ploii repezi, reci, de toamnă. Nu izbutesc să mă bucur că am încheiat această carte.

+ + +

Către seară, mergem amândoi pe jos până la Ascona, la Cafeneaua de lângă Panchaldi (...).

9 Iulie. Ieri şi astăzi, stăter ciuâtă de tristeţe, oboseală şi dezamădăde a continuat (...). Nişte oameni pe care i-ai purtat cinci ani cu tine, pe care i-ai însufleţit şi nutrit din propria te fiinţă. Pustiu lăuntric. Mă trezesc oarecum fără sens în viaţă, istovit.

Nu ducem la Locarno să-mi încasez bursa. Imi uit paşaportul la Banca, şi nu descopăr este decât seara. Pentru prima oară în viaţa mea mi se întâmplă să-mi uit undeva paşaportul, să-mi pierd, adică, "identitatea" mea. Ar fi interesant să ştiu cum ar interpreta asta un psiholog. Poate prezentimentul că am lăsat în urmă o "identitate", că "ceva" a murit în mine sau pentru mine ? Că aşi vrea să scap de ceva, să mă eliberez de un trecut pe care nu-l mai recunosc ?...

+ + +

ALEXANDRU BUSUIOCEANU

DIN CICLUL "NENULITA LULINĂ"

C A R T E A D E S C H I S Ă

În vremea aceea fructul de visare fără noapte
dimineți mi-aducea și aripile lor
Îmi ardea steaua în cumpănă 'mi sta soarta
și 'n fiecare semn ora, în fiecare piatră un oracol

De-atâtea zori în ochi deschiși
se 'ntunecase fruntea zilelor
Ascultam totul Tot vorbea și 'ntr'o tăcere
fiecare lucru în cuvântu-și se năștea

Nu mai eram în nicio parte Unii plecaseră
Umpleau alții golul ce-l lăsăm în umbră
Îmi bătea inima de miezul nopții
Aveam să ajung știam, în ceasul de pe urmă

Der eu nu pentru voi vorboam sau pentru alții
Cât de departe de nuz cuvântul !
Eu umblam singur drumu-mi singur
Cu mine și cu voi de mână timpul

O! unora le plac volutele înalte
noru 'n război cu trenzefirul și azurul vântului
A umbla îmi ajunge Cuvântul meu e viața-mi
și totul e exact aici Eu Voi și Cărtea-mi

G E N E Z Ă

Crecația își semăna verdele-i germen
Incolțea sufletul virgin necunoscând sămânță
fruct și floare
Substanță pură, sfin mare lent, pământul palpi-
ta 'n blândețea respirării

Nu era umbră fiindcă formă nu era
Se 'ncegea totu 'n inocentă emanație a ideii
Străluceau sferile numei în numere de aur
și 'ntr'o sălbăticiie raze în mănunchiuri stră-
băteau spațiile dure

Nici bucurie nu era căci om nu se născuse
Numai lumina noaptea și destinul
În nesfârșita absență, un ferment abia viu de
așteptare și iubire
și-o ciudată fierbere 'n obscure funduri

În bulbuci mărunți, în miriade, urca veselă
durerea

A F I

Frunte curată Lumină
Gândul nu-l scrii pe frunte
Lumină e mea Noapte pe dinăuntru
O lume 'n noi se naște și se pierde
Vocea-i de spaimă strigă
Cerul Pentru toți cerul
Și sub tremurătoru' azur
Pierdută o scoică de mizerie

Dă-mi mână ta
mână ta clară și incertă
în umbra escunsă a primei
a sufletului meu
Fii tu lumina Fii tu apa
unde să mă cufund eu
și s'aptept
și să te
adânc
Pietră
'ntre pietre

A N U F I

Te doare
Te doare să privești viața ?
Azurul ca un sânge îți apasă pleoapele
Ca un cuțit gândul îți sfâșie sufletul
Lasă-l Lasă-l să te sfâșie
Nu va cunoaște nimeni secretul
Inchide ochii asupra acestui arbore 'n lacrimi
Ai la picioarele tale drumul
Acest eucubeu Singurătate singurătate și uimire
Pune piciorul Urcă Urcă

Pe aceleși drum ai coborât
bulgăre de lumină ce venea
fraged încă de aurorele tale !

C X I N Ț Ă

Totul Spiritul cheamă totul
Coboră ier lumină a mea
Libertate scumpă Inger crud
Întelepciune Durere la femme !
cere ai știut s'aprinzi
în trandafirul zilelor nopților
floarea arzătoare a sângelui
a sufletului meu nemuritor

Coboră și consolează-mă
de ce-am pierdut în viață
de ce n'am știut să câștig
n'am știut să câștig
în numele tău în spiritul meu

L I T

(fragmente)

DRAGON URCÂND

Dinții dragonului fierbinții
adânci columnele mușcând
mai dure ape ale frunții
cascade leșpezilor sunt

La acest în trină templu al tău
necumpănite lănci ai frânt
în dimineața de semizeu
luminile jucând pe scut

În cerc de aramă solzi se strâng
ghirlande grele pe columne
Dragonul urcă semănând
urmele tale printre rune

TRIFOI DE FIER

Legând în ape deslegate
leamosul rege a citit
în cărji venise de departe
la nunțile din Asfințit

Un ochi de stea a pus în carte
alt de cărbune nendormit
Semne 'n cârlig descârligate
în două ape le-a ghicit

Dar rege 'n cărje vede moarte
Trifoi de fier când s'a ivit
în toate cartea a 'nchis-o gâpte
Lemos s'a 'ntors în Răsărit

UN CERC ÎNTR'ALTUL

În temniți două magic prins
durată și însingurată
sub stea de herb în sânge scris
cunoaște-ți ferecata poartă

Un cerc într'altul e cuprins
de vraje cetățuie înaltă
tu ție temnicer și 'nchis
în mută 'n edercetă piatră

Cuvânt atunci din singur zis
cu buză de durere toată
desferecă 'nchis cerc deschis
de fiare iarbă și de piatră

OCHIUL

Mă 'nclin către 'ntuneric Dorm
Din mine mă ridic și merg
Cu vâz prin lucruri ca un orb
adânc prin acest munte trec

Sub pleoape mari mă furigez
Un ochi s'a ridicat în somn
Lă vede Sunt sub un priveghi
În munte ochiul e de om

Lă vede și sub vâz elerg
Sub ochiul muntelui sunt gol
Și gol din orbită încerc
să scap și cereul scapă 'n gol

LANCE

O lance ca o rădăcină
scânțea 'n foarte clare ape
Inima o țineci în mână
rămurosului cerb de-sproape

Sângerei lacrimi fără vină
stelele amare să s'adape
Prin rubine trecea lumină
prin sfințite păguri goapte

Dar mai e-o pejiște, despină
printre spini și 'ngelări înalte
Rămuros cerb dacă se 'nclină
la tine vine să s'adape

CĂȘTELE DE LIEZUL NOPTII

(fragmente)

1.

Dacă 'ntinzi palma peste jarul tainic al putrigaiului pădurii
absența o cunoști de flacără a misterului
Sângele ți se poate stinge la apropierea serii
o plantă scvetică îți poate sorbi clorofila
In curba brațului sau gândului e-o evadare din elipsa ta
Nu cunosc o dimensiune adevărată
Și n'am văzut adeseori pierind în acoleda gestului pe care-l
credeam semnătura mea

2.

Adevărul meu nu e gregar
Când spere întâi e ca un trăznet cu chip de copil
Adeseori ardepe rug ce o jertfă de răscumpărare
Se poate ca o constelație întreagă să se oprească asupra-i
și un semn să se producă pentru un cititor îndepărtat
Chipul lui va avea atunci alt surâs. Nu-l vom cunoaște nici-
odată
De două ori acelaș arc nu se poate 'ntinde către același punct
din zenit

3.

Ieu mărturie dela cei ce veghează, pentru că am un echip printre ei
Ca un sat de păsări ce nu s'au născut sunt morții
gândul lor îmi dă somn
Nu e timp de dormit când lucruri de seamă mă invită la inspecții,
la alianțe, la aventuri
Elipse noi s'au ivit în spațiu, pe care nu le cunosc
guvernăminte de mari aparențe, legiuni de fiice 'n nobilă mișcare,
teritorii fundate pe geologii de polen și heraldici vegetale
O piramidă de lucruri sacrificate umbrește totuși viitorul
nu știu cum ași mai ocoli-o
Strada pe care umblu deșteaptă ecouri nejustificate
Piatra e verde
Piciorul meu pe ea stârnește un sunet care 'n tăcerea fabuloasă
e un scandal

4.

Renunțând de-a 'ntreba mi-am pus pe obreji mâinile-mi grele de
cviitor
Abia atunci au apărut lacrimi pe culmi
Irizate dintr'un năuntru luaseră formă de pietre multicolore
Nu e bine ca toți să cunoască, știu
Dar de pe asemenea trepte câmpiile sunt de fum, orașele de oțel
și numai câte o apă se mai naște din soarele verde
Suflete ! După prea multă vreme ajungem la asemenea stânci vulne-
rare
Nu voi mai arunca cuvinte, până și sare 'n pustiu Nu-mi voi
mai scrie numele cu unghia pe perete
Am o ispită bună să mă 'ntind pe ce e sub mine
să-mi pun țeasta 'ncet pe această muchie oblică
țeasta mea de om liber
Când mă voi deștepta voi vedea poate răsărind Soarele Dreptate

S O L I L O Q U I I

Proză pentru mulți

... când s'a trezit lăutole
erau sparte și harpele rupte

I.

De câte ori mă apropii
de alte încercări fără noimă,
subit, căzând, rupt în mine,
într'un clivaj al timpului
înghoțat, mă tem.

Abia

În căuterea grebnică a spaimii
Se reconstituie urmele clipelor
care-au dus la capcana
clivajului neprevăzut, trese
de o forță ironică, destinul,
cum spun ignoranții cinici,
și văd într'un joc de lumini
nefirești, dezastrul
provizoriilor întruchipări
de veci.

II.

Așa a fost,
când răpit de elemente
la incidența focului și apei,
am găsit o vână a lumii
între Miază Neagră și Albă,
am străbătut calea spăletă
pe care morții
umblă fără s'o atingă,
învăluți în aburi. Focul
răcindu-se lasă
amintirea aurului.

III.

Lereu același început
din haosul dărîmăturilor,
în luptă cu somnul
prelului milenar, cu fastul
palatului ferecat de toate părțile.

Contrariul aduce viața
cere e arc, și moarte
de veci armonia celor ce pier
potrivindu-se. Clipa care se apropie
premerge dezastrul inevitabil.

IV.

Dar totul se petrece în faptele
mereu anulate de altele,
țelul renaște, doar resturile apun.
Rămâne recuperarea timpului,
reversibil, fără sens, lumea obosită
se îngroapă în soarta comună.
Curând nimeni nu va mai ști nimic.
Teama de această clipă
n'au prevăzut-o poezii. Profeții
sunt sufocați de obsesii.

V.

Ce se va hotărî când în cosmos
abia un suflu va mai străbate,
negtiindu-și începutul ? Când
l-a știut ? Ce amenințare stă
implacabilă deasupra ? Știm.
Dar vai de acei care va spune,
de viu va erde, trăznit, pe soclul
orgoliului. Dar se mai știe
din felurite mesagii,
că în iubire e cova îngăduit.
Rămâne teama de a nu fi primit,
teama de a nu primi tristețea
celor ce trec întunecă. Și ce va fi nou
cu cel ce se naște ?

VI.

E vorba de altoe, pe
cât de asemeni atât de contrariu.
Ceva din nimic spore. Nu crește,
nu moare asemeni ființelor, ci
împietrit rămâne, cu știrea
în urmași. E tristă scleroză a lumii
în voluptatea desăvârșirii moarte.

VII.

E fără niciun sens plecarea de aici,
 sau râul demiurg e orb și noi
 nimic. Dar mai ales pentru tot
 ce-a fost iubit și n'a răspuns.
 Intocmai ca atunci când n'ai fi iubit
 nimic. Așa va fi : nimeni nu va
 mai iubi nimic. Pietrele ca pietrele
 și disoluția finală, nici
 abur, nici explozii nucleare, ci
 vidul stotputernic. Nimeni nu va
 mai iubi nimic. Și se vor întunece.
 Singurătatea multimilor va zdrobi
 lumea. Noapte lăsată peste
 ochii sticloși va fi plecarea fără
 amintire. Încotro ? A cui ? La cine ?
 Va fi un alt început după ce totul
 se va prăbuși ? Cine se joacă cu mine ?
 Cine mi-a dat să fiu de azi pe mâine,
 Cine mi-a ruinat nemurirea ?
 Acum mă joc, dărim și încep,
 cine mă va reîncepe, ce voi începe
 când nu voi mai fi nimic ?
 Așa arde poezia, la reza novăzută
 a zădărniciiei, în stătea frumuseții
 îmbrăcată, mereu altele, dar niciodată
 sigure, moneli ale sfinxului
 care se joacă cu noi. Punând întrebări
 absurde, jumătate văzut, jumătate
 îngropat în taina care nu e taină,
 cu labela pecetluind trecătorul și veșnicul
 amestecate în surâsu-i hibrid,
 șiret și fără caracter.

VIII.

Risipiți-vă imagini bâzâitoare,
 roiuri de muște poleite, cu aur
 și toate culorile, Sfînxul îmi tace
 calea și voi îl opărați învăluindu-l.
 Sfînxul e o femelă, se cheamă lumea
 și tot ce i se cuvine e biciul.
 E monstrul fără de care nimeni
 n'ar ști nimic despre monstru.
 Cine a scornit moartea lui,
 ce mininos fabricant de povești,
 ce bețiv bâlbâit, ce fricos care
 n'a mai vrut să-l privească în față ?

Sfînxul e lumea, fără niciun țel
 și pestriță, promiscuă, poezii și
 preoții puterilor instituite
 îl tămăduiește în ritualul locului
 comun. Dar locul comun
 e al celor mai mulți,
 nu gura spălată cu foc.

IX.

Aici și nimic mai mult,
 mereu înșotat după azi,
 a cărui singură lumină
 e carnea opacă a durerii,
 dar clipa de spaimă dizolvă
 și durerea, chiar dacă
 din aburii morților desvâlău
 nimicnicia, fără temeiul,
 o aripă tot mai bate
 și se spulberă în ireductibila
 cenușe.
 Cine m'a legat la stâlpul
 ananghiei, între pieirea
 și viața veșnică, ce minciună
 m'a îmbolnăvit dându-mi puterea
 de a face din monștri
 zânele răscumpărării ? Cine m'a
 aruncat în această singurătate
 a tuturor îngelărilor ? N'a fost
 un zeu închipuit de străbunii mei,
 ci un răzbnător mai feroce
 decât toți zeii sclavilor.
 Așa am ajuns, legat din toate părțile,
 cu mii de noduri, fără să mă pot smulge,
 în nesfârșite ardere,
 schimbând înfățișările potrivnice
 dar făcându-mă cerne cu tot
 ce stă împotriva. Așa îmi caut
 primejdia. Bestie apăsătoare și ironică,
 Sfînx intermediar, sfidător și
 lacom, știu că mereu te refaci
 din jumătate hoit și jumătate viață,
 tu ești lumea puterilor constituite,
 lumea lașității, lumea femelii
 și a tainelor scârnavo, a descântocului
 ucigător, dar nu vei avea de la mine
 niciun bob de tămăd, doar biciul de foc.

August 1953

Ce prăpăd, ce poră, Sfinte,
Tara mistuă ce rîie ?
Lucegri în pumi tîmîn,
curul și smirna flinte.

Deruri cine-Ți duce oare ?
Cine-Ți cîntă slova'n strană ?
Robi, i-Ți punem la picioare
Lacrimi, grele ploi de mînă.

Doamne, ascultă-ne, ne-ascultă
rugăciunea prec fierbinte :
din dureri cresc și'n mîltă
scîrbă-și crută cuvinte.

Doamne, îndură-Te, împinge
peste hături hoarda hîdă,
setea cu aghiernă-i stinge,
ingerii în rai să rîdă?

N'o răpune cu mînic
omului spre om crescut.
Nu lăse să'npută glic
idolul cu tălpi de lut.

Tu poți, Doamne ; fă să'nvie
chipul Tău în ei, întornă
le înalte împărăție
gîndul lor și'n ochi le tornă

mări de har și de lumină.
Fă-i să vadă, fă-i să-Ți plîngă
la picioare și să-Ți vină,
crri cu deruri, ierăși lîngă

legănul hulit. În hău
steaun Te să se aprindă
peste bine, peste rău.
Tot pămîntul o colindă
fie, Doamne, o rugăciune.
Iartă-i, Doamne, nu-i răpune...

TĂCERI NOI

Doamne, ce poră
s'a făcut pădurea de umbre
în jurul meu !
Tăceri noi s'au deschis
dincolo de tăcere,
or un țarm neatins
de pros orenese
și nebătut de unda
sgomotoasă a neliniștii.
Singurătăți mari
și-au revărsat orizontul de foc
unde odată înflorea grădini
jefuite de vîntul nebun
al anilor tinori.
Nici un chip.
Nici un glas.
Numai durerea Te,
de jur împrejur,
în o noapte fără stele și fără lumini,
și fulgerul voii Tale
cre-ni, insermă drumul,
dincolo de drumurile bătute
unde sîngele meu
a picurat zadarnic
or frunzele fără destin
pe cărările șterse ale vîntului...

ANI, ANI...

Ani, ani, jefuite conori !
Ce mîini risipiră, ce mîini
visul furt curorii,
bucurie de soare și dragostea
și increderen'n vorbe, doar vorbe,
bani nebuni care culpără alor ?
Singurătate.
Tăcere.
Rare
din creșter nudă a mililor
se desprind mintiri :
frunze
doar frunze moarte, incerte.
Și ord
ord subț preții inimii obosite
de cărări totdeauna pierdute
totdeauna greșite
în nicăieri...

VINTILĂ HORIA

ULTILA

Un cer mai dublu decât rana.
Albestrul ochiului mi l'ă închis.
Nu trece-un zbor să nu-i simt vânt
Intrecere de paradis.

În fundul bălții un miop
Ascunde ultima lumină.
De-a lungul unui turn de plop
Coborâ stergul lunii plină.

Când insulcrul crocodil
Amână orele năpădării
Aud cum sfârșie-un sigil
Pe gură putredă a mării.

Pe o spinare de măgar
Un semn de cruce, solitar.
Un corp de mort pe-un flutur viu
Zburând pe zarea din sicriu.
Și răsul scuturat amar
Pe vrerea de-a mai vrea să fiu !

ARS LONGA, VITA BREVIS.

de LIRCEA POPESCU

Arta are tristul și dăunătorul privilegiu de a părea, mai mult decât a fi, la îndemâna oricui. Familisti cunsecră, cărora nu le-ai trece prin gând vreodată să emită păreri în materie de chimie, superioră sau de mineralogie sau de teorie a cantităților, când e vorba de o poezie, de un tablou, de o bucată de muzică, sunt gata să dea sentințe. Și-i vezi cu târnăcopul ignoranței cum dăruie la dreapta și la stânga. "Moderniștii" mei cles îi supără, fiindcă ei sunt învățați să accepte, leneg, judecățile critice tradiționale asupra artiștilor trecutului, iar noul le strică socotelile. (Pentru ei sunt încă noi, să spunem, Mallarmé, Debussy, Picasso, într-o măsură, pentru a-i înțelege, este necesar un efort, și manualele de școală nu i-au încetățenit fără rezerve). Ar fi interesant chiar de făcut un studiu asupra fazei, la care se oprește gustul omului mijlociu, conformist, într'un moment istoric dat. Dar poate că atitudinea justă a criticului față de acești violatori, cu sau fără petulanță, și treptelor sacre, cere duce la templul artei, e cea pe care i-o recomandă Virgiliului Dante, la începutul călătoriei în infern, în vestibulul iadului, acolo unde se chinuiesc "l'anime triste di coloro / Che visser senza infamia e sanza l'onore": sufletele slabilor și leșilor, care nu au știut să facă în viață nici binele nici răul cu convingere, nu au fost în stare să aleagă :

"Non ragioniam di lor, ma guarda e passa".

Profesorii și autodidacții sunt cei mai negați, pentru motive contrare, înțelegerii artei : primii, fiindcă sunt închiși în schemă, în rutină, și din ce-au învățat odă, și acum repetă mecanic, fără participare efectivă, nu mai ies, iar noul îi înspăimântă ; ceilalți, pentru că, lipsiți de o orientare metodologică și neputând deci încadra exact problemele, descoperă mereu, cu o ostendare enervantă, America - nu sunt în stare, cu alte cuvinte, să distingă originalul de copie (și istoria artelor, departe de a fi orografică, e mai mult o înșirare de copii).

Cred că esențială pentru un critic, pe lângă pregătirea tehnică, de strictă specialitate, și gustul, înăscut sau făcut, este capacitatea de largă înțelegere a tuturor stilurilor. Si aceasta îl distinge, în mod hotărât, de artist, care, legat fiind de stilul său particular, fiind tot una estetică cu acest stil, e foarte greu să poartă înțelegere și, deci, admite alte modalități ale frumosului. În puține cazuri, explicabile poate printr'un fel de dedublare a personalității, artiștii au emis judecăți valabile asupra confrăților lor contemporani. Fiindcă artistul este, și trebuie să fie, exclusivist, pe câtă vreme criticul are nevoie, în primul rând, de o amplă receptivitate. Cazul lui Baudelaire față de Delacroix, ce să dăm numai un exemplu, nu infirmă deci cele spuse mai sus : a parte neîndoiosă-i capacitate intelectuală, autorul "Florilor răului" s'a oprit cu spreclere pozitivă aproape exclusiv asupra artiștilor, pe care și-i simțea înrudiți : a știut să-l interpreteze pe Delacroix, dar l-a negat pe

lanet. In ciuda eperențelor, limite posibilităților critice ale lui Paul de laetare este deta de acest pasaj din opere sa de exegēt : "Pour être just, c'est-à-dire pour avoir sa raison d'être, le critique doit être journaliste, passionné, politique, c'est-à-dire faite à un point de vue exclusif, mais au point de vue qui ouvre le plus d'horizons". Este o recomandare ideală pentru tipul de critic, de cere-l reprezintă Bendașev însuși (și în general orice artist când face critică) : limitat, adică, la înglobarea sub denumirea generică de "romantism".

Exemplul ar fi aici, deci am avea la îndemână textele, polemice dintre Arghesi și Berbuș : emulând creatori de înaltă statură, dar închiși la înfălegerea reciprocă.

Că largimea de vedetă indispensabilă criticului poate duce, mai ales când nu e întemeiată pe un fundament estetic și filozofic sigur, la suprasaturat nerăzbit, este evident și demonstrabil. Însă, ce și în justiție, unde e mai bine să abșii un vinovat decât să condamni un inocent, ag spume de a preterabilă aprecierea unui garietan - sunt etice, foarte bine mascată ! - decât negarea unui artist veritabil. Cu atât mai mult cu cât timpul ătle să aleagă, cum se spune, făine de țară.

-Critica a gregit, însă, de etice ori, este răpt notoriu : și exapiele de artigi autentici negați cu încăpăținare și de mititel ridicăși pe altare sunt cu nemărită.

-Expresie este împrecisă, răspund : nu critice, ci unii critici en gregit (pseudo-critici sunt în stare dispuși). Critica este facultate de idee de a distinge frumosul în opere de artă, și ce stăre nu i se pot împune etorile de oviuare ale unor omenii, cere, supuși etetor învitate-bile limite, o profesază. Pentru faptul că un medic sau chier eticile me-dict greșesc diagnosticul, vom suține, altfel decât în știință, că medicul nu servește la nimic sau îi vom contesta facultățile, terağıt ideal, de a vindese bolile ? Că uneori omul simplu - în perele : babe cere doctori-ceste - o nimereste mai bine decât criticul, în valutar unii artist, în înseamnă decât ca în acel caz, omul simplu, de cere este vorbe, e exercitat înțipitor mai bine decât criticul de meserie facultătes critice. Oritunde și ori de cître cine se distinge just frumosul artistic, se face critică. Criticii aș der pot gregi, și gregese : critice este infalibilă.

Ascultă le radio un concert dat de soprana Lina Feglingh. Și mă întreb ce amare face valtoarea, aproape unid estăzi, a acestui vocal. Este, ce și, odinioară, la Toti Dal Monte, lipsa de materialitate, sublimare perfectă, în formă pură, și cantăni : sunet și armonie, nimic altceva. Persoana artistică, coordonată ei vocale, tot ceea ce e materie în arte cantantă, nu există. Ascultă doar succesiunea melodioasă a notelor, purtătoare înv și oricărui limită. Ag spume de aceste e de altfel cercetorul distins teriale, cum ar fi arhitectura. Palazzo Vecchio la florențe, operă probabilă a lui Arnolfo di Cambio, nu e nimic altceva decât un joc organizat de linii, goluri și plinuri : proporție și măsură. O întrebare, bunăoară, asupra pietrelor - "bugnato" - cu cere a fost construit acest minunat Palat

fiel artistice.

Năg vrea să fim, însă, rău înțeles.

Că o reacție la prevalența confinării - e "fondul", cum se spun nea odinioară la noi - în considerarea operelor de artă de către critica tradițională, cere de toate se ocupe, neglijând tocmai obiectul său apetic, adică formă în cere se exprimă personalitătes artistului (interesul epăsa saupre lui ce, nu asupra lui cum), în epoca mai recentă se tin de a exegere în sens contrariu : și a reduce satel arti la decorativism, le arbesco, la grătitate. Teoria "formei pure" a totit până la banalizate pentru a mai fi nevoie a o ilustrați noi acum. În de: milt, am trecut din nou de la Arezzo, orșul toscan, în cere mă opresc oridectetori ind este posibil pentru a admira frăscelle lui pier della Francesca : în epizodole din "Legende crucii" a pictorului itelien din a doua jumătate a sec. XV se vede în mod exemplar ce trebură să înseme arti ce unitate ab-solut îndivizibilă de confinut și formă. În "Loetia lui Adam", "Regina din Seba", "Visul lui Constantin", linie nu e niciodată decorativă, ci totdeuna exprimă o stare de spirit puternică, transfigurarează un sentiment viguros. Este "formă pură", dar o "formă pură" sub cere simți nu vi-dul (și obliguete oratore : honorar vacuă !), ci plinătate, forța unei personalități excepționale. Acelagi Iacur, într-o măsură mai mică sau met mere (degi "mai mere" nu se pere greu de tot) se poate spune despre orice operă de artă autentică. Cum este Palazzo Vecchio, de cere vorbeam met sus.

Le Napoli, unde, fiind multă sârăcie, se evaluiează totul în bani, se spune, în dialect, că pentru a căuta "ce vor" nu sordă voce, e milie lire "le core" : e nevoie, adică, de o pere de voce și o mie de lire de surlet ! Proporție n' o i exectă, mai ales decă vom a' o transferim, m-tetis mutandis, la artă : însă e evident că tehnice formale, abilitătes, nu e totul ! De nu e nimic, decă lipsesge sufletul.

Pentru Michelangelo, sculptor, arte constă în "coliere îi di pănă dătr' un munte de marmură : a delinire ce e de prisos. Observație veleb-lă pentru orice fel de artă. Păcelul comm ei exililor e de a nu gti să renunțe la superfluu. De unde fetelitate critici fragmentariste, ce-re e abilită să cingălescă ici-colo, printre detituri.

Prietenul C. Imi spune că unii din cei mai de-seama poeți itelieni de estăzi a rupt legăturile cu un alt scriitor, fiindcă aceste a între-buinașt ce și el, într-o poezie, cuvântul "albero" (copac, arbore). Pe-re de răș, și totuși, într-o enunță măsură, supăresge este îndreptăți-tă. Deoarece a' er putea ce "situația", cum er spume De Zenetti, în cere-ăcel cuvânt comm e plăset, și île ideatică sau amolog, chier deosebită și nd contextual literar.

Nu trene căut, firește, în ridicol, - și aici ne găsim la limită. In "Les préieuses ridicules", Lolière o pune pe descălăci, autorces unu "improptu" de tot hazul, și fecă elogiul unor omi și !, cere nu spun absolut nimic. Ier prețioasă ledelon, în culmea entuziasmului, ex-

clamă : "J'aimerais mieux avoir ces oh! oh! qu'un poème épique". Ceea ce e oarecum exagerat...

Importanța "situației".
Jocul îndrăgostiților de-a smulsul petalelor pentru a vedea dacă "mă iubește, nu mă iubește, mă iubește, etc." e atât de banal și, așa spune, la rece, nerod, o foarte greu i-ai închipui materie și motiv de finală poezie. A se vedea, totuși, scena din "Grădină", în "Faust", cunoscând momentul dramei și urmărind procesul sufletesc al Margaretei, cu explozivul entuziasm final : "Er liebt mich !"

Admirabil, și fără putință de replică, în Maiorescu : "Care e folosul artelor ? Dar care e folosul folosului ?".

Eterna obiecție :

- Dar cum e posibil ca dumneata, care n'ai scris o poezie, un roman, o nuvelă, să judeci opera altora ?

Careva cu amintiri din clasa a treia de liceu, mai citează, ca să te puie la punct definitiv, prea cunoscutele și -vai! - prozaicele versuri ale lui Eminescu, adresate criticilor cu flori deșerte și fără rod :

Răspund în glumă, fiindcă obiecția nu merită alt tratament :
-Ascultă, nene, eu sunt în stare să-mi dau seama, scuturându-l bine în mână sau, eventual, mâncându-l, dacă un ou e proaspăt sau clocit, fără a fi ouat vreodată (și-o spun în confidență...).

Roma, Sept. 1954

ANTOANETA BODISCO

S O M N

Ce leșează înfrângere în pleoape...
O rază se strecoară nevăzută
Și tremură, învinsă, între gene.

Conturul scade'n umbră, se destramă,
Te doare sborul clipei în orbită,
Tăcerea fără rost din întuneric.

În sânge, domolit, pătrunde somnul.
Fără încetare mintea născocoșește
Mânunchi îmbetșugat de închipuiri.

Aluneci de odată în genunc.
Zedarnic cauți zorii între cețuri,
Măsoară ceasul, vremea, din perete.

VASILE POSTEUCĂ

V I S

Imi ascult inima, noaptea, cum bate
Odată cu inima pământului frate,
Intr'un ritm cu galactiile toate...

Un ritm și-un svon ca'n amiaza de vară,
Cu fagurii luminii topiți în zumzetul firii,
Când dorul plantelor suie și cerul coboară,
Și'n mii de grădini, fermecați, înfloresc transafirii,
Vărsându-și parfumul în simfonia iubirii,
În mistica nuntă cu reul și mirii...

Ascult într'un centru de taină : isvor
Al vieții eterne, în inimă : auroră de zăr
Și îndemănare la visuri, la sbor...
Un punct tremurat, în mii de cercuri rotind, de lumină,
De bucurie și cântec, mai larg tot mai larg,
Spre mări și zări ce cuprind ritmul aprins și-l îmbină
Și-l trec prin somn și trezie (desfermecare...) și-l sparg
În cântece noi ; și cosmosu-i tot melodie...

Ascult miresmele vieții în marea grădină,
Cu inima care dă'n veghie,
Punct care bate : vatră a morților, vie.
Și toate-s în ea : câte-au fost și-o să fie...

Ascult și mi-i sborul departe,
În marele ritm : văd vertical și cuprind
Mărețiile deschise minții prin moarte
Cu viață fără trecut, în valuri, venind și vîind...
Splendide Dunări, chiotind din albi peste grind,
Primăvară de dor într'un întreg fără prite.
E'n mine și'n toate supremul colind
Al vieții din spații, din carte...

O, de'as fi învățat numai atât pribegind,
Să-mi ascult inima, și-a pământului frate
În cre se strâng melodiile sferelor toate,
Ar fi destulă recolta'n lumină din lume
Și'n cele câteva cifre ce urcă'n milioane de sume,
În marele cântec, în sfântul și ultimul ton,
Din planetă'n planetă, din eon în eon...

Și-acum cea din urmă bătaie : tăcere de schit.
Voi fi fiind departe în zăușul verii
Și'n marea amiază, și n'oi mai gândi la venit.
Ș'o afână peste mine noaptea tăcerii
In care aceeași bătaie se va'nălța înmuit,
Dincolo de auzul din lume, pe noi dimensiuni,
Cu noi bucurii, cu noi rugăciuni și minuni...
- Ascult și'nțeleg în ritmul din sfere
Cum, sronind eternitatea, viața se face :
Frământare vrăjită de gând și tăcere, "
In inima topită ca un fagur de miere,
Prisaca de singurătate și pace ...
Și'n distanța inimii deschise pe zările toate,
Inedescența soarelui bate :
Eternitate, eternitate .....

N.-A. GHEORGHIU

ARTĂ POETICĂ

Lui Mihai Niculescu

Desfă pecetea gândului subțire,
Din oara lui de-abia să se 'ntrevadă -
Să nu-i sporească, dar nici să nu-i scadă
Tensiul de prielnică 'nfrățire.

Sau ferecă-l în haină de zăpadă,
Să-și pipăie 'nțelesul în neștire -
Statornic trudă, veșnic năluciro -
Ce și-o supune rodnica lui pradă.

Să-ți spunge indermul pe cărarea
Ocolului nesigur, fără țintă,
Aproape doar să-ți fie depărtarea :

Să-i simți, plecat, durerea care-alintă,
Cumplită, să te bucore 'ncercarea
De-n crede 'n tot, ca totul să te mintă.

VASILE ȚARĂ

- ȘI DACĂ PRIVESC ...

Și dacă privesc prin depărtările anilor
Aceeși imagine : toate :
Ca un munte timpul pe jumătate
Lunater, în fund se arată.

Se desprind apoi apele Someșului, ori
Brazii mai vechi dela Sibiu...
Și fântânele stelelor largi le mai știu,
Și vana de platină printre sacerători.

(Rumori s'auzeau, din lumea
Cea căzută'n orage, ai altora -
Rumori... Dar era peste toate mai amplu deschis
Altarul urechii lăuntric
Și busuiocul străbun.

Și era peste toate mai tainică spaima
Și tăcerea suprafirească a retinei
Ca o mierlă cuprinsă în lu-a
Captivă'n luceafăr, înspăimântată mierlă)

Și dacă privesc prin ochiurile 'ntoarse
Spre aerul molcom și 'ntâmplările gris
Văd secolul de fier cum se întoarce
Spre-al Adevărului versant de miază-zi.

vista
pre
agea
e :
us

ar fi
ext de
i, seri-
și pot
a ră-
a stăt
i, că
a Euro-
puten
și pa-
i din
ăci a-
ozani-

un con-
mul de
l Vasi-
eri",
o Buz-
diază
Jocul

rovici

prectu-

inescu
Mihail
sité

de Li-
vinte
ul ei
tfei
at în

CARTE DE CĂTIRE

"Ramura verde" - singura carte de poezie a lui Faulkner - poem unic în patruzeci și patru de cânturi - cuprinde dintru început universul apartenând și de mai târziu a celui care a înzestrat literatura cu "Absalon Absalon". Timpul și Moartea - timpul "înconștient de moarte", așa cum se exprimă în anecdota trecătoare Faulkner - timpul petrecut de moarte, așa cum se exprimă cu un fel de solămnitate crudă Faulkner cel de toate zi-lele - există în poemele lui ca o dichotomie elementară și esențială în egală măsură. Poemul e procesiune : Faulkner folosește formele cele mai deosebite pentru a se exprima. Grație elisabethană sau tainică economie (ca într'un Joyce mai furios instalat între oer și pământ) idilă și ne-gro-spirituală, fabulă și parodie, dar mai ales parabola ca spațiu - în-tă câteva din formele interrogative în care crește poemul lui Faulkner. Ca și în romanele lui, timpul și moartea apar mai întâi la orizontul ba-nalității pentru a-și cuceri apoi dreptul de proprietate existențială. Poemul începe la o ceașcă de ceai. Inși în jurul ceștii de ceai într'o amiază de vară. Încetul cu încetul atmosfera familiară lumescă pe un tă-râm secund în care apar semne de moarte și de vis. Visul și moartea cresc apoi tot mai mult pentru a vântura apoi, dealungul celor patru-zece și patru de cânturi, de un erotism nerez turbure, să sfârșească în-tr'un spațiu de cosmicitate săvârșită, specific lui Faulkner, unde lini-tele dintre viață și moarte sunt senine, împăcate.

În primul cânt al poemului, banalitatea plurală : mai mulți inși vorbesc, într'o căpă amiază de vară lângă o ceașcă de ceai. În ultimul cânt,, singularul, unicul : poetul pătrunde în moarte ("Dacă durere e să fie, durerea să fie ca ploaia") cu conștiința nedeslășirii esențiale dintre viață și moarte :

"Sunt înrădăcinat ca un arbore ? Oricât de mort voi fi

Acest pământ care mă leagă mă va găsi în viață".

"Ramura verde" vestește bine pe William Faulkner de mai târziu, de astăzi și de mâine, cel ce ne învață parabola teribilă a Timpului și a Morții. ("Ramura verde" este bineînțeles "Palmierul sălbatec" de apoi).

+

În Noembrie 1954 însemn bucuria întâlnirii în "Nouvelle Revue Fran-çaise" cu un nou și autentic poet : Pierre Oster. "Catrenele gnomice" a-le acestuia aduc altceva în peisajul actual al poeziei franceze în cere tinerii se complac între a încrucea negații sau a afișa manifeste de tot felul. Vocea lui Pierre Oster e numai a lui : poet interogativ, de-ci real, el cucerește dreptul la afirmație, la certitudine, spune da cu simplitate și her, cu decență și înfiorare. Peste câteva luni când îi apare primul volum "Le Champ de Mai", presupunerile iri sunt confirmate și discursiv fiindcă poetul însoțește versurile de o seamă de "gânduri" în care adevăratele lui pot fi lesne deslășite. Accentele întrebării - sau ceea ce se numește numaidecât poezie și filosofie, filosofie în poe-zie, etc. - accente pe care le-am întâlnit într'o formă proaspătă, ori-ginală în catrenele lui "gnomice" sunt acum sprijinite de mărturisiri precise : "La vérité, c'est la vérité de l'être" - "...L'effort poéti-

que conduisant donc parfois; à la conscience de la réalité ontologique, il est clair que dans ces cas privilégiés, la poésie est le langage de cette conscience même". - "Poète, c'est celui que l'effort pour s'ouvrir à la simplicité de l'être purifie jusque dans les profondeurs". Dela a-ceste "cugetări" valabile și până la poem, întreg drumul împlinirii :

"Qui déchire nos rivières ? Dans la rivière du monde, il n'est plus qu'une rivière pour nous redonner au monde.

Qui déchire nos rivières ? Qui conseille nos saisons ?

Qui déchire nos rivières pour nous soulever selon Le mètre pélagique de l'adoration ?

+

Souffle sentencieux du temps qui ressoulève La colère des nuits, souffle, trouve la paix

Vérité de l'esprit c'est toi qui me regardes. Paysage inconnu c'est toi qui me parais.

Pierre Oster îndrăznește să afirme, să se alăture esențialului, să se apropie de Dumnezeu nu cu naivitatea poetului ce "nu cercetează ace-s-te legi" și cu conștiința și luciditatea necesității inerente omului re-al. "Détruire l'espace intine ; entrer dans l'Espece de Dieu". A intra în spațiul lui Dumnezeu e pentru poet o voință de luciditate, care se să-vârșește printr'o minunată tehnică a uitării - uitarea ca instrument al cunoașterii și dragostei de Dumnezeu : "Le plus grand homme est celui qui s'oublie le plus profondément dans l'amour du monde et de Dieu". Uitarea - ca re-venire în firea lucrurilor, tenă atât de scumpă nouă - o găsim cu bucuria întâlnirilor fecunde la Pierre Oster : "Le poète, qui sait oublier toutes choses, sait aussi voir au-delà : rien ne s'interpo-se entre lui et le Réel Suprême. Il est l'historien de ce qui n'a pas d'histoire, le philosophe de ce qui n'est que vérité". Istoricul acesta ciudat al situațiilor adevărate exclude experiența negativă, nu "neanti-ciudat al situațiilor adevărate exclude experiența negativă, nu "neanti-zează" cu orice preț pentru a putea rosti și vesti sie-și acel "Da" și unic și afiș. După ce face un rechizitoriu violenței rimbaldiene (mult prea neîntreruptă) și după ce constată că există mii de feluri de a spu-prea neîntreruptă) și după ce constată că există mii de feluri de a spu-ne nu, poetul răscumpărării afirmative notează : "Le grand art cherche le ton juste d'un seul et profond Oui". De aici și zădărniciia revoltei și non-sensul ei de a se așterne peste înțelegere și iubire, de aici și poe-zia ca un fel de "cunoaștere fatală".

"Poète, avec le sentiment de mourir sans cesse à la poésie", Pierre Oster recunoaște o singură victorie : poezia însăși, și certitudinea lui aduce în poezia franceză nouă o reînviore de multă vreme așteptată.

+

Am învățat să fiu umil ascultând cu înfiorare secundă pe Beethoven. Si iată că descopăr în Victor Hugo câteva frase care mă pun pe gânduri și care-mi sguduie toate orgoliile depozitelor de literatură. E drept că am bănuț totdeauna pe Saint-Simon de reale delicii proustiene și pe La Fontaine de poezie pură. Dar nu mă așteptam să descopăr pe Victor Hugo.

Când iată peste ce dau în opera acestui mag contradictoriu ca o democra-
ție :

"La toute puissance du mal n'a jamais abouti qu'à des efforts inu-
tiles. La pensée échappe toujours à qui tente de l'étouffer. Elle se
fait insaisissable à la compression; elle se réfugie d'une forme dans l'
autre. Le flambeau rayonne; si on l'éteint, si on l'engloutit dans les
ténèbres, le flambeau devient une voix et l'on ne fait pas la nuit sur
la parole; si l'on met un baillon à la bouche qui parle, la parole se
change en lumière, et l'on ne baillonne pas la lumière".

Sau pe românește (Nu credeam să învăț a traduce vreodată) :

"Atotputernicia răului n'a dăș niciodată decât la zădărnicii. Gân-
dul scapă totdeauna din ghiarele celui ce-i vrea pieirea. Apăsarea nu-l
atinge, asuprirea nu-l cuprinde. Gândul pribegeste când într'o formă,
când într'alta. Fieclia raze aruncă; iară de-o stingi, în întunecime de-
o scufunzi, făclia voce se face - și peste puterile cuvântului nicio
noapte nu poate să se lase; și dacă gurii ce grăește călușul i se pune,
cuvântul se schimbă la față și se face lumină, iară pentru lumină căluș
pe lume încă nu s'a aflat".

Cine nu recunoaște în verbul hugolian (cel din acest puțin citat)
frază de amenințare și noapte a lui André Malraux ?

Plecând dela împărțirea (истерică și religioasă) pe care Dna Simo-
ne de Beauvoir o impune literaturii de stânga și de dreapta ("la Croite
de cette Dame" - cum se exprima un tânăr scriitor francez), Jules Monne-
rot ajunge la concluzia că stânga și dreapta se referă din ce în ce mai
puțin la politică pentru a trece în psihologie. În locul acestor categori-
rii provinciale de dreapta și de stânga, Monnerot instaurează opoziția
simplă, însă cu atât mai reală, între cei ce acceptă și cei ce refuză
comunismul. Atâta vreme cât stânga, din complexe afective, nu se va i-
dentifica violent cu refuzul comunismului ("stânga este înainte de toa-
te pasională, ea preferă aprioric-ul"), ea va continua să se sbată într'
un patetism neputincios și la primul cutremur al istoriei va fi "măture-
tă" din acest spațiu ce-o obsedează - istoria. "Problemele sale sunt ra-
cinene, dar stilul nu-i este deloc". Mai mult, stilul acesta, absența
aceasta de stil, devine în occident, într'o proporție aproape geometrică
un fel de fatalitate murdară. Iată-l pe Jean Paul Sartre, cel care eri
situa limpede "le salaud dialectique" asumând azi identitatea ambiguă de
"salaud și mandarin". Iată-l pe Roland Barthes, speșă erii, a unei re-
înnoiri intelectuale, exegetul delicat de azi al lui Bertold Brecht în
Franța. Absența de stil a "stângii" neutraliste și nevertebrate e mai
primejdioasă pentru ceea ce se numește, simplu, "condiția omenească" de-
cât însuși comunismul înscăunat în dogmele și crimele lui. Un comunist
poate fi lăsat să strige în pustul certitudinilor lui. Un "aprioric" spo-
regte confuzia în care înnoată ca într'un fel de noroiu existențial o
parte din conștiințele delicate ale occidentului.

"Pour écrire, il faut déjà écrire". (Maurice Blanchot)

ION FÂRVULESCU

I O

roata morii se învârteste,
Domnu adoarme cătând peșta -
urcă roata și coboară
neamurile se omorâ -

denia inimii adâncă
alde Petru însăși cântă,
căci așa le fu cuvântu
să so chieie când stă vântu -
gease lespezi preste vis
una sânt sub cer deschis,
și spărgând oglinda ceții
s'arată stăpâna vieții
unde beau nămol mistreții -
și-i zise maica Fecioară,
prefăcută căprioară,
ce-i bea somnul singură
și-l noma pe Domn să bea
dintr'o gură de Blachernă -

"ajungi dom la Tarigrad
"și'n Siculia împărat,
"inima de-ți daurești
"cu legende nemești,
"și cu zăpezi de po Agnita
"care stoarse dau amrita,
"și fruntea de-ți limpezști
"nu cu lăcrimi ci cu sânziuri
"nu din Moarte nici sub mîine
"ci când din puțu cu Pâine
"câinale o să se-arate
"ce vă e Tată și Frate,
"căci tu vii după Alexandru -
"și'n trei vieți se ține hangu".

Lacrimând de luminare
Domnu Petru curagiu are
"ă-i grăiască cu durere
"Mamă ! nu gădesc miere -

"fiindcă singur eu nu pot
"ca să trec Leten îndărăpt,
"fiindcă viețuind în mine
"dănsa-i roză cu albine,

"și când s'o ofili miezu
"la ce mai e bun botezu ?
"sâmburele arde'n foc
"ciasu sfânt e cu noroc -

"căci o s'tă cinci zeci și trei
"în năvod sunt peștii cei
"care'ntro taftă ocultă
"potrivit-au ora sfântă !

"Chiar așa va fi să fie ! "
zise roșcata Mărie,
într'o românească mândră
ca și fîngerii s'audă -

și pe-Arhanghel să-l întrebe
de nu-i coaptă "astă vreme",
ca să dea semnal din cer
Sângelui Răzbunător :

fetru peste fetru arde,
un treișpe din ceruri cade -
slobozit e peste plai
ofinele lui Adonai -

Adonai : Adonai ! Adonai !

IN MEMORIAM MICHAELIS MEYER

Et - talîmur - rijâl -
ca un gălbenuş în racla-i de cristal,
Fiul așa este, el însuși verigă -

Et - talîmur - rabbâni,
perle cresc din valuri, spume, spume, spume
după Asorpțiunea
vinului și-a pâinii :

asa vine peste limpedea inină,
asa lovește dumnezeiasca învătare !
din Elenă dulcea sau argintul viu,
înfloresc lăcății, însă ce târziu !

...bob de grâu cu tâmpla spartă,
și-e ulcica deșertată
peste acel moale pământ
unde râna dă de gând
de s'apasă mai lăuntru

la ciasu când va sta vîntu
peste-a rozelor cetate,
unde intri numai frate -
și de-ai palmele străpunse
osu întreg ce nu se rupse,
când pe-arama pieptului
mărturia Mielului
lunecă încet în jos,
ca măduvă a lui Christos,
jar sub scrumul magdalin ?

un Logos mai vechi, mai blajin
ne oprește iarăși ca să te uibin, liră
a verilor fără de vară :

leul Judeii cu sânge cerurile strălumină,
ca o femeie tânără în mijloc de grădină
când împietriră zodiile Grădinii -
și-atâtea scări de piatră albă sânt
câte adîncimi răspunde-vor Luminii.

La spitalul din Grădină
vin curvele o duzină
și studenții cu pachetu
că s'apropie Banchetu -

roșii vechi cu untdelemn
și pe ziduri pești din somn,
Masa le gătea să guste -
Miri însă aven sub fuste
o langustă cu ochi de foc
și focu ăsta era Yod -

"aoleo ! strigară toți
"uite'n sus albite Roți
"care'n ceriuri se arată
"numai când Yod rupe'n fată
"ce-I lipsește ca să fie
"soare El și ea câmpie -

astă clipă o trăiră,
Turnu-Roșu când zidiră -
și pe pragul un de sânge,
scris-an și nu se mai stinge :

neamțule duseși la Londra
nu germanele ci doar vorba -
(și Germania cea grecească
cine să și-o arătească ?)
că'n gugița "Găști Verde"

ei pociră al-lunii rege,
fără steauă mărind stângei
de-a turbat al Romei Inger,
nehrănit de șease veacuri
(ce-i de Roma era fleasuri)
căci Ingeru era cîine,
și sătul de-atîta pîne -
cîine ascuns de Dante, însă
recherat de-o gură ascunsă :

Adonai !
Adonai ! Adonai !

bucură-Te, bucură-Te așdar
Feciorră, prescurată.
Că în româneasca limbă a răsunat,
deodată ! ca un fulger în Iulie alb
cuvântul întăiu al .....
.....
.....

RĂSĂRIT ȘI APUS

vină a ceasului din urmă cîntare
cu trecerea mării peste stîncă la Naxos în sfărîmări de smaralde,
când sbaterăa meargă a hultanei încrustată și-o dăru
în rana de jar a unui Ierusalim ce îndărăt cuvânta-va
indianul Amar, cu o Ramură de aur preasfîntă.

cu goapta gurii tale aveau mergînd înaintea legiurii
moartă și din racla'n vîrf de stîncă Morții dată
Tu singură ai ținut a Legii torță peste azurul
ce sorților firii dădea
o rotitoare gînsă în umbra Crucii
care mereu se îngustă :
căci eu sunt roșul oleandru
care-a răsărit din coasta-ți ruptă,
Iisuse, pește gălbui -
crescut în gura ultimului Adam,
ca un șacru de aur.

ci singură Te văd, singură peste pădurile de brazi arzînd în ceață -
cu mîinile-ți rănite de sângele iubirii ardîcînd
cu Una, peste orficul tumult
tăriile hipnotice ale țării de gol innsorite.

...neghiutoare, o ! din vremurile vieții răpită -
când ca un dăruit plai sub zăpezi de logodnă
se arată "verdele" strigat la Alba-Longa,

și tu sărmenă viorea arzînd sub nebulie
din albul rece-ai răsărit
ca să înceapă a străluci altă Romanie !

atâtea albe raze raze din zăpezi în ceruri sornul tău adună
neprihănită de Cuvînt, fără de viață în viață
cu ce plăcere, poezie -
și înaltă grădure,
Sabbath jubiliar sticlind în nevăzut cu sulii -
Tu, negru stei în mijloc de câmpie, fîntînă și prăpastie din sus
cătore cumuna în veci a tinereții -
cu un tron de aur scăpărînd în azurg peste Himalaya,
frate, frate întru Sânge
la gura mîgdalei inimii Tată Sfînt nu mai plînge,
Iordanu în patru desfăcut ieră și se strînge -
astăzi că olava octaviană în aur înroșește
noaptea noastră cea albă -
ca o spadă înmuită în sânge,
ca un iaz înpuțit de la tîmplă
ca o stîncă de raze adună-mi-s'ar în brîncă
sau o cămașă fără cusătură -
din clipă'n clipă astfel tot mai clară speran
trecînd prin tîmpla frunții mele aveau înflorîte
cum nălbi de diamant cuprinse de Lumina
"care venind în lume tot omul o întâlnește".

Stihia vrerii mele din Cuvînt m'a rupt-o.
Și singur eu m'aud rostind,
cu simplitatea bogăției unui grâu românesc și blînd :
din cer cornena smulsă, vie, și'n mijloc steaua Păcii -
astăzin
această clipă a venit ! și strugurii, și rubinu, și flacăra
și vinu !

A treia cea din urmă, întîie a răsărit !
întinsă peste India potolită,
Tu, mare astfel împărțită -
drum fără pulbere,
Indie, Indie -
așa dar se sfîrși
Indie, Indie înzăpezită -
mai noua lumină
care aprinse munții ?

gonind spre asfințirea timpului unde crescîrăm
noi am întîlnit moartea,
și senini băurăm :
noaptea decît orice moarte-i mi cruntă -
căci la miezul nopții gol
gîndul una este cu moartea.
Apăsarea pietrii nu trebuia s'o simțim ?

prin moarte-au trecut
cei care-i iubim. Pentru noi Lumina
alte văi cuprinde.
Răzbumarea începe de azi înainte.
Jos Crucea !

N A R D

crucificat în uitare cât lunecarea numelui rupt în două,
aşa cum nourii pe cerul stăpânei, şi lupii sfinţiţi
de zăpezile arărilor verii ce căzând ca munţi de smarald în mare ard
aşa cum cerşi-va, de sub timp, dinineşa de aziăzi
aceleaşi nopţi, cei care-au zărit-o'n poartă cu fruntea găurită
de-albastrul diament : zăpadă ! zăpadă ! Paradis, Paradis vai
-săbii de fier prin flăcări trec ; negre şi ude
mărgini de câmp, păduri fazane când
un brâu secret va creşte tot merou tăcerii
dihorii-peşti sub soare, sau alte lungi sclipiri
de pietre înaintând a fi cristale :
răşii mai sus de coroană, cu ochi arzând
lupii înceţi ca greaşa catifelii peste-un cadavru
desfăcut de viermi dar totuşi încă pur -
neprihănită clipă, moarte niciodată tânără
ajunsă iară gingie la gingie şi unită'n
fulger, Tată ! înconjurata ta, ce te 'nconjură.
de foc, în Zaharia, de ziduri în Isola
dincolo de prăpastie-i doar umbră de cuvânt lucitoare
şi noi, genune suntem ; dar puntea-i dărmată la Ierusalim
şi-altunde rezidită, din pâine şi din vin -
ci din cenuşe creşte sunet - aur
muntirea nevăzută a mărturiei noastre'n ochii voştri Clari,
când nimicită aici, deslegă noaptea Păcii -
şi-uneşte înalt de diamant cu solzii întunecaţii ai mării
mai sus de orice "shahid anî" -
nu punte-i agădar ruga-mi, ce trebuia să nu mai fie,
ca să se arză'n gol roza lui Ilie -
ci albă din mai sus încă, râul din Alba-Longa
tipătul augural al dulcii porumbe sugrumate
peste ceruri, miresmă a nădejdiei şi desnădejdiei, egal
Tu, scut neprihănit al veghei,
carne tristă,
zodie prezărită de orgile albastre ale crimei -
stinge-te. Eu, adormit, trec
peste trandafirii îngropaţi ai grădinei şi sânger
ca fiera de sânge, cu răşii, cu lupii, dar fierul
în veştede răni, nu se rupe.
...amarnic plâns şi târziu
din occident urnând la hexametrul magdalenic.

făgăduiala vremii arde'n apa neînceptută
şi raze ceru de dincolo de

Dumnezeu

crucificarea noastră fără' de cruce -
viu sunt, prin noi vei bea la ceasul din Sîchar făgăduit,
la fel de singură m-e moarte, cât îţi iubesc eu
mortul tău, ei singuri amândoi ce-au împărţit
"rocla din vârf de stâncă"
cu Clarul ochilor împărăteşti, smarald făcut ca diamant
ce-i vom mărturisi'n iubirea noastră cruntă :
ci noi aici, tu moartă şi eu viu
tu înviată, eu nemuritor, uitaţi la pânda sfintei dinineşi,
uitându-L, şi uitând-o
ne-am schimbat -
fiat
voluntas
Tua, fiat voluntas tua, fiat voluntas tua
sub ceru aprins de-un soare fără' de ceruri.

" A N A ' L H A G G "

aşa a răsunat ce se ştia
'n lăuntru ochilor stingi adevărul veghia.
din timp în timp a
răsunat
cuvântul capului tăiat :
ca fulgerul va reveni, din răsărit în
occident, rângâietorul, Inger crunt
"pullis pullisque pullorum".
Un nume rupt în două, şi drumul a fost lung
dacă aş putea, tuturor aş ierta dar
mantia focului ultim ce albă
îmi este : neatinsă de sânge, eu ca dar
sunt ce voi fi, nu sunt ce sunt din sunt
a Sângelui slugă, împărăteasca gură moartă
ca de moarte -
"Agnus occisus a
constitutione mundi"
Ca să corand îmi trebuie însă : "vărul"
şi ochii putrezi apa care-o vor
nu-i în lăuntru ; altă
fecioară neagră soarele justificând
cu soarele în ochii şi firea'n mîdlare, sus, în aier
ori pe terasele de var, la
Cariluccin -
îndepărtata mea din 'naltul post de veghe...
Acesta-i cuvântul din ură ! din alfa
iar în alfa, carne crudă :

"O, noapte sfântă cazi la stânga-i și la dreapta-i
verdele fir unește neunind că șarpele de iarbă
trei mări și jumătatea cerului creștia -
ceasul de-acum să fie ceasul sfânt
când s'a crăpat catapeteaza lumii'n două
și dragul nostru drag s'a stins plângând -
ce lăcriri flăcări saltă din inima sfărmată
flăcări din flăcări dincolo de "El"
mă fac să suflu astăzi ca un miel :
aștept ca flacărea să se prefacă în sânge,
și trandafirul negru în alba lui mireasă,
fierul răpus, aur ce strălucia
aur aprins, din ochii încă putreji
cu flăcări, sfântul Foc întoarce
din floare, cerul amintirii nimicite -
"In forma dunque di candida rosa
Mi si mostrava la Milizia Santa,
Che nel suo sangue Christo fece sposa".
- ce soartă n'a adus din blândul Joe în moarte
când strălucia în apus Argeșul că o carte ?

AGARTTHA VERII

lui Mircea Eliade
tout de même !

vine un ceas, decâteori n'an mai crezut și eu... -
malte clopote de aramă sunat-au în somn.
treaptă cu treptă,
cel care urcă va regăsi cuvântul.

o țară de lumină,
și'n jur cu pajști verzi -
un cub tăiat din sticlă
avea al să vezi :

întâi un turn de piatră
cu zorile se-arată,
la Masa cea întinsă
mireasa-i însă lipsă -

o slugă însă așteaptă
trezirea ta cea dreaptă,
la casa pustiiță
de Neagra ta Virgină
gioachinofiorină.

știu că băătăia în astă lure se va da,
(dar) dacă eu mă întorc acolo
e ca să-mi arintesc de chipul tău,
și ca să mai văd odată aurora peste stâncile cu lăcrăi.

înbrăcată în odăjdii de curvă,
"acum" tu celebrezi nunta nărăzului -
sluga mea diamantul "n'est-ce pas"
încet te încongiură de țurțuri și de balo.:

revin la ora cinci,
de flacăra 'n cenușe
porumba roșioară
ce mi-ai scăpat-o în gușe.

hahan la rândul meu,
târât-am pe maidan
scrobeala orthodoxă
și găngăvitul roman.

VIRGIL IERUNCA

CÂNTEC RĂTĂCITORULUI

Rătăcitorule, să fugim din nou în Egipt
Sunteam la ceasul isprăvit, grăbește-te
Lasă pământului nedeslușirea păcatului
Uită-te în ochii supremi ai soarelui pentru ultima oară
Fă din pietre semne, din suflete moarte
Și să pornim, rătăcitorule, înainte de bătaile vântului
Va trebui să ajungem de unde pornim - există cale mai lungă ?
Va trebui să începem începutul - există cale mai grea ?
Pierde-ți huzurul și sporul, tihna și lacrima - pierzania îți va fi
mană acum

Din paharul pierzaniei vei sorbi până la îmbătarea-de-apoi
Călătoria ta, rătăcitorule, va fi un mare blestem, o rugăciune mareu
O sămânță aruncată într'un pustiu ce va rodi numai la urmă
Târziu, când ultimul om va porni să ajungă de unde-a plecat,
Când lumea întregă va rătăci, ca și tine, pentru zidirea cumplită,
nouă.

Până atunci deprinde-te cu trecerea, cu cina cea de pustiu,
Scoate-ți ochii în fiece dimineață, când străinii asistă la răsăritul
apocrif al soarelui

- Soarele lor nu răsare și peste cei buni și peste cei răi -
Așază-i din nou în orbita lor circumstanțială numai nopțile cu lună
plină

Fiindcă numai atunci poți privi înapoi, la gura de rai înnoptat.
Când pătrunzi în orașele lor lasă-ți umbra în stele sau în copaci.
Fii singur, mai singur, străinii nu tolerează decât ecoul rătăcirii
Umbra rătăcitorilor e o primejdie inedită a cetății.
Străinii și-au trimis umbra la mănăstire - sunt liberi.
Cum sosești în orașele lor fără umbre, ascultă-mă, o, rătăcitorule,
Vestește-le zodia sângelui și a harului
În așteptare, în mirare și în cuvânt
Așteaptă întrebarea de foc, pâinea și vinul din urmă
Așteaptă învierea viilor ce va să vie mai dute ca roua de fulgere
Liră-te de nevoințele fraților, străinilor, mai vitregi decât șarpele
Liră-te de arderile lor necurate, de cădere și de noapte
Amintește-ți însă dela prima vamă din spații că rătăcirea ta arde
Amintește-ți, rătăcitorule, că tu singur poți sufla peste cuvânt,
Tu singur dai cuvântului început și cuvântul tău numește, zidește
începutul.

RENE DAUMAL

În românește de

virgil ierunca

ULTIMELE CUVINTE ALE POETULUI

Dintr'un fruct lăsat să putrezească pe pământ tot mai poate ieși un
copac nou. Din acest copac, fructe noi cu suture. Dar dacă poemul este
un fruct, poetul nu e un copac. El vă cere să-i luați cuvintele și să le
mâncăți pe loc. Fiindcă el nu poate singur să rodească. E nevoie de doi
pentru un poem. Cel ce vorbește e tatăl, cel ce ascultă e mama, poemul
e copilul. Poemul neascultat e o sămânță aruncată'n pustiu. Sau : cel
ce vorbește e mama, poemul e pământ nerodit și cel ce ascultă poartă să-
mânța. Poemul neascultat e rod putred.

+

La toate acestea se gândea, în închisoarea lui, un poet condamnat la mo-
arte. Era într'o țară peste care se năpustiseră, nu demult, armile unui
cuceritor. Poetul fusese închis cum că într'un cântec, pe drumuri, el a-
semuieste tristețea ce-i rodea până la oase trupul, fumului de moarte ce-i
arsese până'n pietre, pământul din satul lui.
Măine în zori, poetul va fi spânzurat. I s'a făcut însă hatârul acesta,
ca înainte de a muri să poată să spună în fața tuturor un ultim poem.

+

Și-și spunea, în temniță, poetul :

Până acum n'am făcut decât poeme de trecere de vreme.
Acesta va fi poemul meu cel dintâi și cel din urmă.

Le voi spune :

- Luați aceste cuvinte și să nu fie sămânță aruncată'n zadar.

Primiți-le'n voi, faceți-le să crească, faceți-le să vorbească !

Dar ce le voi spune apoi ?

N'am de spus decât un cuvânt, un cuvânt simplu ca trăsnetul.

Un cuvânt ce-mi stă pe inimă, ce-mi urcă în gât, ce mi se vârte în
cap ca un leu într'o cușcă.

Nu e cuvânt de pace. Nu e cuvânt lesne de auzit.

El trebuie să ducă însă la pace, el trebuie să facă orice lucru lesne
de auzit, numai de va fi primit așa cum pământul primește sămânța
și-o nutrește mistuind-o.

Când voi putrezi, în câteva zile, din putregaiul meu să răsăre un co-
pac de cuvinte. Nu cuvinte de pace, nu cuvinte lesne de auzit, ci
cuvinte de adevăr.

+

Și apoi ce le voi spune ?
N'am de spus decât un cuvânt, un cuvânt tot atât de exact ca și funia
ce mă va spânzura.

Un cuvânt ce mă mănâncă, un cuvânt ce mă arde,
un cuvânt pe care până și călăul îl va pricepe.
Voiu deschide gura - voiu spune cuvântul - voiu închide gura -
și va fi totul.
Cum voiu fi deschis gura, veți vedea intrând sub pământ arătările, strigări
goii și pe toți cei ce fură cuvinte, cei ce măsluiesc jocul vieții,
cei ce fac afaceri cu moartea :

Cei ce mișcă mesele
cei ce caută izvoare de aur
cei ce văd în astre motive să nu facă nimic.
Visătorii, sinucigașii,
maniicii misterului,
maniicii plăcerii,
călătorii închipuiți, cartografi ai gândului,
maniicii belle-artistelor care nu știu pentru ce cântă,
danseză, joacă sau clădesc.
Maniicii aceluia de dincolo
ce nu știu recunoaște pe cele de dincoace.
Maniicii trecutului, maniicii viitorului,
vrăcii eternității.

Îi veți vedea intrând sub pământ de îndată ce voiu deschide gura.
Cum voiu fi rostit cuvântul, ochii supraviețuitorilor se vor întoarce în
orbite și fiecare dintre acești bărbați și fiecare dintre aceste
femei își vor privi în față adâncul soartei.
Prăpastie de lumină ! Intunecime suferindă !
De îndată ce voiu fi închis gura, ochii li se vor întoarce spre lume,
încercând de lumina din centru și vor vedea că afara este imaginea
înlăuntrului. Ei vor fi regi, ele regine, se vor vedea unii pe alții,
fiecare singur, cum singur e soarele, cu toții însă luminați
pe-de-afară de focul unui soare unic.

Dar iată că visez, că mă las lezne'ngelat de speranțe.

Ei vor spune mai degrabă și neîndoelnic :

- Pe acest nebun, a venit vremea să-l spânzurăm.

Această gură de prisos trebuie astupată;

Sau poate încă vor spune :

- Cuvintele lui nu sunt cuvinte de pace, nu sunt cuvinte lesne de auzit.

Sunt cuvinte de Ispită. Trebuie spânzurat cât mai iute.

Și orice s'ar întâmpla, voiu fi spânzurat. Dar le voiu spune :

- Nici voi n'aveți de trăit mai mult decât mine,

Eu mor azi, voi săptămâna viitoare.

Nimicnicia noastră e aceeași, aceeași măreția.

Ei vor crede însă că acestea sunt cuvinte de ură.

Nefericiții aceștia sunt atât de convingiți de numurirea lor. Și

orice s'ar întâmpla, voiu fi spânzurat.

Ce le voiu spune ? Le-aș spune așa : Deșteptați-vă ! - dar n'aș ști să

le spun cum să facă. Și mi-ar răspunde :

- Dar noi nu dormim. Spânzurați, spânzurați pe impostor.

să-l vedem scuipându-și limba !

și poetul se bătea cu capul de pereții temniței. Sgomotul surd-al tobei,
tam-tamul funebru al capului săde pereți fu penultimul lui cântec.
Toată noaptea el încercă să-și smulgă din inimă cuvântul de nerostit.
Cuvântul însă îi creștea'n piept, i se urca în gât și i se învârtia în
cap ca un leu într'o cușcă.
și zicea el :

și orice s'ar întâmpla, în zori voiu fi spânzurat.

și poetul începea încă odată tam-tamul surd al capului strivit de pereți.
Apoi încerca iară :

N'ar fi de spus decât un cuvânt. Ar fi însă prea simplu.

și ei ar spune :

- Il gătim dinainte. Spânzurați, spânzurați pe vorbă-lungă.

Sau poate ar spune :

El vrea să ne smulgă pacea, liniștea moale din inimă, singurul refugiu
în aceste vremuri de nenoroc. El vrea să vâte îndoielile în capetele
noastre, în timp ce cutul cutropitozului ne-a și svântat
pielea pe noi

Acestea nu sunt cuvinte de pace, nu sunt cuvinte lesne de auzit.

Spânzurați, spânzurați pe răufăcător !

și orice s'ar întâmpla, voiu fi spânzurat.

Ce le voiu spune ?

Soarele se înălța cu sgomot de cisme. Poetul fu purtat, cu dinții încheștați,
spre spânzurătoare. În față - frații, în spate - călăii. Și
și spunea în sine poetul :

Iată deci poemul meu dintâi, poemul meu de pe urmă. Un cuvânt de spus,
simplu ca lumina ochilor. Cuvântul acesta mă roade însă din pânțele
ce până'n cap, aș vrea să mă deschid din pânțele până'n cap și să
le arăt cuvântul pe care-l cuprind. Dar dacă trebuie să-mi treacă
prin gură, cum va putea el oare să treacă prin această strâmtoare,
el, cuvântul care mă umple ?

Atunci poetul tăcu o primă oară : buzele-i păstrară tăcerea. Tăcu o a
doua oară : inima i se închise. A treia oară tăcu : trupul întreg se
făcu stâncă fără de glas.

(Era ca o stâncă albă, ca statua unui berbec în fața oilor adormite și
înapoia lui începea râznetul lupilor).

Se auziră sgomote de baionete și pintezi. Sgomotul se sfârșea. Pe gât
poetul simțea mângâierile strengului, iar în pânțele, ghiara vecină
a morții. Și-atunci, în ultima clipă, izbucni și se făcu țipăt :

La arme ! Cu mâna pe furci, pe cuțite
Pe pietre, pe ciocan,
sunteți, mii, sunteți puternici
scăpați-ne, scăpați-vă !
vreau să trăiesc, trăiți împreună cu mine !
ucideți cu coasele, ucideți cu pietrele !
Faceți ca eu să trăiesc, iară eu vă voi reda puterea cuvântului !

Acesta a fost însă poemul său cel dintâi și cel de pe urmă.
Glosta era mult prea asuprită, mult prea ingenunchiată.
și fiindcă se legănase prea mult în viață, poetul se legăna și după
moarte.
Sub picioarele lui, rozătoare de mortăciune pândesc acest stârv ca pe
un alt fruct pe-o altă cracă. De-asupra-i se învârtă ultimul-i țipăt ce
nu-și găsește om să-l mai poarte.
(Fiindcă aceasta este adesea soarta - sau vina - poezilor,
de a vorbi prea târziu sau prea devreme).

LUCIAN BLAGA

tălmăcit de

antoinette gollé

P A Y S

Sur les collines s'élèvent solaires
des vignobles bleus et des sondes.
Des rivières vers d'autres tribus
portent la gloire des récoltes blondes.

Le pays a repoussé ses frontières
toutes jusques aux cieux.
Des aigles tournent - aiguilles de l'horloge éternelle
au-dessus du champ, du berger.

Volteigent dans leurs parures couleur de safran,
brûlent les filles de l'été,
comme des étendards,
dans le vent et les rires de l'année.

O SEAMĂ DE CUVINTE

GRIGORE POPA : " EXISTENȚIALISMUL "

Anul acesta s'au împlinit o sută de ani dela
moartea lui Kierkegaard. Pentru toți cei pătrunși
de însemnătatea adâncă a acestui fapt, comemorarea
de față trece peste orice etichetă de ani. Am cre-
zut de cuviință ca într-o revistă românească să dăm
cuvântul sărbătorii unui român. Și ne-am gândit la
Grigore Popa, deoarece poetul și gânditorul acesta
s'a trudit patetic pentru introducerea lui Kierke-
gaard în România de ieri. Iată un simplu fragment
care trebuie primit însă ca prinos și ca semn.

(...) "Spre deosebire de teoriile anterioare asupra existenței, Kierkegaard își concentrează întregul său efort filosofic într-o lămurire a termenilor a fi și a exista, în înțelesul cel mai deplin concret al lor. În această întorsătură dela abstract la concret, dela cunoștință la actul de trăire spirituală a existenței, dela a ști la a fi tu însuși în fața propriei tale conștiințe și în fața transcendenței, trebuie văzută una din străduințele de temelie ale existențialismului. Din acest motiv, filosofia existențială operează cu categorii concrete, care până atunci nu prea aveau dreptul de cetățenie în republica filosofilor. Predilecția pentru determinațiile concrete ale existenței dau acestui mod de a filozofa mai mult elasticitatea și pasiunea meditației decât formalismul geometric al sistemului. Categoriile concrete sunt și ele concepte, dar concepte vivificate de musturile existenței, de dramele, de multumirile fără lipsuri, de înălțările și întristările acesteia. Privit din această perspectivă, chiar procesul cunoașterii este pentru gânditorul existențial plin de răni, de rupturi interioare, de salturi. Putem afirma că trecerea de pe un plan de existență pe altul coincide cu o nouă naștere, iar cunoașterea acestor planuri, în cazul dat, este însoțită de durerile facerii proprii fiecărei etape. Cunoașterea, în sens existențial, devine voință de alegere, interes și libertate de a suferi, deciziune pentru adevăr și pasiune infinită pentru infinit. Cunoștințele se împart în două clase : cunoștințe esențiale sau existențiale și cunoștințe neesențiale sau obiective. Esențiale sunt toate acelea care se referă la data concretă a existenței, decurgând din atitudinea pe care o luăm în problema fundamentală a vieții și a morții. Toate cunoștințele, științifice, filosofice sau teologice, care nu se referă la suferințele, numita problemă, sunt esențiale. Să ne înțelegem bine : neesențiale din punctul de vedere existențialist. Pentru că din acest punct de vedere, cunoașterea înseamnă a exista, iar a exista înseamnă a realiza adevărul prin propria ta voință și a-l răscumpăra, dacă e necesar, prin moarte. ...."

(din "SABULUM" - Anul I
Martie-Aprilie 1943, pp. 63-64)

POVESTEA VORBEI

ION BARBU

SCEPTICUL MÂNTUIT +)

Când toți cippleau cu o zorită mână
Obraznice oglinzi să-și facă sie,
El înflorea inelul tău, fântână
De sdrențuite luxuri, Poesie !

Cu alții aprig, mai vrăjmaș cu sine,
Acest amar și tăgăduitor
A spart pe rând simțirile mezine
Un foc exact s'aprindă'n piatra lor.

Osânda în cumpeni tremură îndoită
La ingeri, păstrătorii sfintei aze.
- Virtuți, Domnii ! Să-i fie socotite
Cerești, acele calde entuziasme.

9 Iunie 1942

+) Prezentăm aici - poate inedit - unul din ultimele poeme
ce ne-a fost dat să cunoaștem de Ion Barbu, scris cu
prilejul împlinirii a șaiszeci de ani de către E. Lovinescu.

CRONICA

Alexandru Busuioceanu

Exilul românesc e încă prea îndepărtat de conștiința propriilor lui valori. Nu de puține ori, unii confundă poezia cu bunele sentimente, afigul cu esențele. (Pentruca să nu mai pomenim totdeauna cu aceeași tristețe și cu aceeași revoltă de conspirația "Românilor deplasați" care vrer să pară în exil ceea ce nu puteau fi în țară. Pentruca să nu pomenim, în sfârșit, de impostura care trece dela formele delicate ale insului față de el însuși, până la formele agresive ale eccluiasi față de lume).

Constatările acestea amare nu pot fi ocolite atunci când ne gândim la una din personalitățile cele mai împlinite ale exilului românesc : Alexandru Busuioceanu.

Puneți întrebarea unui "cultural" să vă citeze un mare poet din exil. Nu vă va cita pe Alexandru Busuioceanu. Întrebați pe Românii din Spania care e poetul adevărat dintre compatrioții noștri ce se exprimă în limba lui Unamuno ? Vă vor răspunde în cur și în front cu alte cine. Întrebați pe cei mai mulți dintre "intellectualii" noștri ce părere au despre "criticul" Al. Busuioceanu. Vă vor răspunde anapoda. Fiindcă anapoda sunt de cele mai multe ori primite formele adevărului. Lei de grabă vă trece insulta și denunțul unui universitar în sub-solul unui articol de compilații insipide, decât adevărul prin urechile multor "deplasați". Lei de grabă vi se vor spune, multe, prea multe despre "imposibilul" Busuioceanu, decât despre ceea ce poetul acesta a adus poeziei în general și poeziei spaniole în deosebi. Despre ceea ce criticul acesta a adus înțelegerii - să spunem - lui El. Greco.

"Imposibil", Al. Busuioceanu este, nu însă pentru motivele celor care-l văd astfel. El e imposibil pentru că nu-i prioste mediocritatea posibilă a celor din jurul lui. El e imposibil pentru că înțelege exilul ca Danto și nu ca Claudiu Isopesou (-de pildă.). El e imposibil dintr'un orgoliu inedit - acela de a-și purta izolarea printr'o surle și timbale apocrifo.

Prezentăm în numărul acesta opiniile scriitorilor străini despre Al. Busuioceanu, pentru că să se vadă că în vreme ce în exil, Al. Busuioceanu o exilat de o cruntă și interesată indiferență, printre străini el și-a

cucerit loc de cinste și de laudă. Publicăm toate scese-
te mărturii și pentru a îndârji încă pe detractorii co-
loreați ai "Imposibilului"

v.i.

Despre "Poemas Patéticos" și "Innominada Luz".

"... Cazul lui Busuiocescu e, în limba noastră,
foarte singular. Emoția și intimitatea poemelor pe ce-
re le avem înainte se manifestă într'un limbaj atît
de spontan și natural încît, dacă n'ar fi elementele
de imaginație proprie poetului, nici n'am bănu-
i lumii imaginative născut în altă țară. E, în rea-
condeiul unui scriitor născut în altă țară. E, în rea-
litate, poetul care, în contact cu un mediu literar nou
și pătruns de acest mediu, nu rezistă impulsului comu-
nicativ al poeziei... Căci ne desvăluie un poet intim
și simbolic, de înalt sbor liric, care a izbutit să pu-
ie, cu perfectă stăpînire, în serviciul inspirației sa-
le, instrumentul nobil al limbii noastre..."

LEOPOLDO DE LUIS

(în prezentarea editorială a "Poema-
lor Patéticos", Madrid, Iunie 1948)

"... Un poet și scriitor român care trăiește în
Spania, Al. B., a încercat o experiență poetică într'
evidență grea, pe care a știut să o realizeze triumfal...
Greu s'ar ghici un scriitor străin în limbajul poetic
al acestei cărți... Dacă ceva trădează condiția lui de
scriitor venit din altă țară - și lucrul acesta servește
mai degrabă să valorizeze poezia sa - e tematica și
stilul poemelor... Iubirea ca salvare și libertate - și
totodată ca imortalitate, e centrul metafizic al ace-
stei frumoase cărți..."

JOSE LUIS CANO

(Cronica de poezie, "Insule", Madrid,
Iulie 1948)

"... Alejandro Busuiocescu pleacă din sine însu-
și... Exteriorul conține întotdeauna reflexul cului, un
cu ample și generos, ca poezia autentică... "Era soare
mult - nu în aer, ci în mine..." Astfel sunt versurile
sale, în care izbutește cu măiestrie ce e mai greu al u-
nei limbi, să miște tîmuri, imagini, vocabule..."

ANGELES VILLARTA

("Domingo", Madrid, 18 Iulie 1948)

"... Busuiocescu, străin, risecă în această carte
cea mai înaltă aventură. Rezultatul e un triumf total
și, uneori, minunat. Pentru că versurile lui țâșnesc
spontan și directe, și nu e ușor, nici chiar fiind pro-

venit, să întâlnești întorsătura sau nuanțe din care să
poți ghici pe poetul scriind în limbă străină. Poate că
iat - să pară la început exotica și desprinsă de resor-
turile noastre emoționale. Dar imediat suntem învăluiți
de simbolismul său inefabil, de generozitatea metaforică,
de nobletea sa orchestrală și nedăm seama că lirica spa-
niolă contează cu un cultivator de magnifice posibilită-
ți, despre care această excelentă carte e dovadă vredni-
că de cea mai atentă observație..."

("Espedena", Léon, Iulie 1948)

"...Poesia pe care o cuprind aceste Poemas Patéticas
densă și ușoară în același timp, trebuie căutată mai ales
în imagini, în intenție și în lirismul propriu ce ni se
revelă... B. e un poet plin de închietație și de o sen-
sibilitate foarte ascuțită..."

RAFAEL MARBORA

(Cronica radiofonică, Radio-España,
Madrid 28 Iulie 1948)

"...Paginile acestea sunt ca niște pînze sugrăvite
cu un elan titanic. O lume elementară, fără peisaj, ca
de geneză, servește de fond armonizator, pe care linia
melodică, cu un sens absolut teleologic, grupează în u-
nitate curba fluidă a poemului... Multă vizuina metafi-
zică e în aceste poeme, cum de altfel n'ar putea-o nega
nimic nici în opera celor mai buni dintre poeții na-
țri contemporani, Cernuda, Guillen, Bousono... Nivelul
acestui mănunchi de cânturi lirice îl aşază pe Busuioc-
escu la înălțimea marilor poeți erotici ai erei noas-
tre..."

BARTOLOME LOSTAZA

(Dos poetas disimiles, "Ya", Madrid,
4 August 1948)

"...Poesia lui B. într'un mod atît de neșteptat
apărută în literatura noastră, va obține fără îndoială
critică amplă. Căci, decernată, ne revelează o perso-
nalitate vibrantă și scaldată într'o lumină foarte înal-
tă și un talent autentic creator... Poemele sunt de o
mare intensitate lirică... Note care mai semnificativ,
care necesită studiul accesului ei la esența oricărei
poezii, e aceea care umple cartea de succesive apariții
și fugi ale obiectului iubit, de la acel inițial "cu no-
rii din Miază-Noapte veneri..." pînă la finalul "cu
nu to mri chem, căci vii tu singură...". Repetate scăpă-
ri, irupții, întorceri, insistențe însăși asupra posă-
rii ca imagine de frumusețe dinamică, dau motive de no-
ditație. Pe de altă parte, numai un mare poet ne poate

desăvârșiți ceve din înfrumusețea însăși a frumuseții. Nu o îndolă în ea în A.B. ni se dau celelalte voci apropiate a omului re permiți să distingem, încolo vocii apropiate a omului care vorbăște, vocea și mișcările apropiate și mișcările a sufletului universal...." ANTONIO DE ZUBIARRRE (un poem rumeno, "Criterio", Madrid 15 August 1948)

"...Extremul care al lui Busușoceanu e stăpânirea excepțională a unei limbi deosebite de a sa națională, până la punctul că această Poezie petice, prin spon-tanitate, naturalitate și fluiditate imaginilor, per e nemăsurat. Nu ne îndolăm nicăieri să dăm acestui mare scri-tor român titlul de poet spaniol...Buna, cetera această Poezie de profund conținut emoțional, de recențiat simbo-lism groțic și pentolst, de excelentă bogăție imaginati-vă...."

FABIO CORBALAN
(Alejandro Busușoceanu, poete espa-
nol, "Cuadernos de Literatura", Ma-drid, Iulie-August 1948)

"...Busușoceanu s'c revelează în Poeziile petice ce un excelent poet în limba spaniolă. Un minuneț uni-vers, în care se armonizează nordic cu mediteranean, ra-sare înălțarea spiritului nostru, suscită de versuri pu-ternice evocatoare...poet pletoric de sevă și de fante-sie...."
RICARDO MOLINA
("Centric", Cordoba, Aug.-Sept. 1948)
"...poeme și cator forme și în notăre și într-o dilectă, poezie încheiată din gândire adâncă și
dintr'un via sentiment...."
EDUARDO MARO TEGELIN
("Stete poezie", "Informaciones", Ma-drid, 24 Sept. 1948)

"...O excelentă cetera de versuri, Poezie petice, forte în ton cu gustul poeziei tineri...Cum această o-beră curge fără stăvile vizibile, dintr'o autentică in-spiratie, se curge poezie să fînem în seară un cate-Ed grec, care a apărut în 1937. Născut în Spania, în hispanismul scriitorului român și, fără să forțăm prea mult judecata noastră, trebuie să aflăm o corectare relativă între formele peticele și picturii spaniole și cele din această poezie, atât de subtilă și atât de corporeiză, via, tangibilă, așa cum se realizează în com-

poziție înfrumusețită "Trupul tău seprind, în lumina...."
MELCHOR FERNANDEZ ALVARO
dela Academia Regală spaniolă
(un rumeno, poezie espanyol, "La Van-guardia Espanola", Barcelona, 7 Oct. 1948)
"...Busușoceanu a scris în castiliană cu eleganță și expresivitate sentimentelor sale și atât de reală începe gândul că poezia această nu fost cumva concepu-te într'o limbă diferită de a noastră...."
R. GOLLIS
(Solidaridad Internacional, Barcelona, 4 Nov. 1948)

"...Nu ultime sensibilități emoționale a poeziei lui, sinceritatea lui adâncă, străbătută de durerea expe-riențelor vitale. Deosebite, eleganță și forță expresi-ve și sale, întotdeauna atât de sigure și atât de pene-trante, linie se înconștientă, care în petice să scrie un ciclu espru unei și celelalte teme fără să se repete în nicio ocazie, rămânând în această poezie, di-ferită și definitiv. În total, o frumusețe cetera de în-tr-o, care ne ve face de neutrat, cu iubire (emotivitate inolvidabile), numele lui Busușoceanu.
LIGUEL DE LA VILLA
("Verde Viento", Barcelona, n.l. Nov. 1948)

"...Un scriitor strein care să se încorporeze Poe-ziei limbii noastre nu e fenomen tineri. Lucrul acesta s'e împlinse cu corectare regulăritate în literatură franceză, dela Rilke la dănuș, trecând prin hispano-americești de negere, Heredia, Leconte de Lisle, Ren-Supervielle. În Spania, lucrul e aproape nouă. Pen-tru această a rezultat atât de interesantă și de bine priată încorporează în limbă noastră a scriitorului ro-mân Alejandro B. Busușoceanu e în edevară vrednic de notă a sîgurității cu care se mișcă printre cuvintele noastre, stăpînîndu-le, într'o interpretare personală, îndrăgostit și petice, care îl așază într'un loc de seamă în poezia actuală...."
JOSE ALBI
("Viento", Alicante, Nov.-Dec. 1948)

"...Căruia și bogăția personalității, ceea ce lui Busușoceanu, tip de umanist și alior noastră, intelac-tual melancolic pe care îl preocupă problema omnești celelalte divers, esete pătrunzător, traducător și co-mentator în petice și, ni unor poezii cu altmănu, Rilke și Hoffmannsthal, omosector și picturii itilene și

Luis Gernade, Vicele Alexandru, L.F. VIVANCO, Dionisio R. LARRIEU et R. THOMAS
(Histoire illustrée de la Littérature Espagnole, Paris, Didier, 1952, p. 409)

...Centrarele și existențialele transcedente.
adânc și pătruns de o acută sensibilitate. Poesia sa im-
trezește o îndepărtată lume de vis și mister, în care
egerează tremurul iubirii pure și aromate, înăuntrul u-
nor flămânzi de înaltă abstracție. Poet metafizic, des-
tul de hermotic, el căutând petivism se desfructuează în îne-
gini bogate de o intensă emoție erotică".
("Antologie poezică del Amor" - Edita-
ciones y Publicaciones, Madrid 1955)

Despre critică.
"...Răspund de ei călăt într'un critică itelien,
Luciano Anselmi, că idealile mele erau "curate" și în al-
tul, românul Alexandru Busuioceanu, că "scriam cu mâna
curată", mi-a produs douăzeci și patru de ore - înolusiv
cele ale somnului - de perfectă terrore..."
EUGENIO D'ORS, dela Academia Regală a
Spaniei (Novísimo Glosario, "Arriba", Madrid,
19 Febr. 1949)

(Dintr-o recenzie asupra unei cărți a poetului
Juan Bernier) : "...o personalitate deopot dește admira-
ta de Busuioceanu... ("Lamentale", Lollila, n.2, 1949)
"...Cu repetate chemări, criticul din Alexandru
Busuioceanu convoca la proiectul, pe care îl socotim
fericit, al unui "teatru impopular". Igarim, deși abia
de e nevoie, că cease B. preconizază e creșterea unui
teatru select, pentru un public, natural select. Popu-
laritatea unei esențe impopularității ni se pare cu to-
tul de dorită, cu atât mai mult cu cât opera cere se pro-
pune pentru început "tragedia politică" Guillermo Tell
a lui Eugenio d'Ors... ("Criterion", Madrid, 1.1.1949)

"...Sunt dispus să-mi revizuiască atitudinea în ju-
rul acestui probleme ("teatru impopular") deși Alexan-
dro B. - pe care îl consider în primele rânduri a "frontu-
lui teatral", în care el e deschiș locui - insistă și
justifică complexul pozitiv al sale..."
ALONSO SASIRE
(Chemare la frontul teatral, "La Hora", Madrid
3 Iunie 1949)

"...La împinge să scriu acest articol - asupra u-
nui scriitor pe care personal nu-l cunosc și de care n-
am călăt decât câteva eseuuri și poeme izolate - lectura
și relecțura unei schițe publicate de Busuioceanu în re-
vista "Insula", în care mi se pare că se profilează o
filosofie...". (E vorba de bucate la Miele, țere a apă-
rui și în românește, în "Caele de Dor", sub titlul
"Ceața").
ALBERTO GIL NOVALES
(Busuioceanu, "Heraldo de Aragon", Zaragoza,
Iulie 1949)

"...In magnifice revistă "Insula", Alexandru Bu-
suoceanu a dat o interpretare a epifanizmului mult mai
strănsă și mai exactă. A făcut-o incidentul, în timp ce
studia gândirea poetică a lui Vicente Aleixandre. El a-
fixat că epifanizmul fiind, în sensul său înalt de cu-
noscător, ca un fel de prezentiment sau amintire a unei
spiritualități fără limite, pe care am pute-o atinge de-
că n'ar fi erouille de o fel ale rașimii - ceva asemă-
tor amintirilor de care vorbește Platon asupra o lume su-
perioară și ideală - cunoșcătoare a ceea ce necesită treburile
sa fie de natură revelatoare și deci epifanice..."
(Epifanizmul despre care e vorba aici și asupra căruia
B. a publicat o serie de articole în "Insula", n'are ni-
mic comun cu mișcarea inițiată, sub scelegi titlu, acum
câtiva ani la Paris. Iuarul s'a lămurit etmul prin
chiar intervenția directă a epifanizator dele Paris și
prin confruntare în "Insula").
LIGU T. RICH
(El movimiento epifanista, "El Correo
Catalan", Barcelona, 12 Aug. 1949)

"...Decă e socialist într'unlede în versurile sale
Emineanu, trebuie să se pună acest lucru în seama eda-
cului scepticism pasivist al poetului, așa cum nota un-
deve somnului meu maestru Alexandru B..."
FRANCISCO ELIAS DE TEJADA
(Filosofie del Derecho y del Estado en
Rumania, Salamanca, 1949, pp. 22-23)
"...Alejandro Busuioceanu, în "Insula", e reu-
noscut după stil într'un ténar scriitor în lumea lui
Eugenio Rius... Socotesc că o datorie sa este din e-
ceste țirare cease e constatare a unui fapt, care prin
natură lui culturală și filosofică, are o amplă reper-
tustume în lumea intelectuală spaniolă..."
CONSANTIN LASCARIS COMANU
(Eugenio Rius o el legistario filosofico,
"La Hora", Madrid, 22 Iun. 1950)

"...In sfârșit, ambiția unor poeți de a considera arta lor nu ca o ramură a literaturii, ci a cunoașterii, se închiegă în declarații de următoarea: "Cunoașterea poetică - spune unul din apărătorii unui astfel de crez (Alejandro Busuiocescu, în "Insula", Madrid, n. 36, Sep. 1948) - este tot atât de specifică cât poate fi cunoașterea matematică, metafizică, mistică sau istorică. Spiritul omului va rămâne totdeauna neliniștit, cât timp se ve simți prizonier în lanțurile realității sau în rețeaua inflexibilei logici a rațiunii..." (Continuă o amplă discuție pe această temă, combatând ideea enunțată, dar conchizând paradoxal cu o frază a lui Valery, care vine în sprijinul susținerilor lui B.: "Poesia noastră ignoră sau se teme încă de orice epică sau petetică a intelctului...Aproape n'avem în literatura noastră poeți ai cunoașterii..."

GUILLERMO DE TORRE

(Problematica de la Literatura, Ed. Lasada, Buenos-Aires, 1951, pp. 136-37)

"...Despre metafora poetică a publicat foarte fine reflexii Alejandro B., sub titlurile Poesia y epifanismo și La Verdad metafórica, în revista "Insula", n. 41 și 42, 1949..."

PEDRO LAIN ENTRALGO, dela Academia Reală Spaniolă (Poesia, ciencia y realidad, "Cuadernos Hispano-americanos", Madrid, Iulie 1952)

Despre "Proporcion de Vivir".

"...Criticul fin de artă și scriitorul român A.B., stabilit în Spania, a ajuns să stăpânească în așa chip limba noastră încât azi poate figura printre cei mai buni poeți spanioli. Într-o castiliană perfectă, el exprimă o lume poetică originală, de o mare forță lirică, în care abundă imaginile frumoase de plasticitate coloristică și un metaforism în mod triumfal îndrăzneț. Temele lui B. sunt de o intensitate spirituală secretă, deși prin emoție și vivacitatea lor expresivă găsesc un adânc ecou în sufletele noastre. Exemple ale atitudinii la care facem aluzie pot fi poemele El libro abierto, de o liniște străbătută de angustii, sau Ya nade, nade, cu peisagiul său elogoric stăt de intens expresiv. Transcendența poeziei lui B. e evidentă în toate compozițiile, dar într-unele ea câștigă o vitalitate care duce la invocarea umanității, ca în Profecia sau în Nacio una palabra. O frumoasă poezie, de o tehnică pe cât de strânsă pe atât de riguroasă e Sombra virgen..."

JOAQUIN DE ENTRALBASAGUAS

(Busuiocescu y su "Proporcion de vivir", "Revista de Literatura", Madrid, Ian.-Iunie 1954, p. 358)

"...ca o notă foarte caracteristică a acestei cărți trebuie subliniat lirismul încercat, mai mult decât de imagini, de o vie gândire, de un fior puternic în fața Creației și o anume aură poetică, impalpabilă, misterioasă, pătrunzătoare..."

RAFAEL LORALES

("Ateneo", Madrid, 15 Iulie 1949)

"...Consolidarea poeziei în poetică (...) așe cum lucrul e înțeles de poetica modernă, adică într-o concentrare spirituală către piramida pură a stilizării, îl duce pe poet, conciliat cu știința prin obiectivitate, până la cucerirea chinică a regatelor sale expresive... Opera poetică a acestui român, în limba castiliană, e un exemplu valoros al unei astfel de cuceriri. Alejandro B. e produs o puritate înăuntrul unor hotare streine. Stilul său poetic propriu e știut să stoarcă cu dibăcie sururile limbajului meu în care e prefigurat. Exemplaritatea se fundează, pe deoparte, pe măiestrie; pe de alta, pe faptul de a ne oferi jocul poetic complet..."

...Tematica va avea să fie considerată în acest poet (ca în oricare poet ne-didactic, nici implicat în epice) ca un lucru în mod obligatoriu determinat al conținutului; conținutul fiind ceea ce inițiativă a poemului. Limbajul și formă, deci, se leagă strâns pentru a urzi în poezie conținutul total al temei. Prin temă se înțelege aici un credo, o comoțiune de înțeles, însăși sugestiunea pură a spiritului. Tema e internă, ca în mistică. Așe, de exemplu, în Mallarmé; dar nu, în schimb, în Whitman. Adică nu în poezii care clamază, ci în orfeyrii gândului, fie ei Paul Eluard sau Pierre Jean Jouve. Și aici, Busuiocescu se manifestă ca un alchimist (în ce privește forma și limbajul) și ca un poet al fervorii (în ce privește conținutul).

E indispensabil, înainte de a face orice considerații asupra liricii lui B., de a asculta cu atenție tonul obișnuit în care ea se desfășoară. Pare a se simți în această poezie un fel de devoțiune, alungând într'un ton divizibil între cânt și rugăciune; uneori scaldată într'un ciudat ecou liturgic, o congruență de oficiere de act, de cânt care nu ajunge a fi de gloriificare, dar care ascunde o secretă dorință de act de grație, oricum disimulat, explicit totuși în unele fraze revelatoare: "Lumină, lumină. Bucurio". (Un hombre hablaba consigo). "Cerule, cerule pentru toți" (Ser) și cu mai mare claritate în "Cuvântul meu e viața mea" (El libro abierto). Dacă încercăm a stărui mai mult asupra temei centrale a spiritului fervent al acestei poezii, poate îl vom afla în punctul confluent unde rațiunea și ființa omului - descoperă conflictul spiritului. De aici vine faptul că

misticismul incontestabil al acestei poezii se află scufundat într-o lume de umbre și lumini, iar glorificarea, sacralizarea, aspectul contemplativ al sufletului se văd într-o luptă constantă cu orgoliul prometeic ("gol un zeu pe nălucă constantă cu orgoliul prometeic" ("gol un zeu pe nălucă constantă cu orgoliul prometeic"), renunțarea la "misterul oferit" (Linos sobre el cielo), contemplarea (Nu Nu vreau lăncezarea acestei lumi frumoase"). Fervorul viziunilor poetului derivă dintr'un misticism rațional care se cruncă în voința frenetică de a fi, adică, de nemurire. Nu virtuș carnală a acestei "lumi despuisto", ci nemurirea mistică ("A reinavia" reinvierea zeilor mitici, de dincolo de "pădurilo înmiresmate", și pentru totdeauna (e o obsesie a poetului), în vreme ce în existența care își aduce aminte (memoria e altă obsesie a sa) trăiește sfârșirea neînțelegerii. Și el se teme (această temeră e centrală, în măduva temericii sale) că nu va găsi această nemurire și că se va gterge în gol "fără vreo altă urmă decât o amintire - și poate pentru un ochi ce va veni, vreo scânteiore".

Angajat în realitatea misterului, cu arme rațiunii și rugăciunii cuvântului, poetul, însetat de mituri, își intensifică arderea, o destinde în propriul său sentiment, și atunci o purifică în limbajul... Dacă, așa cum știm până la sitietate, limbajul poetic dă loc dependenței aproape exclusivă, sau mai bine zis răscoar de neînțelegerii, conciliabulului retoric, întrebuințat de Busuioceanu, limbajul ține să se desprindă cu toată forța de acest conciliabul. Atunci, pe materialele lirice cele mai excelente, el distanțiază tot ce e posibil din retorică, și creează pentru suz simplă fonetică. Țiu să scot în evidență condiția remarcabil fonetică a limbajului busuioceanesc (sic !)

În primele două părți ale cărții, poemele grupate sub titlurile generale de El Libro abierto și Innombrables, stăruiește încă lirica ca obicei de pronunțament. În aceste părți am observat reminiscențe mai degrabă corală a recitativului acestei poezii. În vreme ce în celelalte părți, El fruto de vivir, Aproximaciones și Cerrado el libro, lirica e mai degrabă obiect de descântec. Corectivul poetic pe care și-l ia e endocasilabul. Liric se face pietrăscă.

Înăuntrul acestei aprecieri bipartite, constanța tematică e, pentru cele două prime părți, adeseori subiectivă, aproape de rugăciune; ea se retrage într-o indeletnicire de nostalgie și de descrieri de timpuri imemorabile. În părțile următoare, nu e tematică propriu zis, ci substanță verbală irradientă. Poemele sunt scurte, străbătute de un ritm continuu și măsurat în subtili endocasilabi, suprapunându-se inteligibilului limbajului. Unitate formală și unitate tematică aproape hieroglifică. Drept unică temă discursivă, iradiază înfățișarea metafizică a ființei, parcursă de umbre temperate sau de seninătatea fâlfâitoare a

unei dialectici pe jumătate filosofică, pe jumătate mistice, împletită în argismul real al cuvintelor. În unele poeme, cu noduri alunecătoare de logică, de interjecție și de întrebare. În cele mai bune, după gustul nostru, cufundate în presentimentul și în fulgurarea rezonanțelor lor concenche. Aici sentimentul e puternic, iar firul tematic, în chip sibilin acoperit. Și dacă în primele poeme de care am vorbit observăm un oricare conceptualism oral, poetul îl rectifică în celelalte jumătate a cărții, cu aceste quintesențe subțiate sau involburate de vacuitate conceptuală.

Prea umră totuși această poezie, pentru a stinge expresia ezoterică. Prea concretă, deosebită, în intanție ei programatică, pentru a atinge abstracția înghețată. Spiritul o desvăluie. Poezie de imanență și nu de obiecte. Obiectivitatea există numai în limbajul. Însă foarte pură, cum se arată în versuri ca acestea: "trup curtern dumezească de trist", "a extremei dureri dulceață extremă", "roză de Jerichon tăiată vie", "y el antiguo temor retorno antiguo", "mi oscura luz mi noche destinada", "aceptat în leneviile unui asiatic", "când mă afl singur, când ascult cântul", "cândul gong nocturn al sângelui", și tot deliciosul poem intitulat Oscure fuente viva. Și în aceste locuri, în care punem în evidență preferința noastră, găsim că evoluția lui A.B. se îndreaptă către o concizie de expresie, a verbului liric degajat, care convinge prin legătura magico-muzicală pe care o face între conținut și formă: confundându-le, aducându-le la un lipidic vecin cu formula împotriva gramaticalității obositoare și a logicii stării retorice. Acolo, în poeme ca Sombra virgen, Linos, El fruto de vivir, Transito, și în cele enumerate sub titlul de Aproximaciones, A.B. activează modernitatea versului, împreunând transcendența (ceest iluminism) cu justa cantitate a vorbirii poetice posibile. În aceste poeme tonalitatea se face virgină; e un sunet întins, desene tonalitate se face virgină; e un sunet întins, desene prins de temă. Lirica e atât și lăsa în urmă într'astfel marmurul, încât își profilează accentul în formă de stâncă cântătoare. Poezie umple cupa, dă peste margini, liberă de spună".

CARLOS EDUARDO DE ORY
(La poezie de Alejandro Busuioceanu en "Proporciones de vivir", "Cudernos Hispanoamericanos", Madrid, n. 56, August 1954, pp. 267-270)

"...lume interioră a lui B., această lume care iese la suprafață prin magia verbului, nu are frontiere precise, e nestabilă, ocoară... Nu e poezie episodică, sentimentul elementar inclus într'o împrejurare istorică determinată, nu e "ethos"-ul, ci cea mai pură dimensiune ontică a ființei... Vocea sa are uneori ecouri genetice sau ecouri apocaliptice - de revelație. Omul, în acest peisaj misterios, e o umbră în fața unei lumi ce se ang-

te nouă în fiecare zi, un strigăt al ființei abandonate: "yo solo andaba solo mi camino"... În această corporație cosmică, sunt momente care câștigă o forță învâluitoare și frenetică... Proporción de vivir e o carte adâncă și obscură, carte de exilat... nu lamentație de circumstanță însă, ci vibrant sentiment abstract..."

FRANCISCO TOLAS COLES

(Alejandro Busuiocescu : Proporción de Vivir, "Poesía Española", Madrid, n. 31, Iulie 1954)

"...Un sentiment original curge în aceste poeme: decontat esență de viață, emoție fin selecționată... Cuvintele, mai mult decât vehiculul al ideilor, într'un proces direct de expresie, sunt în această poezie drept și foarte puternic suport de frumusețe : astfel, portec materială a fiecărui poem e ca o sulită de stindard înălțat, versul e fîlfîitor și viu, liber de orice stare-peloc retorică..."

LIGUEL DE ETCHEBARNE

("Cugetul Românesc", Buenos Aires, Iulie 1954)

"...Cu o pătrundere admirabilă și o iubire pentru care trebuie să-i fim recunoscători, Busuiocescu a adâncit, a studiat, a trăit limba castiliană, ajungând să scotoie din ea aceste misterioase consecințe, miraculoase registre, pe care poezia le presupune... Poezie care se sprijină tot odată pe puterea de creație a intuitivității metaforice și pe valori de ordin intelectual... Un anume hermetism, care odată învins prin lectură atentă, dispare pentru a ne îngădui să gustăm fructul poetic, care nu lipsește în niciun poem... O poezie intemporală... e ca un concept de timp original și mitic. Metafora are aici o valoare esențială. Și poate că nu e inoportun să amintesc și pe Busuiocescu eseistul, care într'un timp definea, în chiar aceste pagini ale "Insulei", epifonismul cunoașterii poetice și vechiul concept al catorezei sau valorii de translațiune a metaforei..."

LEOPOLDO DE LUIS

("Insula", Madrid, n. 104, Aug. 1954)

"...Cineva ar putea crede, la primul contact cu poezia lui B., că o intenție deliberată de a-și ascunde gândul face relativ hermetice poemele sale... E necesar însă să ne lămurim oricare neîncredere înaintea unicului fapt care, fiind imediat și evident, lămurăște sensul spiritului al acestor poeme, rotunjind lumea pe care ele se fixează liric. Acest fapt e însuși cuvântul poetic al lui B., element complex în serviciul unei inspirații nerăbdătoare, care a sărit peste limite și frontiere lingvistice cu o rară eficacitate și măiestrie. E important deci să cântărim, aproape deslegându-ne de alte griji, acest

contingent verbal care tinde să se constituie pe sine însuși ca expresie, fără să mai facem aluzie decât doar în trecăt la acel "ceea ce nu necesar comunicabil", în care explică inițial poezia lui A.B. și poate fixa atenția asupra elementelor sale nud expresive... Poate că reușite endecasilrbii finali, de o intimitate revărsată și stranie de o formidabilă, evocatoare puritate..."

VICENTE NUNEZ

("Caracola", Málaga, n. 23, Sept. 1954)

(O polemică literară curioasă, în Valencia, asupra chestiunii dacă un poet poate să scrie sau nu în altă limbă decât a sa natală. Cazul Busuiocescu servește pentru a reaprinde această polemică. Autorul articolului din care se fac aici extrase, J. Fuster, acuzat de a fi luat o poziție excesivă, care vexază uneori chiar prestigiul unor mari scriitori spanioli - cazul lui Azorin, care a scris în castiliană, deși limba sa maternă e... Valencia-na ! - își rectifică poziția considerând cazul Busuiocescu și afirmă că nu "otdecuna" limba e o piedică, dar că limba e totuși un "handicap" care numai "rareori" poate fi trecut. Acest "rareori" binevoiește autorul să-l replice cazului Busuiocescu. Se înțelege din sine că, în acest fel, se salvează și Azorin ca și alți mari scriitori spanioli ce fuseseră puși în pericol, răzind de limba maternă castiliană ! Autorul articolului e, bine înțeles, valencian).

"...B. e un scriitor român născut în Spania de câțiva ani. Deja în 1948 publică un volum de poeme scrise direct în castiliană. E curios să verificăm cum, din împrejurări diferite, România are o mică tradiție de "emigrați lingvistici", unii ca Anna de Norilles sau Tristan Tzara - cu greutatea lor în lăuntrul literaturii franceze. În fața volumului său Proporción de vivir, e cazul să ne întrebăm : până la ce punct B. a izbutit să-și "aproprieze" limba castiliană și să o facă să intre în ea "stare ternică de care vorbea Laragall și care e poezia ? Cât, în legătură cu acest lucru, e el de leal, îndrăgostit de el, geniul lui acestei limbi ?

B., ca cei mai mare parte a poezilor care se găsesc la o încrucișare lingvistică, renunță la celea vrăjii verbale. Zic renunță, cu înțelesul de voluntarism pe care îl are termenul, pentru că în ultimele poeme ale cărții (Oscura fuente vive, Gong) românul spaniolizat dovedește că cunoaște secretele muzicale - și în același timp conceptuale - ale castiliei. Și chiar s'ar putea rădăuga că poate ușorul accent străin, gramatical și nu fonetic altfel, contribuie nu puțin la jocul eliptic al expresiei

ei, la delicată forță a sintaxei sale
Pajaro cruza menos al Norte
Pajaro vuela menos al alba
Oh, volar y velar en cruz alta
Al ser al nacer de la noche

Pentru mine, ceea ce e robustete, ceea ce e vigoare deplină poeziei lui B. e, în realitate, tensiunea sa interioră. E în ea versiunea literală a aceluia impuls nesatisfăcut, așa zice de nesatisfăcut, care străbate condiția umană. De la singurătate la presentiment, de la căldura simțurilor la misterul total, se întinde o viață, viața poetului. "Cuvântul meu e viața mea", scrie el... (citează apoi alte versuri)... și această durere învăluie un act de afirmație care, dacă lexicul metafizic n'ar fi aici nepotrivit sau imprudent, ar trebui numită ontologie. Dar a fi o e te întreba despre ce e sau nu e, dincolo de frontierele tale. B. Proclamă "voința sa de a muri", de a reînvia în spațiul unei "Nenumite lumini". Ce îi promite somnul sau invulnerabil, pe chiar țărâmul uitării? "Îmbrăcat în umbră se gânditoare", poetul așteaptă - eguerda. "Aguarde" mai mult decât "espera", pentru că "esperar", în castiliană, e un cuvânt ambiguu, cum se mire André Gide că espera înseamnă totodată esteptere și speranță..."

JOAN FUSTER

(Versos de Busuiocescu, "Levante", Valencia, 17 Sept. 1954) articol publicat ca editorial în prima pagină.

"...Obscuritatea, frumoasă obscuritate, e un tribut al poeziei pe care numai puțini gustători știu să o prețuiască. Misterul liric nu vine întotdeauna învăluit în euraole diafane de facilitate, ci, chiar în măsură directă cu adâncimea sa, se înveșmântă uneori în această eterosferă densă și impenetrabilă, pe care o respiri fără să ajungi a înțelege deplin, dar care lasă în noi o autentice senzație de grație poetică...Carte de indiscutabilă poezie...pentru care o singură lectură e absolut insuficientă, pentru adâncimea, densitatea și importanța ei..."

ENRIQUE SORDO

(Proporcion de vivir, poezii de Alejandro Busuiocescu, "Revista" Barcelona, 9-15 Sept. 1954)

"...Al. B. a luat limba castiliană ca confidentă a exilului suferinței de român. În Proporcion de vivir, ce mai înainte în Poemas pateticos și în Innombrados Luz B. e poet de interiorități (sau, dacă și de exteriorități, atunci făcute lăuntrice și transfigurate de gând)...Acest mănunchi de poeme e scris cu voință de puritate, cu mare concentrare emotivă și cu sobrietate asce-

tică de mijloc. Conceptualul, sau, mai bine zis spiritul, al, dă măsura tematicii. San Juan de la Cruz ne întâmpină din loc în loc, în aspectul său cel mai pătruns și mai serien (citează versuri și poeme care îi par îndrăgite cu lirica lui San Juan de la Cruz). Oscure fuentes vivas e unul din cele mai reușite și pătrunzătoare poeme ale cărții, elaboret și el pe un motiv care se repetă în cele trei strofe, ca în poemele Sfântului..."

BARTOLOME MOSTAZA

(Poesia con voluntad de pureza, "Ya", Madrid, 17 Nov 54)

"...Scurtele poeme din ciclul El fruto de vivir sunt foarte intense și se termină cu un vers care are concizie, precizia și forța acelor epifoneme ale poezilor latini: "Amergea espiga en el esteril viento"... În Aproximaciones, această intensă durere e numită și se individualizează...Cuvântul creator al poetului e "viața sa"... În Afon sau în Angel engenoso sunt poete ecouri din Aleixandre, dar în rostul cărții ton și ritm sunt absolut proprii...Simțim din ele destinul unei existențe de neconfundat, în care se încruciează univers și umanitate..."

EUGENIO PRUTOS

(La poesia de Alejandro Busuiocescu, "Insule", Madrid Nr 107, Nov. 1954)

"...Poesie exactă; exactă în cuvânt și în idee; exactă prin acuitate și prin nervul ei eficient...Le A.B. nu ne poate mira acest lucru. Cine îl cunoaște mai bine știe că un ugor și edinc neoplatonism susținea viața transitorie a lumii gândită de el..."

CONSTANTINO LASCARIS COLNENO

("Arbor", Madrid, Nov. 1954)

"...Cel mai surprinzător lucru la Busuiocescu e limbajul. Un limbaj straniu și magnetic care ne atrage către un ambient nou, către lumi noi. Limbajul puternic și atrăgător nu numai în concepția sa, dar și în mecanismul și biologia sa. Toți cei ce vor citi această carte a scriitorului român, înrădăcinat azi în Spania, sunt siliți să mediteze asupra acestei uimitoare intuiții lingvistice..."

Der nu numai în limbaj stă interesul său; ci și în mesajul dureros, sângerând, care ne zguduie, un mesaj haotic, descumpănitor, care ne adâncește într'un chip de neuitat...Se pare că B. încearcă să pună un câmp lirismului esențial al poeziei sale printr'un hermism de fier. Nu îngreuiască oare în acest fel prețioase vână lirică, care ne împinge către o mare sensibilitate?...După ce limbajul s'a limpezit, stingen miezul unui poet european, personal și magnific, care azi vocăte să

se învăluie într'un hermetism studiat, nu stă însă ca să nu lase să se simtă durerea exilului său și lupta tenace împotriva unor realități trecute..."

JOSE MARIA RODRIGUEZ LENDEZ

("Cronica de poezie, Almanaque de 'El Grifon'
Madrid, 1955, pp. 102-103)

"...Căutat caz cel al acestui mare intelectual român, scriind în spaniolă și deasemenea în franceză. Spirit foarte rafinat, întors când spre eseu, când spre poezie, incertitudinea sa spirituală pare a se confunda cu grija pe care Jos Bousquet o exprima în acești termeni: "Un gând nu e adevăr decât dacă am reușit să mă helucinez cu el" (*Le meneur de lune*). Dar după același autor francez, poemul nu-l cunoaște pe poet, ceeace dă loc acestei aproximații tipice în atitudinea lui Busuiocanu: (urmează vreo patru fragmente din *Proporcion de vivir*, traduse în franceză)... Scriitorul urcă la origini pentru a putea măsura "proporția de a trăi", care e uniunea între lumea fizică și lumea morală. Drama e în singurătatea în care omul aspiră la o condiție perfectă; s'ar putea spune chiar că nostalgia perfecției susține esențialul cărții (citată de patru versuri)... Poemele care se raportează la Geneză sublinează această preocupare referitoare la perfecție, care nu e decât în conștient, în "vidul albastru, inert și profund." A fi sau a nu fi, umbră și lumină, totul e opoziție în poezia lui B. și totul e întâi de toate întrebare în fața vidului... Insistența filosofică a unui astfel de lirism ar putea conduce la o anume uscăciune, dar simbolurile alese de poet adaugă la partea lor de mister o savoare de iubire care rămâne cotidiană și se dorește cu toată acestea ca ofrandă. (urmează alte versuri traduse)..."

EDLOND VANDERCALLEN

dela Academia Regală Belgiană

(*Proporcion de vivir* per Alejandro Busuiocanu
"Journal des Poètes", Bruxelles, Janv. 1955)

Ion Pârvulescu :

Exilul are acum un poet născut și nu făcut : Ion Pârvulescu. Nu un poet care "cântă" exilul, care se "inspiră" din exil, ci unul care apare pentru prime oară în acest spațiu de nefericire nouă. Ii-e limpede-mareu bucuria când l-am invitat să-și publice "operelă" la "Casete" de Dor" într-o vreme în care Ceilalți făceau din poezie lui pretexte de anecdotă, iar din prietenia mea pentru această poezie încă o nedumerire.

Bucurie de ieri este și azi aceeași : că s'a născut în exil un poet. Adevărat. Si cu adevărat.

Ion Pârvulescu pare multora - părca mai ales - un fel de mutație spirituală, un fel de monstru neprevăzut, care n'are nicio adeziune profundă cu drama exilului. Si o adevărat. Numai că exilul nu e un spațiu dramatic, ci unul tragic și în tragic Ion Pârvulescu operează cu o vocație pe care și-o poartă ca pe un blestem facil. Unii vedeau chiar o reală facilități în stilul în care Ion Pârvulescu terorizează cuvintele, când în realitate nu despre teroare era vorba ci despre figură vie a libertății : poetul nu teroriza cuvintele, ci le desvăluia propria lor inițiativă. Libertatea acestei inițiativă, poetul o plătește însă cu adeziunile lui profunde la un fel de mîes de foc al conștiinței ce-l împinge să nu abdice în tăcere sau în comportamentele unei existențe violent nesemnificative. Si dacă Ion Pârvulescu e "nerezios" - așa cum crede sprosce toată lumea - în comportamentele sale cotidiene, el e profund "serios" (în sensul kierkegaardian al cuvîntului), pentru că expulzează decorul existențial pentru a pătrunde, pentru a se ascunde în contrul însuși al existenței.

Nu numai serios, dar și profund moral este poetul Ion Pârvulescu, deși despre descrierea "imoralității" lui în exil se creează adevărate categorii. El are un stil de viață "cedat" poeziei și orice concesie făcută moralei - în sensul îngust și verificabil al noțiunii - ar fi imoralitate pură. Poate concepe cineva un Nerval "agezat" ? Un Rimbaud semănătorist ? Un Ezra Pound demeritat ? Si Ion Pârvulescu are ceva din atributele acestor teribile trei.

Nu trebuie să întărziem a vedea în Ion Pârvulescu un poet român. Nici Cycladele albe din poezia lui și nici epucăturile "etrusce" din viața lui ne vor convinge cîndva de "desrădăcinarea" sau "exotismul" acestei poezii. Si nu neapărat faptul că în poezia lui agrigente se învecinoază cu Uda de Jos ne va face să conchidem că ne aflăm totuși în fața unui poet român.

Ci altundeva stă apartenența la spațiul românesc a lui Ion Pârvulescu : în voința lui forțată de caritate a unor forme de artă morou neterminate - or într-o legendă a Lecturului Lenole ce veghează la destinele vorbului românesc.

v.i.

Neputând găsi răspuns întrebării și limon întrebă-
toarei lui noliniști, acesta își va căuta "înăuntrul
griului cunoscut", rostul și locul rezării în lumea
semenilor săi, printre vorbele pe care le va numi încă
odată și printre lucrurile ieșite din truda mâinilor
lui și din a celorlalți. Problema scrisului mi se pare
astfel pusă în termeni cei mai potriviți și în ordinea
ei firească, la hotarul "griului nostru cunoscut", - înă-
untru cărui "total este redeverat" - cu "griul nostru

Alături de eel omeneșc, există felul de a fi cristal, plantă, psăre, etc.. Pentru noi, feluri de acestea sunt determinări fixe, e căror existență absolută, în aeternum, n'er putea fi compromisă prin variante individuale. Un copac este o existență, cr și o stâncă, pură de orice frământare sau nălinigste problematică. Existență - adică soartă, destin. Dar omul este soartă și problemă. El răspunde - (fiind ceea ce este, e ca și cum cr răspunde) - la o nerostită întrebare, la îndemnul seu chemarea lui lăuntrică, fără cr răspunsul să-l mulțumească vreodată, să-i dea ecel egrlitate cu sine și rotunjirea deplină, cre să-l răscumpere odată pantru totdeauna din destrămarea între termenii alternativi.

Reportul deductiv stabilit de la existență nu este necesar și nici definitiv. Mai aproape de adevăr și, oricum, de realitatea trăirii obișnuite, mi se pare alternarea celor două moduri, ca în versiunea lui Paul Valéry : "parfois je pense, parfois je suis". Este în firea problematică și paradoxală a omului să-și țină gândurile unul de altul, dar să le și destrame urtândă gândurile unul de altul, dar să le și destrame urtândă tocmai atunci când ea părea mai bine întocmită, respingând odihnă dorită cu înfrigurare, ca și cum i-ar fi teamă ca de moarte, de imbierea ei gustată. Între bucuria de a spune și tristețea de a fi spus, el va sta mereu în cumpănă, nedormit, întrebător, la hotarul vorbelor știute și spuse, - dinăuntrul graiului tuturor - cu "graiul nostru cel necunoscut".

Mihai Niculescu

Mihai Niculescu, Omul și pământul românesc în lumina literaturii noastre.
Prefață de Basil Lunteanu. Paris, 1955

În exilul care călăște bărbăția celor trei, dar care începe în același timp să spulbere nădejdea celor slabi dintre noi, o carte a venit, ca un leac, să ușureze suferința, să alina nostalgia tuturor. Puterea cuvântului o verificăm astfel cu toții, pe măsură ce ne înfrățim gânduri și aspirații cu fiecare pagină din această culegere de texte, fragmentare sau nu, din literatură română.

Profesorul Basil Lunteanu are meritul de a fi luat inițiativa acestei opere care redă Românilui înstrăinat o bună parte din patrimoniu sau spiritual. Mihai Niculescu are drept la recunoștință pentru faptul de a fi depus răvna, pe care i-am cunoscut-o, alcătuind-o așa cum este : concretă, pozitivă, însuflețind prin magia cuvântului scris pământul și neamul, sub semnul veghiei.

Dar inițiativa înțeleaptă a celui dintâi n'ar fi putut duce la fapte deplină a celui de-al doilea, decât un om generos n'ar fi lăsat asupra cheltuielilor, pentru ca lucrarea să poată vedea lumina zilei în condiții tehnice din cele mai desăvârșite : inginerul Mihai Lăzărescu a dat dovadă, prin gestul său, că înțelege deopotrivă, într'un chip care cinstește pe om, nevoile materiale ca și cele spirituale ale compatrioților săi purtați de soartă peste hotarele țării.

Prefața profesorului Basil Lunteanu depășește lămuririle asupra alcătuirii și cuprinsului cărții, prin descifrarea substanțială a scrisului românesc în exil. Întemeindu-se pe fenomene actuale, d-se formulează constatări judicioase, exprimă unele temeri justificate

de dificultățile pe care le întâmpină scriitorul sau poetul înstrăinat și, pe de altă parte, dă sugestii cercetătorului smuls de la izvoarele studiilor sale.

Dacă materialul propus de Mihai Niculescu în acest impunător volum nu apare sub aspectul strict ontologic, el are în schimb darul de preț de a ni se înfățișa într'o viziune nouă, neîntâlnită până acum într'o viziune nouă, neîntâlnită până acum într'o asemenea culegere, intens evocatoare atât pentru străinul cunoscător al fenomenului românesc, cât și mai ales pentru Românul exilat.

Cartea I-a, intitulată sugestiv "Transfigurările cuvântului", se adăugă oportun la înfățișarea omului și pământului românesc : ea urmărește cu îndemânare evoluția mijloacelor de expresie literară de la cronici, voievozi sau vlădici cărturari până la Mateiu Caragiale și Ion Lăzărescu.

Cartea II-a închiagă "Ființa pământului românesc", fie în panorame parțiale, fie pe unități geografice, fie în sfârșit în scurgerea timpului, încheindu-se cu un capitol despre locuri sau figuri singulare, care ne poartă către cuprinsul cărții a III-a și cea din urmă.

Această, cea mai densă, e închinată "firii și vieții Românilor". Ea prezintă mai întâi un mănunchi de texte literare în care se cristalizează evoluția istorică a neamului, apoi desprinde unele figuri reprezentative sau tipuri românești care se profilează pe decurul vechilor sanctuare din capitolul următor. "Treiul țărânului, așa cum se cuvenea, alcătuiește un cuprinsător repertoriu literar asupra vieții, creațiilor, credințelor și datinelor poporului, întregit apoi cu un capitol despre orașe, târguri și porturi, pentru ca totul să se încheie cu evocări ale limbii și firii Românilor, ale artei și spiritului religios la Români.

Textele literare, rareori cu o coloratură severă, pe care Mihai Niculescu le-a ales cu grijă pentru ilustrarea fiecărui capitol, sunt din cele mai reprezentative ; iar cititorul îi va împărtăși bucuria anumitor "redescoperiri" reale. Chiar atunci când avem sub ochi numai crâmpoie dintr'o operă, ele se situează în optică generală a culegerii și surprind prin prospețimea astfel relevată de izolarea lor. De aceea, dacă în cuprinsul volumului se găsesc puține scrieri reproduse în întregime, departe de a le aduce vreun prejudiciu prin folosirea lor fragmentară, faptul dă un anumit relief, într'un cadru nou, fie unui mijloc de expresie literară, fie prezentării unei privilegii, a unui personaj sau a unei valori spirituale.

Introducerile lui Mihai Niculescu la fiecare din cele trei cărți dovedesc gustul sigur care l-a călăuzit în alegerea și gruparea textelor, cum și un spirit critic

subtil care a înfruntat cu inteligență peste trei secole de literatură românească. Firește, faptul că a trebuit să se renunțe la unii mari scriitori în viață, ar putea însemna o lipsă pentru o astfel de culegere; dar dacă scrierul de ieri al unui Mihail Sadoveanu se prelungește numai pentru că el să și-l mîndărească astăzi, o asemenea lipsă nu stărnește păreri de rău.

Pe lângă gregelile semnalate în erata volumului, mai sunt de îndreptat unele scăpări din vedere. Astfel, în fragmentul din Țiganida lui Ion Budai-Deleanu, intitulat "Invocarea muzei", versul I din strofa a II-a (p. 51) este: "Cum Țiganii vrură să-și aleagă..."; în fragmentul din aceeași operă, intitulat "Privelistea reiului țigănesc", versul I din strofa a II-a (p. 53) este: "In locul de arbori și copace", articolul fiind menit numai respectării metrului. Tot așa, poetul a scris "musică" (p. 52, versul 5) sau "sîntă" (p. 54, versul 5) în loc de "sfîntă". Apoi, N. Ionescu-Gion e în realitate G. Ionescu-Gion (cf. pp. 368 și 371): Gion fiind de altfel format din inițiala numelui și începutul numelui său. Portretul lui Ion Creangă de V. Măneșanu (planșa de la p. 384) e din 1889, ultimul an al vieții scriitorului, și nu între 1621-1714 (cf. p. 435, nota 2). În sfîrșit, scrierile lui Ion Ghica despre Nicolae Bălcescu și despre Grigore Alexandrescu sunt amîndouă din 1886 și nu din 1866 (cf. pp. 456 și 463).

Pentru a încheia, mai e de semnalat un fapt. Fundația Regală Universitară Carol I, care dăruiește ocazie realizării unor oameni din afara cadrelor sale, a hotărît numai la cîteva luni după apariție, o sporire a prețului care va stîmjeni mult difuzarea cărții în rîndurile Românilor exilați, în general lipsiți de mijloace. Faptul constituie o gregelă față de cei doritori de a se apropia de valorile literaturii lor naționale. O operă care, pe lângă munca autorului ei, a putut fi îndeplinită prin generozitatea unui om, ar trebui să împărtășească celor dornici de scris românesc și actul de generozitate care i-a dat naștere.

N.-A. Gheorghiu

Moartea lui George Enescu

În dimineața zilei de 4 Mai se stinge din viață la Paris George Enescu. Moartea lui cre urme să fie explozivă de comunității române cu complicitate explicabilă a unei prînțese obuzive, îndurătoare fapt, fiindcă în săgii a României. (George Enescu a rămas totdeauna călături de România reală. Lui Lihril Fărcășanu el îi spune textual, puțin timp înainte de a muri, împrăștiind orice ambiguitate a onoarei: "sîngele apă nu se face". Iar în "Amintirile mele stă scris negru pe alb: "Se știe ce i s'a întâmplat țării mele pînă la urmă supusă de U.R.S.S.. În ce mă privește, eu am dorit să rămîn credincios principilor și sentimentelor mele, unei tradiții cu care nu pot rupe").

George Enescu este singurul mare muzician pe care l-a dat România modernă, deși operele se ocotește neliniștile timpului nostru, pentru a săvîrși, minunat, epocă de respirații și elan a romantismului. Înzestrat cu haruri multiple, violonist, pianist, dirijor, Enescu a trăit însă autentic pentru opera sa de compozitor. Publicul de duminică îl cunoaște de obicei prin cele două Rapsodii în care folklorul nostru n'a fost definitiv pulverizat pentru a deveni formă muzicală ultimă. Enescu se recunoaște însă în muzica lui de cameră (în Octuorale și Dixtuorale și Sonatele sale) și mai ales în "Oedipe" în care Enescu a muncit zece ani, spiritul fiind-i însă confiscat de opera ceașta un bun sfîrșit de secol. Operă a vieții sale, Enescu va spune despre "Oedipe" înainte de a închide ochii: "Cînd je ne serai plus là, on s'apercevra qu'Oedipe, lui, est toujours debout...".

Dincolo de interpretul sonetelor lui Bach ("Bach e pînă la men oer de torte zilele" - spune el), dincolo de delirul violonceli despre care vorbește cu atîtă căldură Antoine Golea, pomenind de un alt Corelli sau Vivaldi, dincolo de creatorul pe care celălalt Antoine Golea îl socotește "unul dintre cei mai mari muzicieni ai secolului al XX-lea și pe care acest secol nu l-a înțeles destul", stă însă George Enescu, cu memoria lui uluitoare (un fel de Iorga sonor) cu generozitatea și dragostea lui de frumos, artistul prin excelență care nu e stingherit de a-și sluji arta cu fervore rugăciunii.

O singură întrebare și poartă un singur regret: cum de n'a surprins creatorul Enescu grăsea existenței lui pentru existența însăși a tezaurului de esențe românești? Ajuns în clipă supremă a necesității de a crea, Enescu a ne-cunoscut isvorurile: el a scotocit mitologie clasică - prin intermediul lui Edmond Fleg - cînd ar fi putut - scote din lăcaș de basm a României, din legende și mitologie românească, pretexte unice de a interoga destinul și de a sluji muzică. Enescu creează melodii pe texte de

BIBLIOGRAPHIE

ANTOINE GOLEA : "ESTHETIQUE DE LA MUSIQUE CONTEMPORAINE" - PRESSES UNIVERSITAIRES DE FRANCE. PARIS 1954 XIX 208 pag. (Una din contribuții-le esențiale la cunoașterea fenomenului musical contemporan. Partizan al expresiilor celor mai noi în muzică, de la Schoenberg până la Nono și Schaeffer, d. Antoine Golea situează pe George Enescu ca unul dintre cei mai valabili creatori ai vremii noastre. Intre emoție și baroc în bibliografia autorului dai și peste editorul român Dumitrescu-Berechet).

BERNARD GAVOTY : "LES SOUVENIRS DE GEORGES ENESCO - FLAMMARION - PARIS 1955 - 198 pag. (Esențialul cărții îl constituie convorbirile dintre criticul francez și George Enescu difuzate de Radiodifuziunea Franceză în 1951 și 1953, convorbiri ce aruncă lumină multe asupra artistului român).

BERNARD GAVOTY : "LES DEUX OEDIPE" în "LE JOURNAL MUSICAL FRANCAIS" - 2 Iunie 1955. ("Je prétends que nul être humain, doué d'une sensibilité un peu vive, ne peut entendre les deux derniers actes d'Oedipe (le sacrifice et l'apothéose) sans avoir les larmes aux yeux").

ARTHUR HONEGGER : "EN LISANT LES 'SOUVENIRS DE GEORGES ENESCO'" - în "LE FIGARO LITTERAIRE" - 19 Martie 1955. ("Quelle noblesse, quel exemple et, aussi, quelle aventure ! L'homme est grand, sa vie est à la fois pure et nouveauté, son oeuvre est magnifique").

RENE DUMESNIL : "REMARQUES SUR L'ART LYRIQUE A PROPOS D'"OEDIPE" DE GEORGES ENESCO" în "LE MONDE" 10 Iulie 1955. (criticul francez pledează pentru necesitatea reluării lui "Oedipe" la Opera din Paris).

MIRCEA ELIADE : "DIE RELIGIONEN UND DAS HEILIGE ELEMENTE DER RELIGIONS-GESCHICHTE" - OTTO MÜLLER-VERLAG, SALZBURG 1954 - 600 pag. in 16.

MIRCEA ELIADE : TRATTATO DI STORIA DELLE RELIGIONI - EINAUDI EDITORE, TORINO 1954 ; XXIV 538 p. in 8.

MIRCEA ELIADE : "THE MYTH OF THE ETERNAL RETURN". BOLLINGEN SERIES, NEW YORK, 1954 și RONTLEDGE, LONDON 1955 - 205 pag.

MIRCEA ELIADE : "LE YOGA, IMMORTALITE ET LIBERTE" - PAYOT, PARIS, 1954 432 p. in 8. (Vestă și clară sinteză a tehnicelor contemplative indiene, din proto-istorie până la buddhismul tardiv).

MIRCEA ELIADE : "LOS MITOS EN EL MUNDO MODERNO" - LA TORRE, PUERTO-RICO ANO II, NUM. 6, ABRIL-JUNIO 1954, pp. 69-85. (traducerea spaniolă a studiului publicat în "La Nouvelle N.R.F.", Septembrie 1953).

MIRCEA ELIADE : "EXPERIENCE SENSORIELLE ET EXPERIENCE MYSTIQUE CHEZ LES PRIMITIFS". NOS SENS ET DIEU. ETUDES CARMELOITAINES, 1954, pp. 70-99. (Cercetează "rădăcinile" experienței mistice).

MIRCEA ELIADE : "LA TERRE-MERE ET LES HIEROGAMIES COSMIQUES". ERANOS-JAARBUCH, XXII, ZURICH, 1954, RHEIN-VERLAG, pp. 57-95. (Problema natriarhatului primordial e pusă într-o lumină nouă).

MIRCEA ELIADE : "CULTURAL MURDER IN EASTERN EUROPE" - EASTERN EUROPE'S TRIBUNE, VOL. I, No I, pp. 3-6. LUNCHEON, JULY 1954. (Reproducerea parțială, în traducere engleză, a studiului Examen Leprosorum publicat de revista Preuves în 1952).

MIRCEA ELIADE : "DIE MYTHEN IN DER MODERNEN WELT" - MERKUR, No 78, AUG. 1954, pp. 724-735. (traducerea germană a studiului din N.N.R.F.).

MIRCEA ELIADE : "THE PROBLEM OF THE ORIGINS OF YOGA" - FORMS AND TECHNIQUES OF ALTRUISTIC AND SPIRITUAL GROWTH. A SYMPOSIUM EDITED BY PITIRIM A. SOROKIN, THE BEACON PRESS, BOSTON, 1954, pp. 63-70, și : "SHAMANISM AND INDIAN YOGA TECHNIQUES". - FORMS AND TECHNIQUES OF ALTRUISTIC AND SPIRITUAL GROWTH, BOSTON, 1954, pp. 71-84. (Două studii despre Yoga și experiențele mistice primitive, publicate într'un Symposium organizat de Universitățile Americane).

MIRCEA ELIADE : "DER MYTHOS DER EWIGEN WIEDERKEHR". - HANDBUCH DER WELT-GESCHICHTE HERAUSGEGEBEN VON ALEXANDER RANDA, VERLAG OTTO WALTER, OLTEN, I, 1954, pp. 189-193. (scurt rezumat al cărții cu același titlu).

MIRCEA ELIADE : "ERANOS". - NIMBUS, LONDON, VOL. II, No 4, WINTER 1954, pp. 57-58. (Articol despre celebrul Eranos de la Ascona).

MIRCEA ELIADE : "PSYCHOLOGY AND COMPARATIVE RELIGION : A STUDY OF THE SYMBOLISM OF THE CENTRE". - SELECTION, II. EDITED BY CECILY HASTINGS AND DONALD NICHOLL ; SHEED WARD, LONDON-NEW-YORK, 1954, pp. 17-43. (Selection publică, anual, un volum cuprinzând cele mai reprezentative eseuri apărute în Europa și cele două Americi. În 1954, printre cele cinci eseuri semnate de scriitori și savanți de renume mondial, figurează și studiul despre "Simbolismul Centrului", republicat de Mircea Eliade în volumul Images et Symboles).

MIRCEA ELIADE : "MYTHOLOGIE ET HISTOIRE DES RELIGIONS". - DIOGENE, No 9, JANVIER 1955, pp. 99-116. (Cu prilejul câtorva cărți recente, M.E. face o seară de considerații metodologice asupra titlului și conceptului de "istorie a religiilor").

MIRCEA ELIADE : "TERRA MATER AND COSMIC HIEROGAMIES". - SPRING, NEW-YORK, 1955, pp. 15-40. (Traducerea americană a studiului din Eranos-Jahrbuch, XXII).

MIRCEA ELIADE : "MYSTERY ET REGENERATION SPIRITUELLE DANS LES RELIGIONS EXTRA-EUROPEENNES". - ERANOS JAHRBUCH, XXIII, ZURICH, 1955, pp. 57-98. (Această conferință la Eranos din Ascona reprezintă prima contribuție a lui M.E. la problema inițierii, pe care o va desvolta în volumul anunțat : Libert et Initiation).

MIRCEA ELIADE : "ASPECTS INITIATIQUES DE L'ALCHIMIE OCCIDENTALE". - AR-
CHIVIO DI FILOSOFIA : STUDI DI FILOSOFIA DELLA RELIGIONE, ROMA, 1955,
pp. 215-225. (Pune în lumină un aspect aproape necunoscut al alchimiei.
Observații sugestive asupra "melancoliei alchimice").

MIRCEA ELIADE : "NOTE SUR L'ALCHIMIE INDIENNE". - RENCONTRE ORIENT-OCCE-DENT, GENEVE, MARS-AVRIL 1955, PP. 3-10. (Pentru cititorul român, o lec-
ție de continuitate : M.E. reia în acest studiu pricele sale cercetări,
publicate cu 20 de ani în urmă, în cartea Alchimia asiatică).

MIRCEA ELIADE : "NOTE SUR JUNG ET L'ALCHIMIE". - LE DISQUE VERT, PARIS-BRUXELLES 1955, pp. 97-109. (Arată legăturile dintre simbolismul alchimic și descoperirile recente ale lui Jung, dar fără a-și însuși concluziile ilustrului psiholog elvețian).

MIRCEA ELIADE : "SYMBOLISME ET "RITUELS LITTALURGIQUES BABYLONIENS"-
STUDIEN ZUR ANALYTISCHEN PSYCHOLOGIE C.C. JUNG. RASCHER VERLAG, ZURICH
1955, pp. 42-56. (Alt exemplu de continuitate : autorul se reîntoarce la
cercerările publicate, în 1937, în Cosmologie și alchimie babiloniană,
pe care le integrează în actuala lui concepție a alchimiei orientale).

LITRCEA ELIADE : "LE LYTHE DU BON SAUVAGE". - LA NOUVELLE N.R.F., III-e ANNÉE, Nr. 32, AOUT 1955, pp. 229-249. (Articol tot atât de semnificativ pentru istoricul literar cât și pentru etnolog și psiholog. K.E. arată existența mitului "bunului sălbatec" chiar la "sălbateci". O lumină nouă asupra nostalgiei Paradisului atestată la toate nivelurile de cultură).

ROBERT GRAVES : "THE TERROR OF HISTORY : THE MYTH OF ETERNAL RETURN BY
HIRCEA ELIADE". - SPECTATOR, 1 APRIL 1955, pp. 399-401. (celebrul autor
al lui I. Claudiu consacră un lung articol ediției engleze a Titului
eternei reîntoarceri).

GERHARD BAHLSSEN : "DER SCHRECKEN DER GESCHICHTE : ZU LIRCEA ELIADE,
"LYTHOS DER EWIGEN WIEDERKEHR".- DIE ZEIT, 6 JAN. 1955. (Lircea Eliade
are marele merit de a fi dat o nouă soluție problematicei filosofiei
contemporane").

J. L. COHEN : "LIFE AS A CIRCLE : LIRCEA ELIADE AND THE LYTHE OF THE ETERNAL RETURN". - OBSERVER, 12 JUNE 1955. ("Lircea Eliade dovedește o cunoaștere precisă și bogată a Scripturilor, a folklorului și a ceremonialelor a foarte multe popoare").

A. ALVAREZ DE LIRANDA : "UN TRATADO DE HISTORIA DE LAS RELIGIONES". - CUADERNOS HISPANOAMERICANOS, ENERO 1955, pp. 109-112. (Studiu scris de un profesor de Istoria religiilor despre ediția spaniolă a lui Traité : "Lare originalitate ...Cartea lui Eliade oferă cititorului o viziune în profunzime a fenomenului religios...Puține cărți sunt mai potrivite pentru a desvolta un tip de sensibilitate care n'a: prea înflorit pe la noi").

H. HORNSTEIN : "GEWUSSTE UND GEGLAUBTE RELIGION : ELIADE DIE RELIGIONEN UN DAS HEILIGE". - NEUES ABENDLAND, LÜNCHEN, IAN. 1955, pp. 59-61 .
(Pune în lumină originalitatea conceptului de Microfanie așa cum a fost formulată de M.E. în *Traité*).

P. GERBORE : "LA TECNICA DELL'ESTASI". - IL BORGHESSE, 24 SEPT. 1954.
(Despre ediția italiană a lui Cheranisre. "Nimic mai puțin livresc ca sufletul lui Eliade...Insațiabilă curiozitate pentru drumuri puțin cunoscute...S'a întins pe câmpurile cele mai variate, dala sancrită la Istoria religiilor, trecând prin literatura pură...Opere capitale, care încep să apară și în traduceri italiene").

G. COCCHIARA : "LA STORIA DELLE RELIGIONI DI LIRCEA ELIADÉ". - NOTIZIARIO, EINAUDI, DICEMBRE 1954. ("Printre cei mai geniali istorici ai religiilor pe care îi are astăzi Europa... Recenzând Le Lythe de l'Eternel Retour, B. Croce a lăudat claritatea lui Eliade. Această laudă trebuie sporită încă cu prilejul acestui Traite").

JULIUS EVOLA : "STORIA DELLE RELIGIONI".- ROMA, 19 NOV. 1954. ("Opera lui Eliade are un caracter revolutionar...Caracter explozibil").

LUIGI QUATTROCHI : "RUSSELL E LIRCEA ELIADÉ". - LA FIERA LITTERARIA,
4 SETTEMBRE 1955. (Despre traducerea italiană a lui Traité. "Savant român de mare faimă și deja tradus în italiană...Instrument de lucru extraordinar de util").

EUGEN IONESCU : "LE POINT DE DEPART" in "Cahiers des quatre saisons"
Nº 1. AOUT 1955. pp. 62-64. (In acest prim număr al excelentei reviste
 ce vrea să continue defuncta "84", d. Eugen Ionescu dă prefață indica-
 ții despre genera și sensul teatrului său).

EUGEN IONESCU : "LA PHOTO DU COLONEL" in "LA NOUVELLE NOUVELLE REVUE FRANCAISE" 3-e ANNEE N° 35, 1 NOVEMBRE 1955, pp. 890-904. (literatură neagră între realitate și vis).

JEAN-JACQUES GAUTIER : "AU THEATRE DE LA HUCHETTE- SPECTACLE IONESCO" in "LE FIGARO" din OCTOBRIE 1955. ("...Je ne crois pas que L. Ionesco soit un génie ou un poète, je ne crois pas que L. Ionesco soit un auteur important ; je ne crois pas que L. Ionesco soit un homme de théâtre ; je ne crois pas que L. Ionesco soit un penseur ou un aliéné ; je ne crois pas que L. Ionesco ait quelque chose à dire").

JACQUES LELARCHE : "JACQUES OU LA SOULISSION", "LE TABLEAU D'EUGENE IONESCO" in "LE FIGARO LITTERAIRE" din 22 OCTOLBRIE 1955. (Avec une belle et amusante rigueur, Eugène Ionesco delecture lui-même. Ce "Spectacle Ionesco", que présente le Théâtre de la Huchette, en est la plus agréable des preuves. Ni les thuriféraires-exaltés qui tentent de pousser Ionesco vers les abstractions et les systématisations d'une "philosophie du langage", ni les entraqueurs brutaux qui se jettent sur lui, dès qu'il paraît et cogent avec rage, n'ont pu détourner Ionesco de son dessein qui est de faire rire lesspectateurs en contact de leur propre vide et de leur intime loufoquerie").

STEPHANE LUPASCO : "ENERGIE ET PHENOMENE PSYCHIQUE" în "SYNTHESES" - 10-e année, Nr 101, Avril 1955. (Studiu excepțional în domeniul filosofiei științelor).

GREGOIRE GAFENCO : "L'OCCIDENT VA-T-IL ABANDONNER LES PEUPLES ESCLAVES?" în "FEDERATION" - 12-e ANNÉE, Nr 130, NOUVEMBRE 1955, pp. 678-683. (D. Grigore Gafencu examinează "spiritul" Genevei cu inteligența sa de mare dregător, cu fraza sa de mare scriitor și cu inima sa de Român care bate - întristată - peste vitregiile timpului).

GREGOIRE GAFENCO : "UN HOMME LIBRE DONT LA MUSIQUE N'AVAIT PAS ABDIQUÉ" în "JOURS DE FRANCE" Nr 27 - 12 MAI 1955. ("Ce grand artiste, si détaché des choses de la politique, si pénétré pourtant des fluides de la terre natale, n'évoquait-il pas, par la façon dont s'était écoulée son existence, la tragédie de son pays?").

VINTILA HORIA : "LA NOVELA COLO REFLEJO DE LA SOCIEDAD ITALIANA CONTEMPORANEA" - MADRID 1954. (Studiul acesta a apărut în "Revista de Literatura" fasciculele 11 și 12 Iulie- Dec. 1954 - și relevă aspecte interesante din proza unor Moravia, Piovene, Buzzati și chiar Caccioli, mult mai cunoscut în străinătate decât în Italia).

VINTILA HORIA : "VALORACION FILOSOFICA DE LA NOVELA" în "CUADERNOS HISPANOAMERICANOS" - MADRID, DECEMBRIE 1954. (Considerații interesante despre o literatură bântuită de istorie și de filosofii din care nu lipsește, pe bună dreptate, alături de Camus și Abellio, nici Emil Ciom).

VINTILA HORIA : "L'ORIGINE FOLKLORISTICA DELLA INTERPRETAZIONE CICLICA DELLA STORIA" în "STUDIUM" - ROMA, ANUL L, Nr 12, DECEMBRIE 1954, pp. 762-778. (Preocupări de filosofia istoriei de unde n'a fost isgonită încă nici propoziția lui Spengler și nici mirarea lui Malraux).

ALEJANDRO CIORANESCU : "ESTUDIOS DE LITERATURA" - ESPAÑOLA Y COMPARADA UNIVERSIDAD DE LA LAGUNA 1954. 312 pp. (Izolați într-o insulă pe acest Robinson erudit și rezultatul va fi mereu același : literatură comparată. De data aceasta, Dante, Pedro Mannique, Victor Hugo - printre alții).

A. CIORANESCU : "DON CARLOS DI VIANA" . PARIS. FUNDATIA REGALA UNIVERSITARA CAROL I. 1954 (Dramă istorică, în patru acte, necesară pentru a surprinde preocupările fecunde ale autorului ei).

SEVER POP : "PĂSTRĂTORI CREDINCIOȘI DE DATINI STRĂMOȘEȘTI" în "CALENDARUL BISERICII CATOLICE ROMÂNE DIN STATELE UNITE" pe 1955. pp. 89-91. ("Părinții ne-au învățat cu limbă de moarte : Ai carte, ai parte, n'ai carte, n'ai parte subț soare, Neam român !").

GRIGORE NANDRIS : "RUMANIAN FOLKLORE" în "THE ARYAN PATH" - BOMBAY AVRIL 1954, pp. 164-169. (Considerații interesante și binevenite despre acest tezaur al spiritualității românești).

D. MURARASU : "ISTORIA LITERATURII ROMÂNE" - EDIȚIE DE EXIL CU O PREFATA DE PALFIL ȘEICARU - EDITURA "CARPAȚII" - MADRID 1954, tom. I. (În exil, dar numai în exil, reeditarea unei asemenea istorii literare e binevenită, cum binevenită este orice reeditare de orice text românesc. D. Mărărașu nu poate fi însă o referință de îndreptar în sine. Verbul românesc este de o bogăție uluitoare iar istoria literară a dlui Mărărașu se sbate între suficiență și bunele sentimente).

E. LOZOVAN : "UNITE ET DISLOCATION DE LA ROMANIA ORIENTALE" în "ORBIS" Tome III Nr 1, 1954, pp. 123-137 (O contribuție interesantă care poate transcende oricând limitele istorico-filologice unde se vrea situată).

E. LOZOVAN : "L'ATLAS LINGUISTIQUE DE LA LANGUE "MOLDAVE" în "ORBIS" Tome III, Nr 2, 1954. (Autorul descoperă intențiile reale nu însă și științifice ale unei inițiative sovietice de a alcătui un atlas lingvistic al limbii "moldoveneghi").

E. LOZOVAN : "EXPATRIATION ET BILINGUISME" în "ORBIS", Tome IV, Nr 1, pp. 56-60. (Autorul analizează cu competență și pătrundere, aceste două importante fenomene).

MAX OLIVIER-LACALP : "DEBARASSE DU DICTATEUR ENVOLE HIER POUR LE PARAGUAY, L'ARGENTINE EBAHIE PAR LES EXTRAVAGANTES RICHESSES DE "DON JUAN PERON" - în "LE FIGARO" din 3 OCTOMBRIE 1955. (Trimisul special al ziarului francez în Argentina relatează cum poliția argentiniană dă peste "scriitorul" român în villa lui Peron, și cum judecătorul de instrucție inventoriază odată cu cămășile lui Peron și manuscrisele compromițătoare ale "scriitorului": "Le célèbre auteur roumain Virgil Gheorghiu passe actuellement par un "avatar" digne de son personnage de la "25-e heure". Converti au péronisme, Gheorghiu travaillait depuis plusieurs mois à la rédaction de deux livres à la gloire de Peron. Il fut retrouvé dans sa résidence de la banlieue d'Olivos en plein "bric-à-brac". Ses deux manuscrits intitulés "Le Général des descamisados" et "Les Descamisados du Général", c'est-à-dire le général des sans-chemise et les sans-chemise du général, figurent sur l'inventaire dressé par le juge d'instruction assortis de l'énumération détaillée des chemises de soie marquées "J.P.". Gheorghiu et son épouse, abandonnés par leurs domestiques, occupaient seule la résidence d'Olivos cernée par la police de puis l'embarquement du dictateur").

C. VIRGIL GHEORGHIU : "J'AI VECU LA VINGT-CINQUE ANS HEURE DE PERON" în "PARIS MATCH" din 22 OCTOMBRIE 1955. (Surprins în villa lui Peron de poliția noului regim; C.V. Gheorghiu a cărui "conștiință" e mai pură decât rola câmpului (el se compară, modest, cu Sfântul Ion Gură de Aur), își dă seama că Peron era de fapt un dictator. Si atunci urmează o serie de injurii masive la adresa lui Peron și a regimului său).

C.V. GHEORGHIU : "LE PEUPLE DES IMORTELS" - PARIS. PLON 1955. (Ultimul capitol al odiseei Rușinii românești : prostituarea Dacilor).

BULETINUL BIBLIOTECII ROMÂNE - STUDII ȘI DOCUMENTE ROMÂNEȘTI - VOL. II OCT. 1954 - FREIBURG; 274 pag. (Toate cuvintele de bine pentru dl. V. Mihăilescu, neostenit cărturar, care a isbutit să facă din Biblioteca dela Freiburg un eltar, iar din Buletin o publicație științifică de vadea. Cum însă a putut îngădui d-sa ca alături de colaborările prețioase ale d-lor Grigore Nandriș, Emil Turdeanu, Eugen Iozovan, Ion Guția, Lucia A Popovici, Frédéric Taillez și Florio Banfi, să figureze fișele compilate de venin și neputință ale unui Claudiu Isopescu ?).

CAHIERS SEXTIL PUSCARIU - VOL 2, Nr 1 - JANVIER-JUIN 1953. (Dl. Alphonse Juilland sublinează printre altele, un lucru cu totul colosal în studiul "savantului" Victor Buescu : "Les Etudes classiques en Roumanie - Mélanges de philologie, de littérature et d'histoire ancienne offerts à J. Marouzeau, par ses collègues et ses élèves étrangers 71-84 - Paris, Les Belles Lettres, 1948. Iată ce spune Victor Buescu : "La soumission et la romanisation de cette colonie (la Dacie) ont tracé le destin du peuple roumain qui - comme on l'a justement affirmé - considère aujourd'hui avec fierté que l'acte de naissance, rédigé en bronze, se trouve dans la ville Eternelle, en plein Forum : c'est la colonne Trajane, dont les bas-reliefs racontent les épisodes de la guerre daco-romaine" (p. 71). Iată deci că pentru "savantul" dela Lisabona Columna lui Traian e din bronz și se află în ...Forum, nume ce se dă obignuit celebrului Forum Romanum D. Alphonse Juilland se riră mai departe - de ce oare ? - că d. Victor Buescu nu cunoaște nicidată Unirii Principatelor.

CAHIERS SEXTIL PUSCARIU - VOL. 2 - Nr. 2 - JUILLET-DECEMBRE 1953 (Câteva observații definitive ale dlui Alphonse Juilland cu privire la un "manual" al "savantului" româno-germano-răsăritean I. Popinceanu : "Le point le plus faible de cette grammaire est pourtant constitué par le niveau intellectuel des textes, d'une désarmante naïveté : laissons-les parler : "și la picioare avem dogete" (26) ; "Partea de mijloc a piciorului este genunchiul părțile de jos (sic) sunt talpa și călcăiul" (27) ; "Cu ajutorul picioarelor omul se mișcă, umblă și aleargă" (28) ; "Unele membre sunt perechi Astfel avem : ochiul stâng și ochiul drept, urechea stângă și urechea dreaptă, două mâini și două picioare" (17). On aura donc appris, entre autres, que les yeux sont des membres ! Ce n'est pas tout. On apprend aussi à parler avec les oreilles : "Dacă omul ar fi surd din fire, el nu s'ar înțelege cu semenii lui, n'ar putea vorbi" (28) ! "Cu nasul mirosim" (28), et pour qu'il n'y ait pas malentendu, on nous le répète : "Cu nasul deosebin diferitele feluri de mirosuri" (76). N'oublions pas le siège du Patriarcat : "In fruntea Bisericii Române stă un patriarh cu sediul în București" (62). Ni le vaillant soldat qui défend héroïquement sa patrie, ...en cas de besoin : "soldatul e chemat să apere țara vitejește în caz de nevoie" (54). Et, pour la bonne bouche apprenons par quoi l'homme se distingue de l'animal : "Prin mâini se deosebește el (omul) de animale, căci acestea n'au mâini" (28) ! etc.. En présence de telles méditations, le spécialiste se demandera si elles sont bien empruntées à la langue majestueuse d'Eminescu... Quant au débutant, il se dira qu'il a affaire à une langue de bushmen et se dirigera vers d'autres terres, supposées plus subtiles.

"Surtout dans un ouvrage où les critères linguistiques devraient naturellement l'emporter, on aurait aimé qu'en dépit des contingences, l'auteur prit sur lui de ne pas expulser le Nistru d'entre les grands fleuves roumains. Hélas, avec le Danube, seuls "Siretul, Oltul și Muregul" trouvent grâce auprès de M.P. (81). L'auteur, dont la doctrine semble plus à jour en matière de triptongues, a cru bon de rebaptiser la guerre d'indépendance roumaine, connue généralement sous le nom de "războiul româno-ruso-turc", en "războiul ruso-turc", avec tout ce que cela comporte. M.P. ne nous le fait d'ailleurs pas deviner : "In 1878, în urma războiului ruso-turc, România și-a dobândit independența față de Turcia..." (60). Il est permis de douter que "Astăzi (1950) aproape 16 milioane de Români trăiesc într-o țară bogată și frumoasă, care se refacă cu pași repezi de pe urma dezastrului suferit în ultimul războiu" (60).

ORBIS - BULETIN INTERNATIONAL DE DOCUMENTATION LINGUISTIQUE - TOME II. Nr. 2 - 1953 (Ne prezintă titlurile dobândite la Paris ale "savantului" Ion Popinceanu : "De 1936 à 1938 membre de l'Ecole Roumaine en France et inscrit à la Sorbonne" (pag. 567). Pentru a completa aceste prețioase date sugerăm "savantului" grămatic încă un titlu care i-a scăpat probabil din vedere : "ancien de la Cité Universitaire").

ANOTIMPURI - ANUL I, Nr 1 - IANUARIE - MARTIE 1955 (Săluțăm cu bucurie apariția unei noi reviste de literatură, ecou al cenaclului literar înfiripat la Paris din inițiativa d-lor Mihai Niculescu, N.-A. Gheorghiu, N. Caranica și L.M. Arcade. Reținem în deosebi articolul "Perspective" al dlui Basil Munteanu în care sunt puse, esențial, problemele verbului și slujitorilor lui în exil : "Nimeni deci, nu scrie "patriotic" cu premeditare, sublinează dl Basil Munteanu. Dar, cu sau fără voie, patria trăește, sguduit de prezentă, în scrisul fiecăruia - patria cu vechile sale attribute nostalgice, cu tragicu-i destin actual, cu fatala ei reîntrupare în viitor. Ea se ivește ocult la fiecare colț de frază, se ascunde sub fiecare cuvânt, modelează ocult toate gândurile...").

ROMANIA MUNCITOARE - Nr 33 - SEPT. 1954 : revista comentează acordarea premiilor de stat în R.P.R. și ajunge la concluzia că ele nu sunt decât "expresia înhărmării răsplătite" ; Nr 34 - OCT. 1954 : Trăceroa criticii literare a "Vieții Românești" în mâinile lui Ovidiu Crohmălniceanu-Sache e socotită drept o ofensă a memoriei lui G. Ibrăileanu ; Nr. 41 - MAI 1955 : Se reproduce "Fabula Fabulelor" de Tudor Arghezi în care poetul folosește o ambiguitate de tainice semnificații, deși a acceptat să scrie sub regimul actual ; Nr 43 - IULIE 1955 : Se înregistrează moartea scriitoarei Hortensia Papadat-Bengescu într-o prezentare corectă, obiectivă ; Nr 44 - AUGUST 1955 : Sub titlul "Enigma lui Ioanide sau Bietul Călinescu" se descrie toată comedia tragică a acestui scriitor care isbutește, paradoxal, să înțele regimul și să se înțele și pe sine ; Nr. 45 - SEPT. 1955 : Sub titlul "Condeele tnc" se face un aspru rechizitoriu celui ce a fost cândva Geo Bogza și care azi nu e decât o umbră emerită și bună la toate).

EXILUL ROMÂNESC - ANUL I, Nr. 12 - AUGUST 1955 (Ion Pârvulescu scrie odată cu "Veacul dictaturii slugilor" unul din textele poetice cele mai isbândite ale exilului. Intr'adevăr: "atunci se va fi împlinit și cuvântul acesta: sfârșitul începe sub orice piatră").

LA NATION ROUMAINE - ANUL VIII, Nr. 151 - NOIEMBRIE 1955 (Inchină numărul amintirii celor doi bărbați de stat români Iuliu Maniu și Constantin Brătianu. Mesagii emoționante ale dlor Payl Reynaud, Georges Bidault, M.E. Naegelen, Salvador de Madariaga, pentru a protesta împotriva crimei dialectice dela București).

LIBERTATEA ROMÂNESCĂ - Nr. 8-10 - MADRID ("Din spusa celor patru vânturi, din locul fără nume" - așa se intitulează un excepțional ciclu de poeme de Horia Stenatu. Cine întârzie să vadă în asemenea mesagiu poetic una din bucuriile mării împliniri?).

LEGEA - ANUL I, Nr. 1 - OCTOMBRIE 1955 (O nouă revistă în care putem aprecia din nou scrierile lui G. Racoveanu. Vorbind în numele celor "negociați" la Geneva, G. Racoveanu înseamnă frumos și just, printre altele: "Vină există. Nu acolo însă unde se încearcă a fi identificată. Că, iată, năvălitorii care surobite aceste popoare creștine se află în inima Thuringiei germane, se sprijină pe Himalaya, au fereastră la Adriatica și încearcă să s'ageze la gurile Nistrului").

ROMANIA - ANUL I, Nr. 6 (D. Mircea Popescu semnează "Poeti Romeni în Exilio" iar Dario Catargo "Introduzione alla musica romana".
ANUL II, Nr. 7 număr închinat săptămânii latine la Roma (11-17 Oct. 1954) cu un excelent articol al dlui Mircea Popescu intitulat "Latinită da salvare").

CARPAȚI - Anul I, Nr. 4-5 (Revista re-publică importantul text de folklor "Ale Mortului" apărut mai întâi în exil, prin bunăvoința dlui C. Brăiloiu în nr. 2 al "Castelului de Dor". Inițiativa e binevenită pentru că textul acesta trebuie răspândit pe tot spațiul românesc.

Anul II, Nr. 6-7-8 (Dl Pamfil Seicaru face un excelent portret al celui ce a fost N.D. Gocea. În același număr, criticul N.S. Govora descoperă pe poetul Victor Buescu).

PERSPECTIVE CREȘTINE - ANUL I, Nr. 1 - MAI 1955 (Revistă cu preocupări religioase, întocrită cu suflul de părintele Alexandru Mircea);
ANUL I, Nr. 2, IULIE 1955 (Inexplicabilă într-o revistă cu preocupări spirituale prezența unui autor de scandal și fapte diverse ca C.V. Gheorghiu definitiv compromis în toate ....perspectivile).

INSIR'ITE MĂRGĂRITE - ANUL III, Nr. 12 (Dl N.I. Herescu comemorează împlinirea a șaptezeci de ani dela crearea "Poinei" lui Eminescu și actualizează poemul acesta de unică anăraciune românească);
ANUL IV, Nr. 13-14 (I.G. Dimitriu scrie despre cei doi scriitori stinși din viață în țară Ionel Teodorescu și Elena Farago).

INDEPENDANCE ROUMAINE - ANUL I, Nr. 1 - IULIE 1954 (Reținem din revista aceasta condusă de dl. Stefan Racoveanu, un articol semnat A.R. despre unul din "faptele diverse ale lui C.V. Gheorghiu" "L'Homme qui voyagea seul", are după un aspru rechizitoriu adresat voiajorului, conchide: "Ne vous démocratisiez pas à outrance, Messieurs, et, loups, ne vous camouflez pas dans la peau de l'agneau").

PATRIA - ANUL VII, Nr. 7-9 - IULIE-SEPT. 1955 (Desmițind faptul că ar fi devenit cetățean străin, d. Mihail Fărcășanu transcede acest pretext de identitate pentru a ajunge la niște considerații esențiale de etică și exilului: "...căci dacă în vremurile liniște și libertate națiile își pot schimba fii, în clipele de cumpănă și încercare este datorie de om a rămâne pe drumul neamului tău. Iar noi trebuie să rămânem Români. Nu stă pentru că istoria noastră vine mai de departe decât a altor neamuri, că rădăcinile noastre sunt tot atât de adânci în făptura spirituală a Europei ca a celor mai vechi și nobile popoare, ci pentru că noi nu ne putem desface de o rezistență, care la capătul a lungi veacuri se luptă și patimă a făcut cu puțință existența noastră însăși. Noi nu putem egi din rădăcinile unei nații care s'a păstrat prin jertfă, fără seamăn, căci această egire nu ar aduce câștig nimănui, ci ar fi pierdere pentru omenire și pentru libertate").

VERS - ANUL 4, Nr. 4 - OCTOMBRIE-DECEMBRIE 1954 (Numărul e oarecum consacrat lui G. Bacovia. Binevenită prefața lui Adrian Maniu la volumul de Poezii publicat la Fundațiile Regale în 1934. În același număr, dl Vasile Postescu evocă pe Ionel Teodorescu sau plecarea în marile zăpezi, iar d. Mircea Popescu prezintă și traduce pe kaffmanul italian Dino Buzzati); ANUL 5 - Nr. 1-2 - IANUARIE-IUNIE 1955 (d. Gino Lupi studiază poezia lui Adrian Maniu pe care o definește poate prea precis: "Jocul imaginilor pe o realitate evanescentă").

LIBERTATEA - ANUL IV, Nr. 35-36 - SEPT.-OCT. 1954 (D-na Lu a A. Popovici scrie despre Dora d'Istria).

SOLIA - ANUL XIX, Nr. 48 - 19 DEC. 1954 (Excelent redată pagina practului Gh. Preda care scrie o limbă de carte bisericească).

ARC - Nr. 2 (Dl Petre Sultana atrage atenția asupra poeziei lui Eminescu în Canada, pe marginea articolului dlui André Patry "La poésie de Mihail Eminescu" apărut, ne informează dl Sultana, în "Revue de l'Université Laval - Mai 1954 - Québec).

VATRA - Nr. 52 - IULIE-AUGUST 1955 (Numărul se deschide cu un text de Liviu Rebreanu scris în 1940 despre Transilvania. Reținem aceste cuvinte de foc: "Durerea a devenit tovară de viață a neamului, iar duhul ei a zămislit resemnarea sub loviturile soartei, precum din duhul jertfei s'a întărit credința morii în venirea deșteptării. Așa am rezistat în trecut, așa rezistăm și azi peste veacuri. Sângerăm și crăcăm).

AM MAI PRIMIT LA REDACTIE :

- P. ALEJANDRO MITCEA : PERSECUCION COMUNISTA DELA RELIGION EN RUMANIA
MADRID 1954
- * R.S. RUBSEL : "IADUL PE PALANT" - Editura Autorului - Paris 1955
- I.D.C. COTERLAN : "DACO-ROLANIA GERMANICA" - MADRID 1955
- ARON COTRUS : "LAPSODIA IBERICA" - MADRID 1954
- N.S. GOVORA : "INVITATIE LA EROISM" - MADRID 1955
- VASILE POSTEUCA, NICOLAE NOVAC, N.S. GOVORA : "POEME FARA TARĂ" - MADRID 1954
- EUGEN RELGIS : "SUDAMERICA" - Poeme , MONTEVIDEO 1954
- CONSTANTIN PAPANACE : "IDENTITATEA UNOR NULE PATRONIMICE LA ITALIENI SI ROMANI" - 1954
- CALENDARUL ZIARULUI "AMERICA" pe 1955
- CRONICA ROMANEASCA
- LE COURRIER ROULAIN
- * VESTITORII
- AMERICA
- DACIA
- STINDARDUL
- UNIUNEA Asociatiilor si Institutiilor Românești din Republica federată Germană și Berlinul de Vest
- FACLIA - FOZIA POPORULUI - UNIREA - BULETIN DE INFORMATII AL ASOCIATIEI ROMANILOR DIN AUSTRALIA -
- BULETINUL BISERICII ORTODOXE ROMANE DIN BUENOS-AIRES
- BULETINUL INFORMATIV AL ASOCIATIEI ROMANILOR DIN GERMANIA DE SUD -
- NOTRE PAROLE - ACTIUNEA ROMANA - AZIONE CATTOLICA ROMENA -
- BULLETIN EUROPEIN.

Rugăm stăruitor pe cititorii și corespondenții noștri să țină seama de noua noastră adresă :

CAETE DE DOR - Virgil Ierunca

Boite Postale Nr. 116

PARIS 14-e FRANCE

S U M A R

Pagina

ION ION și ION I. ION (partizani) Poeme	1
MONICA LOVINESCU : Noaptea de Sânziene	2
MIRCEA ELIADE : Jurnalul Noptii de Sânziene	6
ALEXANDRU BUSUIOCEANU : Poeme	32
HORIA STAMATU : "Soliloquii" (poem)	40
VIRGIL IERUNCA : Simple Note despre Bela Bartok	44
YVONNE ROSSIGNON : "Rugăciune" - "Tăceri Noi" (poeme)	49
VINTILA HORIA : "Ultima" (poem)	52
MIRCEA POPESCU : "Ars Longa, Vita brevis"	53
ANTOANETA BODISCO : "Somn" (poem)	56
VASILE POSTEUCA : "Vis" (poem)	57
N.-A. GHEORGHIU : "Artă Poetică" (poem)	58
VASILE ȚĂRĂ : "și dacă privesc" (poem)	59
CARTE DE CETIRE de Virgil Ierunca	60
ION PÂRVULESCU : Poeme	63
VIRGIL IERUNCA : "Cântec Rătăcitorului" (poem)	72
RENE DAUMAL în românește de Virgil Ierunca	73
LUCIAN BLAGA în franțuzește de Antoine Goléa	76
O SEAMĂ DE CUVINTE : Grigore Popa : "Existențialismul"	77
POVESTEA VORBET : Ion Barbu : Scepticul mântuit	78
CRONICA : Virgil Ierunca : Alexandru Busuioceanu -	79
Virgil Ierunca : Ion Pârvulescu - Virgil Ierunca : Revoltă - Mihai Niculescu : Cronica Poeziei : Între Vorbele știute și "graiul nostru cel necunoscut" - N.-A. Gheorgăiu : Mihai Niculescu - Omul și pământul românesc. - Virgil Ierunca : Moartea lui George Enescu - Virgil Ierunca : "O scrisoare pierdută"	

BIBLIOGRAFIE 110

Adresa Revistei : Boite Postale Nr. 116 - PARIS 14-e France
CAETE DE DOR Nr. 9 - DECELVRIE 1955
Dépôt légal Nr. 13973/51 - Directeur Gérant : Virgil Ierunca
Ronéotypé : 198 avenue du Maine - Paris 14-e